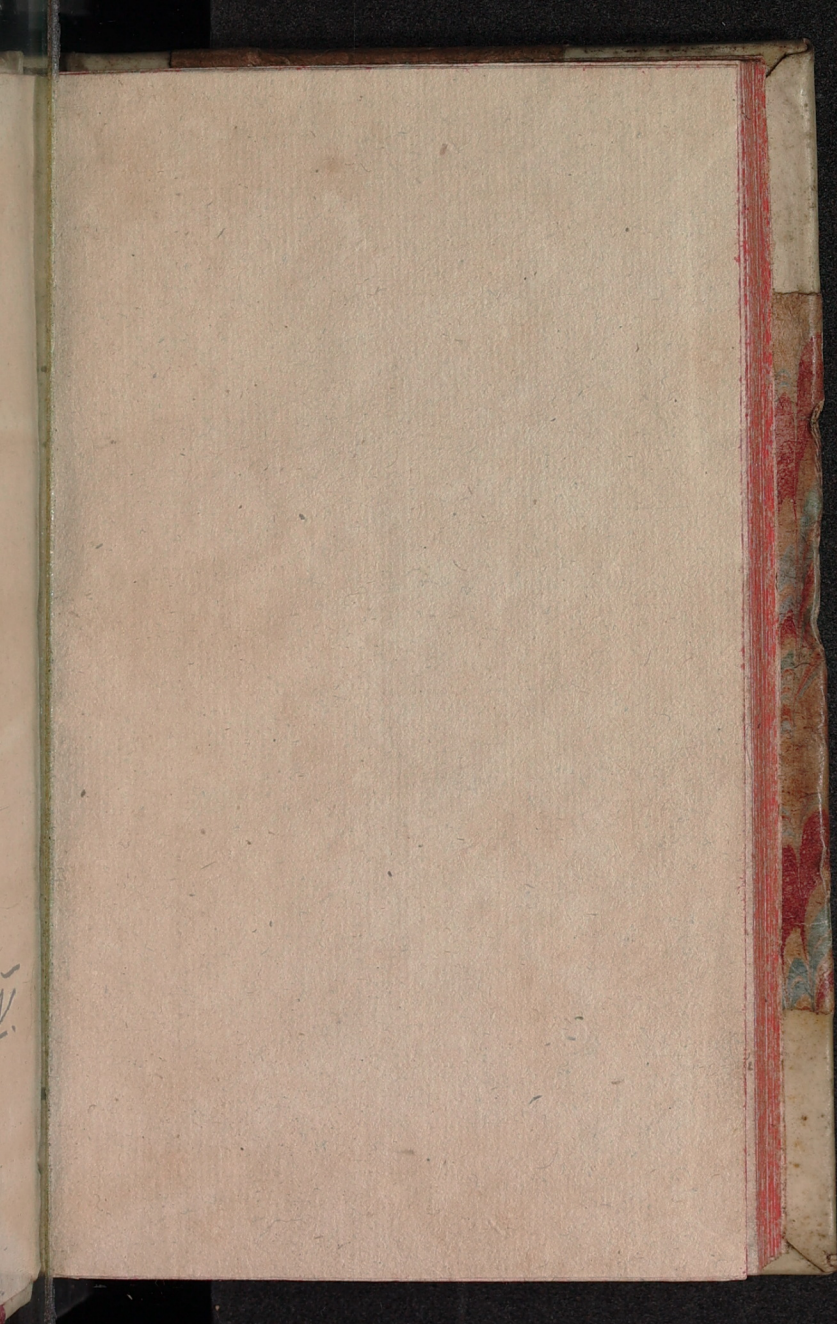
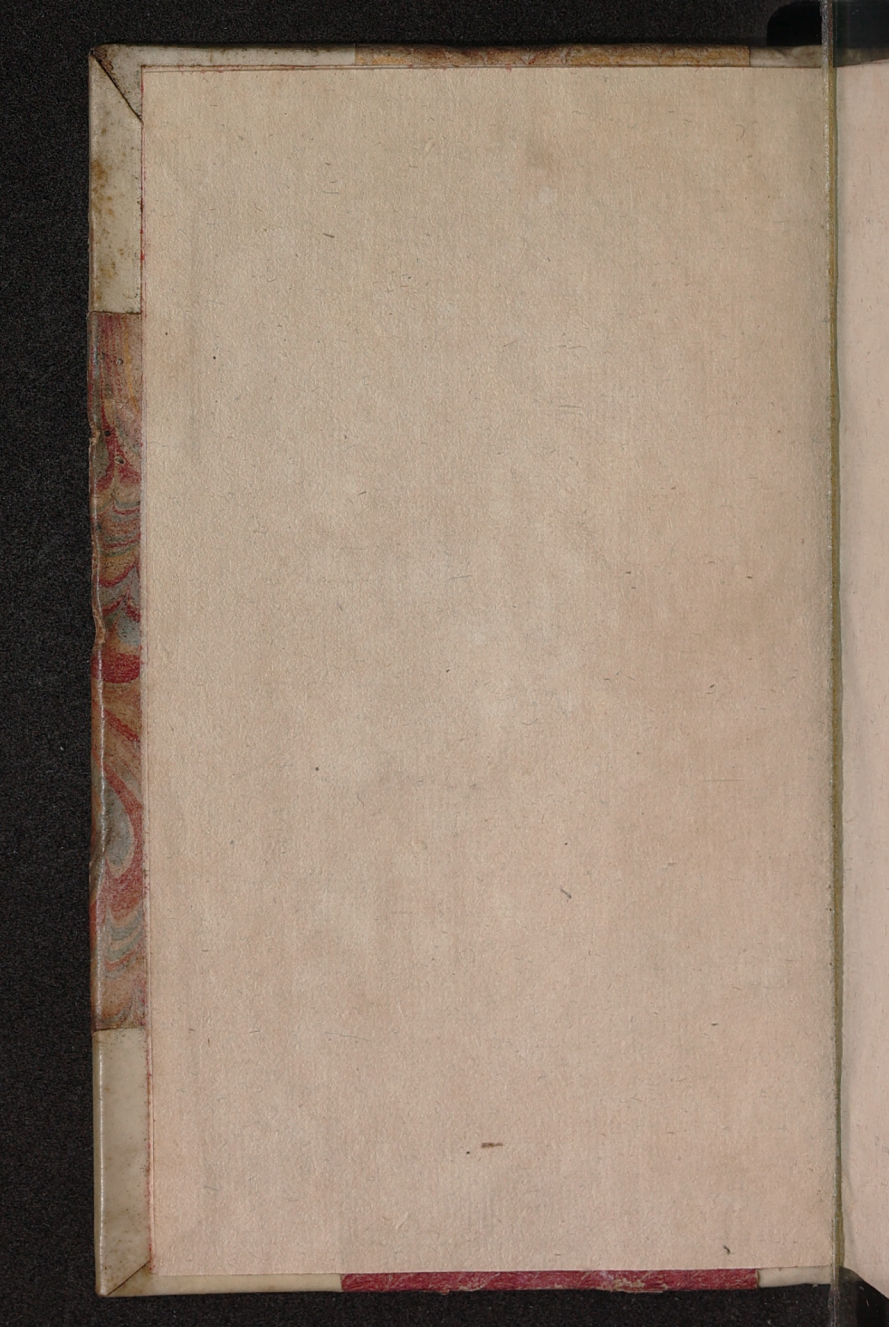
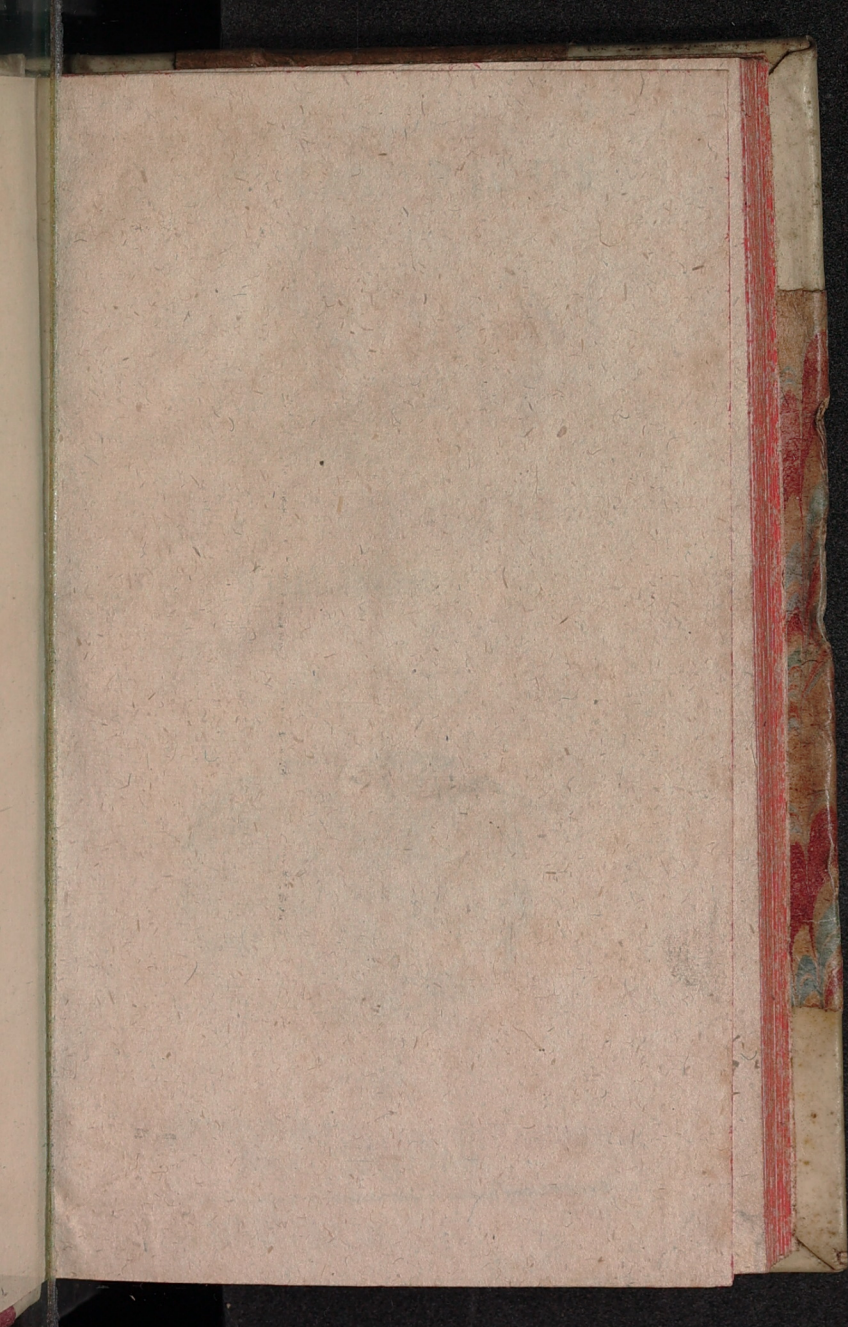

Ncc v.
435

FRIDERICI DEDEKINDI
LUDUS SATYRICUS
DE
MORUM
SIMPLICITATE
SEU
RUSTICITATE,

Vulgo Dictus

GROBIANUS
LIBRI TRES.

PRÆMÆ,
Typis & sumptibus IOHANNIS WESSELI,
Reip. Typographi.

ANNO. M DCC IV.

FRANCIS DEDENDI
D. S. S. A. T. S.

M O R U M

SIMPLICITATE

JUSTITIA

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF ROSTOCK

1711

B
S
R
Et lib
Ver
Pone
Car
Non
P
Nec
A
Dul
H
Qu
N

BURCHARDUS
MITHOBIUS

D. Studioſo Lectori S.

Simplicitas veterum joculari carmine mo-
rum

Reddita in Aonios eſtque redacta modos.
Et liber hic vitæ præceptis fertilis, ecce
Vernat ut Hybleis Dædala terra roſis.
Pone ſupercilium facilis, durumque rigo-
rem,

Carmina quisquis ad hæc pauca legenda
venis.

Non ſemper trifti ducit ſua tempora vultu
Prudens, ſed curas temperat ipſe jociſ.
Nec pluvix ſemper ſtillant, ſed ſolidus æ-
ther

Æſtuat interdum, lucidaque aſtra mi-
cant.

Dulciæ ſic miſcent aſtremo ſacchara Baccho,
Illa vetuſt faciuunt ſuaviuſ eſſe merum.
Quid rigida duroſ imitariſ fronte Cato-
neſ ?

Nec tibi que non ſunt ſcripta ſevera pla-
cent.

A

Iſta-

*Istaque contemnis ceu frivola, resque vide-
tur*

Utilis his adeo nulla subesse jocis.

*Falleris, & quæ sunt nondum tibi cognita,
damnas,*

Judiciumque fuit regula curva tui

Nam rigidis major quo gratia legibus esset,

Tecta sub his ludis seria multa legas.

*Perlege, perlectus precium liber ipse re-
pendet,*

Et disces mores per joca lata bonos.

Fruere, & Vale

Ad

Ad Ornatissimum Virum,
DN. SIMONEM BINGIUM,

Hassiacum Secretarium,

FRIDERICI DEDEKINDI

P R Æ F A T I O.

O Pto tibi quamtam virtute merere salutem,
O mihi non multos inter amate Simon.
Pauca loquar tecum : quæ multa negotia tractas,
Te mihi dicturo multa, vacare vetant.
Quæ modo nostra libris cantârat Musa duobus
Carmina, de vitæ simplicitate rudis.
Illa sub incudem tibi jam revocata refinxit
Pieris & triplici protulit aucta libro. (bem
Jamque iterum totum (faveat fortuna) per or.
Auspicio Bingi mittimus illa tuo.
Ergo quid intendam nugis juvenilibus, audi,
Consilii ut ratio sit tibi nota mei,
Carpimus indecores joculari carmine mores,
Et vetus antiquæ simplicitatis opus.
Si meus hic hominum fuerit liber utilis ulli,
Corrigat ut mores doctior inde suos.
Utque velit tandem vitæ damnare prioris,
Rustica quæ solitus facta patrare fuit.
Nil moror ulterius, metam obtinuisse videbor;
Quæ fuerat cursu meta petita meo.
Vix tamen eventus adeo sperare secundos.
Cum mala sint nimium tempora nostra, licet:

A 2

Spe-

Sperantem terrent magnorū exempla virorum,
 Qui celebres magno sunt in honore viri.
 Quid memorem multa clarum virtute Platonem?
 Quosque vehit celebri Græcia laude sophos?
 Nonne hominū frustra tentarunt flectere mores?
 Et placida mentes arte domare feras?
 Scriptores nihilo plus proficere Latini,
 Cura quibus populos magna docere fuit.
 Tullius officium Romano tradidit orbi,
 Quod deceat juvenes, quod deceatque senes.
 Quid tamen est scriptis adeo præstantibus actum?
 Quis minus est hominum quam fuit antè ferox?
 Utile formandis puerorum moribus, istis
 Temporibus scripsit Roterodamus opus.
 Quæ tamen utilitas hoc digna labore secuta,
 Consilium vitæ quis melioris init?
 Exiguum certè numerum, qui talia curet,
 Cernimus: in vitium cætera turba ruit.
 Nil ego nunc delicta queror vulgaria vitæ,
 Quæ veniunt quavis multa videnda die.
 Quæ quia momenti vix sunt alicujus, honestis
 Illa, nec adversor, dissimulare licet.
 At videas multos (hominum modò respice mores)
 Qui superent omnem rusticitate modum,
 Sive famem contra sævam data fercula sumant,
 Sive rigent potu guttura sicca mero,
 Nec se respiciunt, & quonam fine creati
 Sint homines, ullo non meminere modo.
 Nil juvat æthereæ traxisse ab origine mentem,
 Et ratio turpi victa furore jacet.
 Barbarico vivunt crudarum more ferarum,
 Quoque vocat ventris cæca libido raunt.
Immo-

Immodicè præter quam corporis exigit usus,
 Distendunt variis viscera laxa cibus. (trem,
 Poculaque in bibulum confundunt plurima ven-
 Tum quoque cum potos non sitis ulla premit.
 Nec satis est adeo petulanter rebus abuti,
 Cunctaque per lautam mittere parta gulam.
 Quin etiam jactant sua crimina turpiter, atque,
 Ob sua laudari facta pudenda volunt.
 Hoc vitium longæ jam consuetudinis usus
 Comprobat, & magnum non finit esse scelus.
 Scilicet hoc homines pacto præcepta sequuntur,
 Quæ, ratio vitæ quæ sit honesta, docent.
 Cur tamen & morum feritas manet omnis in illis?
 Tot monitis adeò proficiturque nihil?
 Lenibus admoneas aliquem de crimine verbis,
 Et placidè, melius vivat ut ille, roges:
 Ceu facias ludos ridebit suaviter, & te
 Delusum frustra dicere multa sinet,
 Sin facinus verbis aliquod gravioribus ausis
 Carpere, quod fieri non decuisse vides:
 Incurres odium, rigidusque vocabere censor,
 Nullaque erit merito gratia parta tuo.
 Atque ita jam nemo sequitur meliora docentem,
 Ingenioque libet vivere cuique suo.
 Sic homines vanum docti sumpsere laborem.
 Nilque tot egregiis obtinuerunt libris.
 Non tamen exemplis ego jam deterreor illis,
 Quemque scopum multi non tetigere, peto,
 Postque tot insignes arte ingenioque Magistros,
 Quid deceant mores quemque, docere paro.
 Forſan illud agens temerarius esse videbor,
 Pectore fallaces spesque fovere meo.

A

Sed

Sed sperare libet, meliore sidere forsan
 Quam reliquis; coeptum jam mihi surgat opus.
 „ Non simili vultu locuples hera respicit omnes,
 „ Quod negat huic, illi sapius illa dedit.
 Quis scit, an huic merces respondeat ulla labori?
 Et valeam voti compos abire mei?
 Fortunam experiar, quid enim tentare nocebit?
 Fors aderit coeptis æquus Apollo meis.
 Ut nihil obtineam, facilis jactura laboris
 Illius, hoc carmen quo mihi constat, erit.
 Sed quia præceptis rigidis nihil haecenus actum est,
 Quæ fieri semper nil nisi honesta jubent:
 Tramite diverso metam contingere eandem
 Experiar, tritas nec sequar antè vias,
 Cunctaque jam fieri passim sine more jubebo,
 Turpia quæ factu, qui sapit, esse videt.
 Ante suos oculos agrestia quisque videbit,
 Ingenuos mores quæ malè, facta, decent.
 Forsitan illa videns, vitam emendare priorem,
 Barbariemque animi ponere quisque volet.
 Vix queat hoc alia vitium ratione levare,
 Sensibilis cujus desit esse dolor.
 Altius in nostris radices moribus egit,
 Quàm facili tolli rursus ut arte queat.
 Non tamen auxilium modo desperabimus omne,
 Una etiam dandæ cum via restet opis.
 Nil prohibere juvat: forsan jussisse juvabit.
 In vetitum semper turba parata sumus.
 Desperata salus aliquando est causa salutis,
 Quodque minus credas posse juvare, juvat.
 Nonne vides, dubio medico succurrere morbo,
 Cum nequit, & superat, pharmaca sana, maum:
 Ut

Ut varias animum solertem vertat in artes,
 Ægrotum, docta curet ut ille manu.
 Pharmaca nunc nimios lenit per amica dolores;
 Vulnere nunc acri pulvere sparsa ligat.
 Sæpe ferus membrum fecat immedicabile ferro,
 Sæpius admotis ignibus urit idem.
 Accidit & morbo superante Machaonis artem,
 Ut medici nulla sentiat ager opem.
 Ille quidem calidas medicamina habentia vires,
 Miscet, & ægrotum sumere multa jubet.
 Nil tamen hac usquam, tentet licet omnia, cura
 Obtinet, & docta plus valet arte malum.
 Ergo suam vertens mox in contraria mentem,
 Antidoto morbum frigus habente petit:
 Et misero quam non licuit sperare salutem,
 Hac demum felix arte sine arte tulit.
 Sic ego cum videam præcepta salubria morum
 Nil agere, & monitus commoda nulla sequi:
 Quæ fuerant facienda veto, fugiendaque mando,
 Ut doceam gestus foeda per acta bonos.
 Forsitan hæc aliquis jocularia scripta revolvens
 His speculum vitæ cernet inesse suæ.
 Et tacita culpa, nulloque monente rubescet,
 Et fugiet posthac turpe quod esse videt.
 Qui tamen in speculo te contemplaberis isto,
 Verbaque multa tuis moribus apta leges,
 Ne mihi, nève meo precor indignere libello,
 Justa nec est ira causa futura tuæ. (quam,
 Non mihi propositum fuit hic perscringere quen-
 Degeneres mores cerpere fervor erat.
 Sin fuerit qui se præ multis esse notatum
 Credet, & indignè verba jocosa feret.

Noverit hac ipsa feneratione mereri,

Jam reus ut possit rusticitatis agi.

Hoc metuens, iræ moderare calentis habenas,

Quisquis ad hæc unquam scripta legenda venis

Fortitan & tetricos offendent ista Catones,

Carmina de morum quæ feritate damus,

Meq; librumque meum censura gravabit iniqua,

Et scelus hoc scripto grande patrasse ferar.

Nam vereor certè nonnullos esse futuros,

Qui studium dampnent consiliumque meum.

Meque putent hominum sanctos corrumpere
mores,

Nec facienda ullo facta decere modo.

Et fateor, possum mala facta docere, videri,

Sponteque currenti subdere calcar equo,

Quitamen & nostri naturam inspexerit ævi,

Judicium, reor, est vix habiturus idem.

Et nihil hac cernet metuendum parte pericli,

Nec mea cum damno carmina posse legi.

Nam nihil est, quisquam quod nostris moribus

addat,

Rusticitas summum jam tenet antè locum.

Omnia quæ possunt scribi, plerique magistro

Turpia, jam nullo facta docente tenent,

Et faciunt ultro, laudemque in crimine quarunt,

Et, quibus ipforum vita probetur, habent.

Nil quidem scripsi, factum quin antè notarim, &

Nascitur è gestis hoc mihi rebus opus.

Quæ tenuere prius quàm scriberet ullus, an illa

Verbis è nostris discere velle putas?

An fieri quenquam pejorem posse putabis,

Ingenio qui non ad mala promptus erat?

Ergo

Ergo mihi certum est, nihil hac me parte mereri.

Cur reus inductæ rufficitatis agar.

Si prorsum nulli (multis prodesse volebam)

Non labor hic ulli noster obesse potest.

Et mea propositi mens est sibi conscia recti,

Nilque rudis vulgi scommata falsa timet:

His redeo dictis ad te clarissime Bingi,

Tu mihi pro multis unus amicus eris:

Tu mea quo solitus juvenilia respice vultu

Carmina, & auctori, quod facis, usque fave,

Suscipe tutelam promptus librique meique,

Subque tuo hoc tutum nomine carmen eat,

Dira venenatæ contra convitia linguæ,

Ludicrâ præsidio protege nostra tuo.

Quid moror? hunc totum, quantus sit cumque
libellum

Accipe, subque tua nunc agat ille manu.

Si monitus ullos tibi præteriisse videbor,

(Non ego me paucos præteriisse puto)

Ipse tuo arbitrio supple: jus carminis hujus

Omne, sed ô tantum suscipe, solus habe.

Si qua videbuntur nostro superesse labori,

Arbitrio sapiens omnia deme tuo.

Denique ceu censor capite in quocunq; repones,

Qui facient nostro facta notata libro.

Atque ita nos, regno cum sis dignissimus illo,

Tradimus hæc manibus sceptrâ tenenda tuis.

Subjicimusque tuis moderandos legibus omnes,

Quotquot opus veteris simplicitatis amant.

Ecce tuum imperium terris dominatur & undis,

Regnaque sunt regno cuncta minora tuo.

A 5

Quod

Quod mihi tam magno reddis pro munere munus?

Sim tuus, id magni muneris instar erit.
 Meque tuere tuum. cœptoque favore merentem
 Prosequere, & rebus fautor adesto meis,
 En ego si (quod agis) me delectaris amico,
 Pro tibi tam prompto pectore, gratus ero.
 Atque aliud, faveant felicia numina tantum,
 Aggrediar quondam te duce maius opus.
 Interea, quoniam longo es dignissimus ævo,
 Multa, sed ô felix, secula vive. Vale.

Datum Vitebergæ, 20. Martii,

A. Dam. M. D. LII.

Iron Episcopotes Studioſæ Juven-
 tuti civilitatem o-
 ptat.

Ethica concedant veterum, morosa sapharum,
 Cedat Aristoteles, cumque Platone Cato:
 Concedat Cicero Latius, concedat Erasmus,
 Et quotquot morum de gravitate docent.
 Hic liber exactam dat morum simplicitatem,
 Eque nova nuper prodiit ille schola.
 Hunc, studioſe puer, vigili perdisce labore,
 Qui cupis ornatus moribus esse bonis.

DE

DE ANTIQUA
MORUM SIMPLI-
CITATE,
LIBER PRIMUS.

Autore
FRIDERICO DEDEKINDO.

Sitibi simplicitas priscorum antiqua virorum,
Et rudis, & nulli noxia vita placet.
Quam placuisse ferunt nostris majoribus o-
lim,

Quæ segetum cultrix rustica turba fuit.
Huc ades, & nostrum studio non deside carmen
Perlege, fors aliquid quod juvet inde feres.
Perlege, quoq; modo deceat componere vitam,
Et mores, isto carmine certus eris.
Ne dubita, simplex evades protinus, ullum
Si monitus nostros pondus habere fines.
Non equidem laudo cuicumque placere volentes,
Atque aliis vitæ facta probare suæ.
Dura tibi nimium fuerit provincia, cunctis
Ad placitum mores composuisse tuos,

Lau-

Laudo qui possunt aliorum spernere de se
 Judicium, & fortes hos reor esse viros.
 Quique bono nunquam se submisere magistro,
 Qui se, quæ faciunt, cuncta decere putant.
 Tu mihi prosper ades veterum non inscie mo-
 rum

Sylvane, ô pinu cincte virente caput,
 Quò bene, simplicitas quæ sit laudanda, cana-
 mus,

Pectora sunt nutu nostra regenda tuo.
 Dicite montivagi, sylvestria numina, Fauni,
 Dicite quæ rudibus vita sit apta viris.
 Dic Lenæ pater, bibulæ notissimæ turbæ.
 Pocula quo deceat sumere plena modo.
 Come cibus avide quondam præfekte vorandis,
 Si tua constitui sacra docere, fave.
 Almaque Rusticitas nostro Dea maxima seclo,
 Huc ades, & vatem dirige prompta tuum.
 Non facilis labor est, mores formare decoros,
 Sæpe gravis magnis res fuit illa viris.
 Auxilio superum tamen has & numine fretus,
 Difficiles magno pectore inibo vias.
 O etiam morum censor justissime Bingi,
 Es bonus: auspicio scribimus ista tuo.
 Carminate vultu mea respiciente benigno
 Ueberior Musæ vena futura meæ est.

CAP.

CAP. I.

Quæ modestia servanda sit manè in vestitu, capillis, facie & dentibus mundandis.

Quiscunque habes odio rigidi præcepta magistri,
Qui nisi de morum nil gravitate docet:

Huc propera, & placidis utentem vocibus audi

Non tonat hîc aliquis tristia verba Cato.

Da mihi te docilem crasso sermone loquenti,

Nec dubita, parvo tempore doctus eris,

Discipulus facili superare labore Magistrum

Crede mihi, antiqua simplicitate potes.

Et licet hæc aliquis rigida de gente sophorum

Vituperet, morum quæ documenta damus:

Non tamen illa tibi quicquam nocuisse videbis,

Sedula si Musæ iussa sequere meæ.

I. Fulcrâ soporiferi cùm liqueris alta cubilis,

(Quod fieri medium non decet ante diem)

Egregiè civilis eris, si nulla parentes

Manè salutandi sit tibi cura tuos.

Non homini cuiquam felicia fata preceris.

Sæpe tibi grates dicere ne sit opus.

Prospera quantumvis optes, quid proderit illis?

Optima non damnum est perdere verba leve.

Gens sine manè suos Hebræa salutet amicos,

Quam tenet implicitam multa superstitio.

Cur tibi tam levium sit cura superflua rerum?

Canitiem justos cura dat ante dies.

2. Non habet exiguas quoque pandiculatio vires,

Si medicos par est credere vera loqui.

Acci-

14 *De Morum Simplicitate*

Accidit ex longo nervos torpere sopore;
 Atque male officii munus obire sui.
 Excitat hos certo tibi pandiculatio motu;
 Utere: nec mores dedecet illa tuos,
 3. Nec reliquis surgens te vestibus indue, nudæ
 Indusium fatis est imposuisse cuti.
 Sed reliquas geminis vestes complectitor ulnis;
 Aspera si duro frigore sævit hyems:
 Scilicet in calido jucundius est hypocausto
 Induere, à sævo ne violere gelu;
 Nec moveat, virgo vel fœmina, si sit ibidem;
 Tu tamen utaris moribus usque tuis.
 Sique tuis quisquam factis offenditur illum
 Cernere si talem nolit, abire jube.
 Quisque tibi cedat, nec tu concesseris ulli
 Conditione tua es liber, & esse velis,
 4. Tandem ubi vestitus fueris, pendere solutas
 In genibus caligas (res decet illa) fines.
 Nanquæ ita virginibus tacita ratione placebis,
 Teque sibi optabit quæque puella virum.
 Causaque tam iusti manifesta videtur amoris,
 Sed non est isto commemorando loco.
 Non sat eris simplex, si corpus, vanè, ligare
 Cœperis, & ventri vincula dura nocent:
 Ne nimis evadas moratus, pectere crines
 Neglige, neglecta est forma decora viro.
 Fœminæ crines ornare relinquito turbæ:
 Comantur juvenes quos levis urit amor.
 Crede mihi Dominum te nulla puella vocabit,
 Si te composito viderit esse pilo.
 Sint procul à nobis juvenes ut fœmina compti,
 Scribit Amazonio Cressa puella viro.

Exi-

Eximio tibi erit decori, si pluma capillis
 Mixta erit, & laudem prövidus inde feres.
 Scilicet hoc homines poteris convincere signo,
 Non in stramineo te cubuisse toro.

6. Sint capitis crines longi, nec forcipe tonsi,
 Cæsaries humeros tangat ut alta tuos.
 Tutus ut à tristi rigidæ sis frigore brumæ,
 Vertice proluxus crinis alendus erit.

Cuncti homines quodā longos habuere capillos,
 Quos modò Virgineus curat habere chorus.
 Regna pater quando Saturnus prisca tenebat,
 Tunc fuit in longis gloria magna comis.

Simplicitas veterum laudatur ubique virorum:
 Quà potes, hos semper sit tibi cura sequi,

7. Dedecus esse puta facièmve manusve lavare
 Commodius crasso sordet utrunque luto,
 Qui volet his vesci, per me licet, ipse lavabit,
 Dicit: res curæ non erit illa mihi.

8. Forsan erit dentes qui te mundare monebit,
 Sed monitis parens inveniare cave.

Recta valetudo corrumpi dicitur oris,
 Sæpe nova si quis proluat illud aqua.

Quid noceat, dentes quòd sunt fuligine flavi?
 Iste color rubei cernitur esse croci:
 Iste color fulvo quoque non culpatur in auro,
 Auro quod nunquam non amat omnis homo.

Dentibus ergo tuis cur sit color ille pudendus?
 Si sapis, hunc à te fac procul ire fidem.

CAP.

*De jentaculo, & modestia oculorum,
frontis, narium item de garrulitate, ster-
nutatione, obscœnitate, tussi, ructu, & de
incessu, & habitu in plateis.*

1. **P**oscere quod comedas, ubi vix dum lumina
somnia

Liquerit, in primis commemminisse velis.

2. Tota conde vola quamprimum acceperis e-
icam;

Ne cadat è manibus non bene pressa tuis.

Tum poteris quadris uti cùm prandia sumes,

Jam satis est nuda continuisse manu.

Multaque per digitos pinguedo diffuat omnes;

Quos volo te lingua lambere sæpe tua.

Prandia quò gestu, quâ sint ratione voranda;

Non ita pòst longo tempore, certus eris

Sed mihi nonnullis de rebus es antè monendus;

Concio non nimium longa futura mea est:

Quo deceat totum pacto componere vultum;

Et corpus, paucis antè docendus eris.

3. Id caveas primùm, ne fortè modestia mores

In benè vivendo temperet, ulla tuos.

Quis juvenes nimium possit laudare modestos?

Qui sapit, ignavos mox studiosque vocat.

4. Non hominem rectis oculis aspexeris ullum,

Verte aliò vultus lumen utrunque tui.

Si rectè aspicias, nimis esse videberis audax,

Tam juvenem gravitas non satis illa decet.

Omnia

Omnia quæ spectas, distorto lumine spectes:

Omniaque averſa fronte loquare viris.

5. Eſſe verecundis oculis ſine laudis amantes,

Et qui virtuti convenienter agunt :

Quò tibi cunque libet tu lumen utrunque vagari

Permitte, id multum ſimplicitatis habet. (que,

(6. Nec malè conveniet frons ut ſit torva minax-

Et faciem rugæ mille decenter arant.

Qualis aratori facies ſolet eſſe juvenco,

Verbera qui lanio percutiente tulit:

Vel fera qui contra rivalem bella paravit,

Et furit, & fervens non capit ira modum:

Talis erit juveni generoſo vultus habendus,

Qui laudem quod ſit fortis habere volet.

„ Scilicet ex vultu virtutes pectore clauſas

„ Colligere exiguo quiſque labore poteſt.

7. Nullaque moroſus niſi verba auſtera loqueris,

Quando tibi quiſquam conveniendus erit.

Comibus ad quosvis fueris ſi vocibus uſus,

Et levis & petulans eſſe fereris homo.

8. Sin'potes hanc de te ſpargi contemnere famam,

(Niltamen, ut vera laude veharis, agas)

Solve loquax ſemper multis ſermonibus ora,

Ore tibi muto turpe ſedere puta.

9. Sunt ſoliti quidam ſuſpendere naribus aurum,

Vel gemmas quales India dives habet.

Hoc tibi divitias fortuna inimica negavit?

Non ideo fracto pectore triftis eris.

Accipe conſilium non vana monentis amici.

Certus es, ex animo me benè velle tibi.

Qualiter à teſtis dependens tempore brumæ

Condecorat totam ſtiria longa domum:

B

Sic

Sic pituita fluens geminis à naribus ornat

Qui juvenes cultum simplicitatis amant.

Illa tibi gratis tanta ornamenta parantur,

Quæ putò non parvum sunt paritura decus,

Cuncta tibi rerum bona contulit ipsa creatrix

Natura, ut vitæ prospicit illa tuæ, (go

„ Sed modus est rebus servandus in omnibus, er-

Hanc tibi mensuram qua modereris habe.

Mucor ubi patulo stillans influxerit ori,

Tunc emungendi tempus adesse scias,

Id cubito facies, & te civilior alter

Non erit: hanc laudem solus habere potes.

Sive tibi hunc vestis præstet seu pileus usum,

Non fueris parva simplicitate rudis.

Totam implere manum, iacræque illidere terræ,

Ut sonitum tota reddat in æde, decet.

Et jaceat: quid enim cures? pede proterat ille,

Phlegma tuum qui se posse videre negat.

Vidi etiam speculum multos de more gerentes,

(Appensum manicæ funibus illud erat)

Si placet, exemplum capias studiosus ab illis,

Pituita speculi sed subeunte vicem:

10. Edere nare graves sonitus, & ducere ronchos,

Moribus adversum non rear esse bonis.

Indicium est animi fortis, spiratio fortis,

Et facit ad famam nominis illa tui.

11. Sternutare volens vicino obvertito vultum,

Quo potius veritas vix rear esse locum.

Mos habet ut quidam bene sternutantibus optent,

Id tibi qui faciat forsân amicus erit.

Quò sciat ergo suum te sternutasse sodalem.

Illius ad facièm sit tua versa velim.

Tu

Tu tamen in simili causa bona nulla preceris,
 Velt tua si graviter sternutet ipsa parens.
 12. Esse pudens caveas, ullave rubescere culpa,
 Criminis admissi quos piget, illud agant.
 Turpia quantumvis dicantur verba notari
 Indignum statuas esse rubore genas. (cebit,
 Te quoq; verba loqui nonnunquam obscena de-
 Dedecus hæc puerò non didicisse foret.
 Nominibus propriis res quasque vocare disertè,
 Nec lex nec divum religio ulla vetat,
 Turpia quæ vulgo stulta ratione videntur,
 Inspice, naturæ sunt moderantis opus.
 Non ego consueto seductus more loquendi,
 Naturam contra, bella movere velim.
 Tempore vesicam justo relevamus & alvum.
 Idque hominum nemo judicat esse malum.
 Verba reformidant tantum, propriisque vocari
 Nominibus rigidi talia facta vetant. (mentis?
 Quod genus hoc hominum? quæ tanta insania
 Sit pudor in verbis, resque pudore vacent?
 13 Si nova quis narrat, quæ non audiveris antè,
 Nec tibi dicendum quod videatur habes:
 Tum velut incautas labiis comprehendere muscas
 Mordicus instituas, ora patere lines.
 Si qua videbuntur sublato digna cachinno,
 Ne leviter risu concutiare vide,
 Verum ita, ut in tota ridentem audire platea
 Te possit, per eam si quis habebit iter,
 Usque tibi patulas os diducatur ad aures,
 Hinc tibi ridenti gratia major erit.
 Sique videbuntur scabri rubigine dentes,
 Hoc poteris Dominæ gratior esse tuæ.

Dissilio risu: geminare subinde memento,
 Non dubium id signum simplicitatis erit.
 Sapius & nulla causa existente, cachinnum
 Tollere non modicum laudis habere, puta,
 Forsan erunt qui se derisos esse putabunt,
 Et tua non æquo pectore fama ferent.
 Sic animis vanos irarum accenderis æstus,
 Atque tuo pulchrè munere functus eris,
 Quid noceat multis furiosam impellere bilem?
 Materiam risus res dabit illa novi.
 14. Si qua voles falsa mendacia dicere lingua,
 (Vera ego te jubeo non ita sæpe loqui)
 Post duo verba semel vel bis tussire juvabit,
 Quid dubitas? multum commoditatis habet,
 Forsitan in promptu non sunt quæ verba loquaris,
 Non male, dum tussis, hæc reperire potes,
 Nec te verba loqui conficta intelliget ullus,
 Scilicet, est falsum posse videre labor. (artem,
 15. Quando opus est verè tussire, hanc noveris
 Vicini faciem verte sub ora tuam.
 Hauriat ille tuæ spiracula dira tracheæ,
 Illa refrigerium, si calet, esse quæunt.
 Sit tua reppereris quenquam malè facta ferentem,
 Nil moveat: vana est viribus ira carens.
 „Imo & magnificis tua facta tuebere verbis,
 Nil poteris pro te dicere? victus eris.
 Argue quòd vano tumeat præcordia fastu,
 Tam facilem nequeat qui tolerare jocum,
 Quid faceret si non massa constaret eadem,
 Qua sumus humanum condita turba genus?
 Scilicet impurum se reddi crederet & te
 Conficeret certa dura per arma nece.

16. Quan-

16. Quādo venit ructus, cur hunc retinere labores?

Quin potius, liber possit ut ire, juvas?

Dissimulare studes, & suppressis ire volentem,

Quid facis? ah clara voce juvandus erat.

Nec facili teneas, quando vult ire, labore:

Et tibi, se teneas, damna timenda feret,

Flatus enim stomacho si concludatur operto,

Carcere quò nequeat liber abire suo:

Letiferos diro corruptus carcere morbos,

Et mala quæ numero sint caritura, dabit.

In caput ascendet, totumque in corpus abibit,

(Heu nimio precio stet pudor ille tibi)

Nescio quid redolens hinc fiet anhelitus oris,

Forſitan & toto corpore putris eris.

Inde per infidum crepitus proruperit anum,

Nec fuerit sonitu proditus ille suo:

Naribus heu tetro fiet manifestus odore,

Nec poteris crimen dissimulare tuum.

Maxima ut hæc igitur prudens incommoda vites;

Ne tibi sit ructum velle tenere labor,

17. Est amor in stratas urbis prodire plateas;

Purgatum capitis tegmen habere cave.

Qui nimios ambit, muliebria munera, cultus,

Ridendus meritò cuilibet ille venit.

18. Nec licet à multo sit calceus undique cœno

Oblitus, ut purges sit tibi cura, velim,

Quid purgasse juvet, cum sit tibi rursus eundum

Stercora per? vanus non foret ille labor?

19. Et toga longa pedes tibi demittat ut ad imos,

Hoc erit antiquæ simplicitatis opus.

Et tua sic verret post te vestigia, ne quis

Quò sis progressus, cernere possis iter,

Latus & extrema limbus tibi vestis in ora
 Collecto plateæ stercore firmus erit.
 Viderit hoc aliquis spacio distante remotus,
 Te benè prætextam credet habere togam.
 Panniculus mittunt Bombycum munera Seres.
 Hinc proculin Scythica munera nata plaga:
 His credere tuas solitus prætexere vestes,
 Infima si lato plena sit ora luto, (ra mores.
 20. Sin minus ista juvant, (quoniam novæ tempo-
 Insolitos secum ferre subinde solent) (bos
 „Veste brevi induitor, quæ vix tegat undiq; lum-
 Quæ tibi detectas non vetet esse nates.
 Hoc gaudent cultu qui Marria castra sequuntur,
 Quidque modonomen nobilitatis habent.
 Et tibi ut aut miles, vel nobilis esse puteris,
 Cura sit ut semper veste tegare brevi,
 „In quacunq; modum re conservare decorum est,
 Illa sed hoc saltem regula falsa loco est.
 Neglectus juvenem cultus decet, inquit Erasmus,
 Quis dubitet tantum dicere vera virum?
 Huic igitur credens vestitum negligē, nec te
 Qui cultus deceat respice, quive minus. (disce,
 21. Brachium utrunque simul post terga reflectere
 Seu fles, seu vicos fortè per urbis eas.
 Sed mea sedulitas, ne sit prolixior æquo,
 Quod superest verbis significabo tribus.
 Hoc volo te totam studio componere vitam.
 Sic volo te mores instituisse tuos,
 Ut qui te videat, non falsò dicere possit,
 Hic verè simplex est & agrestis homo.

CAP.

CAP. III.

*Mensa quomodo adornanda & remo-
venda, & de mensæ ministe-
rio.*

ECce puer mensam jam pridem stravit, & ecce
Fercula sunt avidæ lauta parata Gulæ.
Latus es: esuriens patinis adhibebere plenis,
Hæc reprimunt sævam pharmaca sana famem,
Te tamen antè tuo Domino servire necesse est:
Post, quod edas rapido protinus ore, feres.
(Nec tamen officium famulandi promptus obibis,
Ni semel atque iterum jusserit illud Herus)
Jamque quibus deceat te moribus esse docebo,
Tu modo ne dubita moriger esse mihi.
Quid quereris nimium subtilia jussa videri,
Quæ damus? & pavidò suffigis illa metu?
Rustica Musa mea est, præceptaque rustica tradit,
Discere quæ facili cuncta labore potes.
Quæ semel es monitus, semper faciendâ memeto.
Perque tibi cunctos esse tenenda dies.
Sive tuo solus domino, seu pluribus adsis,
Sive domi sumas prandia, sive foris.
Est eadem ratio multis servire, vel uni,
Et tibi mos idem semper habendus erit.
1. Cum servire voles prandentibus, exue veslem;
Officium impediât ne toga laxa tuum.
Sufficit ut caligis indutus edentibus astes
Promptus, & ut Thorax pectora nuda tegat,
Atque ita quàm gracili sis corpore quisq; videbit.
Laus eanequaquam rejicienda tibi est.

B 3

2. Quas

2. Quasque geris vestes minimè decet esse ligatas
 (Versibus id paulo doctus es antè meis)
 Quas natura tegi partes mandavit, ad illas
 Demittas geminas absque pudore manus.
 Sic ego matronis, castisque placere puellis,
 Ingenuisque putem te bene posse viris.
3. Non placuere mihi pede qui nituntur utroque,
 Et sua sollicitè crura locare solent.
 Tu pede nunc dextro, modò lævo insiste vicissim,
 Idque fac, ut nunquam stes in utroque simul.
 Sic dum niteris, hoc requies conceditur illi:
 „ Alterna requie quæ caruere labant.
4. Semper & instabili gressu titubare memento,
 Mobilitas juvenes irrequieta decet.
 „ Pigra quies scabiem morbosq; utentibus adfert,
 „ Utiliter moto corpore, sanus eris.
 Scilicet & fabri titubant, cùm sollibus auras
 Accipiunt: nec res dedecet illa fabros.
 Cur igitur tibi non quoque sit res illa decora?
 „ Semper enim pulcrum, quod decet, esse solet,
 „ Disce, quod ex usu sit, ob omnibus, atq; sequèdū
 „ Pone bonum vultus quem libet ante tuos.
5. Utque manu nunquam non gesti culeris utraq;
 Effice: res magna est non tenuisse manus.
 „ Ocia mortales culpæ ignava solemus,
 „ Ocia laudando sunt fugienda viro.
 Non nihil ergò manu fac semper utraque labores,
 Desidiæ turpem ne mereare notam.
 Dextra ministerium subeat manus: altera braccas
 Decidere à nudo femine posse, vetet.
 Si nihil est aliud, digito, te scalpe sub aurem,
 Aut manibus sparsam digere utrisque comam.

Vel

Vel capitis tegmen digitis affuesce rotare,
 Vel gestus habeas qui tibi cunque placent.
 Aut etiam doctus potes esse Poëta videri,
 Incipiens unguis rodere dente tuos.
 Id faciunt gravium meditantès pondera rerum,
 Quique canunt Clario carmina digna Choro.
 6. Vel tua ceu torvus disponito brachia miles,
 Ut lateris costas tangat utrinque manus.
 Credo equidem pugna reputaberis esse, videnti
 Brachia te tali disposuisse modo.
 7. Nil nisi sis iussus facias, nihil utile tractes,
 Facto quantumvis esse putabis opus.
 Præmia, si quid ages injussus, nulla sequentur,
 Gratiaque officii parva futura tui est.
 8. At si quis fuerit, quem non satis esse putabis
 Compositum, hunc oculis aspice sæpe tuis,
 Quicquid aget, solers attendente notato,
 Quoque eat, & quo stet, quo sedeatque modo.
 Observaque epulas quo gestu & pocula sumat,
 Qua ratione suas collocet ille manus.
 Siquè tibi illius mores & vita videntur
 Vel modicum risum vel meruisse jocum :
 Sufficiens causa est : ingentem tolle cachinnum,
 Tequenihil risum dissimulare velim.
 Imò & in illius jacias dictèria mores.
 „ Forsan erit sapiens qui modò stultus erat.
 Quoque hominum fuerit numerosior illa corona,
 Hòc lepidos mordax tu magis ede jocos.
 Scilicet hòc sapiens magis esse videberis illo,
 Quò mage mordaci quoslibet ore petes.
 9. Fercula fortassis mensæ nova ferre juberis,
 Semper ibi hac uti providus arte potes,

Esuriens disc'o meliorem præripe partem,
 Illa tibi summo jure tenenda venit,
 Scortea non alios tibi pera feratur ad usus,
 Quàm bona si libeat tollere frustra tibi.
 Ergo etiam si quis te viderit illud agentem,
 Propterea nimium commovere cave.
 Quin potius verbo si te objurgaverit uno,
 In promptu facinus quod tucaris habe,
 An scelus esse putas reliquis comedentibus inq;
 Tempore me tanto non bene ferre famem?
 Hoc ubi fatus eris, nihil amplius ille loquetur
 Verbaque continuò per tua victus erit.
 10. Pòst ubi lauta voles imponere fercula mensæ,
 Cura sit, ut placidè non nimis illud agas,
 Tam placidè pones, ut jus cum carne resultet,
 Panis & infuso jure natare queat.
 11. Cùm satis ederunt, debentque superflua tolli,
 Unica consilii summa erit illa mei.
 Subtrahe te dominis, ut & hunc vitare laborem
 Possis, ne, vires quo superentur, agas.
 Reliquias dominus de mensa colligat ipse,
 Apposuisse dapes dic satis esse tibi.
 Et satis expectasse diu, stomachumque latrare,
 Hunc modò, placandi tempus adesse cibus.
 Sin famulum verbis revocaverit ille severis,
 Incipe, sed lento, velle redire, gradu. (mno
 „Quæ nimia est, magno multos propèratio da-
 „ Lædit, & in parvis sunt bona multa moris.
 12. Cumque redis, nullo quæ restant ordine tolle,
 Ad benè tollendas quid facit ordo dapes;
 13. Stulta superstitio est homini vitanda modesto,
 Cur, ubi reliquias colligis, illa placet,
 13. Multa

13. Multa levato simul, ne saepe recurrere fesso,
 Ordine tollenti pauca, necesse fuit.
 „Ite per ambages, cum sint compendia praestô,
 „Stultitiae summum duxeris esse gradum.
 Sic quoq; reliquias paulatim tollere, ineptum est,
 Cum pariter liceat cuncta levare tibi.
 Tum quoque (ne dubites) erit excusabilis error,
 Si fuerint digitis omnia lapsa tuis.
 Pondere eras etenim vires superante gravatus,
 Brachiaque impositum lassâ gravabat onus.
 Robore vix qui te multum superabat & annis,
 Sustineat manibus pondera tanta suis.
 Sique levare jubet te nemo, levare caveto,
 Aspici toque oculis quæ cecidere tuis.
 Et ridere potes quasi res benè gesta fuisset,
 Idque tibi vitio vertere nemo potest.
 Sin fueris iustus, tum lapsa recollige tristis:
 Et quasi poeniteas signa dolentis habe.
 Tollere cuncta simul si non potes, accipe partem,
 Cætera per terram sparsa jacere sine.
 Non equidem spero fore de prudentibus unum,
 Desendum facinus qui putet esse tuum.
 Imò cum risu tibi digna encomia laudum,
 Quæ nimia es meritis simplicitate, canent,

CAP. IV.

*Qui mores in mensa servandi, ante
 apposita cibaria.*

CLara ciet vacuus jamdudum murmura ven-
 ter,
 Tamque monet longam, se male ferre moram.

Eia

Eia age jam tandem te post jejunia mensæ

Summendisque cibis, qua potes arte, para.

1. Vincula si ventrem constringunt ulla, relaxa,
Liber ut arbitrio diffuat ille suo.

Ne tamen omnino nihil esse puteris honestus,

Vincula non libeat solvere cuncta simul.

Pauca potes, si sunt constricta, relinquere lora,

Quæ post commodius solvere tempus erit.

Antè lavare manus quàm suavia prandia sumas,

Credideris nunquam muneris esse tui.

Quàm facile est gelida manus ut sit purior unda?

Quælibet impuras terra refundit aquas.

Terra quod emisit si mundum credere fas est,

Tu quoque jam toto corpore mundus eris.

3. Nec digitis longos præcidere convenit ungues,

Unguibus in longis gratia magna later,

Unguibus Accipiter longis quoque corripit escas,

Principibus tamen haud displicet ille viris.

Si tamen est animus præcidere, id inter edendum

Ocia cùm fueris paucula nactus, ages.

4. Si quis honoratus debet discumbere tecum,

Ut sedeas primo sit tibi cura loco.

Surgere si quisquam sella te jusserit illa,

Surgere tu magnum crimen habere puta.

Nec dubites ingens tibi dedecus esse, supremo

Si pulsus, sedeas inferiore, loco,

Cur alii cedas quo non sit dignus honorem?

Cur tibi despecto non habeatur honos?

„An dubium est unum cunctos habuisse parentē?

„ An non æquè omnes pulvis & umbra sumus?

Primus Adam duro cùm verteret arva ligone,

Pensaque de vili duceret Eva colo:

Ecquis

Ecquis in hoc poterat vir nobilis orbe videri?

Et modò quisquam alios ante jocandus erit?

5. Serius ad mensam si quando accedis & illie
Pransuro sedes jam tibi nulla vacat.

Stare diu minimè tibi convenit: utile membris

Hoc erit, ut sumas prandia læta sedens.

Pelle loco socium, qui, quòd sit viribus impar,

Nil tibi pro rapta sede nocere potest.

Cedere si nolet, nolentem detrahe collo:

Cedere majori præcipit ipse Cato.

6. Forsan adhuc panis cultello hesternus adhæret,

Aut magis est alio sordidus ille situ.

Huic vitio poterit succurrere calceus, illum

Exue, si cotis destitueris ope.

Vertitoque exutum, versoque illicito cultrum,

Inde tibi splendens, inde & acutus erit,

Si te quis fuerit sic admiratus agentem,

Respondere potes, moris id esse tui.

7. Tardius optatas apponi videris escas,

Et fieri longam te esuriente moram:

(Forsthan officium neglexit lixa coquendi,

Vel malus inceptum fraude moratur opus)

„Ira animum subeat, furor est iustissimus iræ

„Quæ graviter causas cur moveatur, habet.

Posce dapes pleni magnis clamoribus oris,

Quàm potes intenso gutture posce dapes.

Voceque cessantes verbisque minacibus urge,

„Sæpe subest parvis maxima poena moris.

8. Forsan & instructæ qui dulcia fercula mensæ

Inferat, à lixa dante, minister abest.

Tu potius longum jejuno ventre sedebis,

Fercula quàm reliquis vilior ipse feras.

Nemo

Nemo tibi facinus tantum persuadeat Autor ;
 Ne vel Rómuleæ Tullius urbis honos.
 Stultus in exiguum tibi dedecus esse putares ;
 Servitium facili vile subisse manu ?
 9. Interea varias terere tempora longa per artes ;
 Ocia sunt pigris insidiosa viris.
 Si mala te scabies dulci prurigine vexat,
 Quæ liceat causam, fallere tempus, habes,
 Scalpe frequens digitis (nihil est jucundius illo)
 Ulcera, quæ multa putrida tabe fluunt.
 Aut velut exciso quondam sub monte Metallum ;
 Quaritur in venis terra benigna tuis :
 Sic scabiem immisso variè rimabere cultro
 Doctus, & occultos ingredièrè poros.
 Inde nec absterso cultro data prandia fumes,
 Nec digitos gelidæ flumine lotus aquæ.
 10. Vermiculi teneram sævi infestare juventam
 (Experto dubitas credere ?) sæpe solent.
 Bis tribus ingressi pedibus nituntur, & inde
 Conveniens multo de pede nomen habent.
 Hos quoque si sentis depastum rodere corpus ;
 Non tibi protractas ire querere moras.
 Avulsos capitis modò crinibus abstrahes, & illos
 Strenuus impresso fortiter ungue domas.
 Equæ sinu vivos, miles fortissimus, hostes
 Profer, & in mensa corpora capta loca.
 Delicias illic faciant tibi mille, videnti
 Quæ moveant celeres conditione pedes,
 „Omnia defuerint, tamè haud tibi defore quadras
 Crediderim, his longæ tædia pelle moras.
 Inspice, si non sunt omnes velut esse volebas ;
 Emendaturas protinus adde manus.

Sæpius

Sæpius artificii turpis committitur error,
 Quando celer propero multa labore parat.
 Impiger educto tu singula corrige cultro,
 Quæ poterant oculis esse molesta tuis.
 Corrige, & incisus orbes insignibus orna,
 Ingratumque tuo non erit illud hero.

12. Impositam mensæ crebris te pungere mappam
 Ictibus, haud quemquam qui vetet esse velim.
 Linea vulneribus mensæ velamina multis
 Confice, res usu non caret illa suo.
 Tale malum dominus fieri sibi sæpe timebit,
 Materiam tarda cui dedit ipse mora.
 Temperiusque dari cupido sua fercula ventri
 Præcipiet, proprio cantus eritque malo. (sæ

13. Æneus in mediæ quoque ponitur æquore men-
 Circulus, impositas sustinet ille dapés.
 Ictibus huic raptum crebris illidito cultrum,
 Utilitas duplex inde venire potest.
 Afficies teneras claris tinnitibus aures:
 Audire hos multi se quoque posse velint.
 Inde Coquum de te dominumq; morebis, & illos
 Esse diu immemores non patiére tui.

14. Culter Heri in mensa positus, patrisve jacebit,
 Alteriusve, tibi qui benè notus erit.
 Arripe & in saxi aciem ferroque retunde,
 Ne nimis & justò promptius ille secet.
 Inde tuo existat dominove patrive periculum,
 Vulnera ne nimium dura secanda ferant.

15. Denique si ventrem miser exonerare fuisti
 Immemor, & jam te sarcina tanta gravat.
 Et metuis caligas modò ne descendat in ipsas,
 Atque novo totam turbet odore domum:

Surge

Surge citus mensa, causamque rogantibus inque,
 Ventris eo sævum depositurus onus.
 Inde redi, illotis mensæque accumbito palmis,
 Ne noceat longasnectere velle moras.
 Forsitan accubitus dum propter balnea differs,
 Diripiat positos cætera turba cibos.

CAP. V.

*De moribus inter edendum
observandis.*

1. **S**orbilis inprimis jejuno apponitur esca,
 Ventriculo melius quod queat illa coqui.
 Et tibi adhuc cupido cochlearia concava desunt,
 Nec facile apposito est abstinuissæ cibo?
 Quid dubitas patinam roseis apponere labris,
 Immissoque datas ebibere ore dapes?
 „ Ipsa parent rerum, quæ vita humana requirit:
 „ Cuncta tibi larga contulit ecce manu.
 Diogenes etiam cochleare abiecit, & hausit
 Ex liquido palmis pocula fonte suis.
 Hunc manuum demens Cynicus non noverat usum,
 Doctus ab infanti ni foret ipse senex.
2. Ferula cum fuerint mensa quæcunque locata,
 Sit tua ut in patina dextera prima, vide.
 Et tibi quod placitum fuerit citus arripe frustum,
 Ne tibi præceptum protinus alter edat.
 Si sapis, hunc morem semper retinere memento:
 Utile id est ventri conveniensque tuo.
 Invidus obliquis id viderit ullus ocellis,
 Dicito, quisque solet proximus esse sibi.

3. For-

3. Forsan & in disci procul à te parte remota,
 Tollere quam cupias, portio lauta jacet.
 Et tibi nullus adest hominum qui porrigat illam,
 Arripe protensa protinus ipse manu.
 Quid refert etenim quòd non in parte propinqua
 Te coram ut positum debuit esse, fuit?
 (Nescio quid civile sapit convertere lancem
 In gyrum, ut veniant fercula lauta tibi,
 Id facinus tali potes excusare colore,
 Promptus ad urbanos ut videare jocos:
 Taliter ut referas circum cœlestia volvi
 Sidera, nec stabilem semper habere locum,
 Inde quid efficiant propria virtute Planetæ,
 Id sine vicinum commemorare tuum,
 Ille tuo pugnum ridens impegit ori.
 Motus ab ætherio venerit ille polo.

4. Quòd tibi de lautis dapibus proponet amicus,
 Arripe quòd citius fiat utraque manu.
 Quòdque dedit retine totum, totumque vorato,
 Si sapor est gratus faucibus ille tuis.
 Nil tibi profuerit vicino reddere partem,
 De tibi propositis, si placuere, cibus.
 Quique tibi dederat, non debes dicere grates,
 Sit licet eximio dignus honore coli.
 Ipse mihi poteram quæ vellem sumere, dices.
 Nil opus officio crede fuisse tuo.
 Hæc semel atque iterum responsa dedisse juvabit,
 Et modò quid prosint hæc tibi, certus eris.
 Nempe tibi nemo post factum porriget illud
 Frustra ex appositis ulla voranda cibus.
 Ipse igitur post hæc & quæ tibi cunque placebunt.
 Arbitrio poteris sumere frustra tuo.

C

f. Omnia

5. Omnia per patinam convertas, omnia tentes:
 Nec nisi quæ placeant sunt comedenda tibi.
 „Pectora saepe gravis mortalia detinet error,
 „Et quævis oculos fallere causa potest:
 Sapius aspectu quod pulchrè apparet opimum:
 Lautum, si gustes, experiere parum.
 Cuncta igitur lingua cautus gustuque probato,
 Quæ placuere oculis fercula visa tuis.
 Si sapor est gratus, nec displicet ille palato,
 Non opus esse tibi me monitore putem.
 Sin expectatum deprendis abesse saporem.
 Quid facias, nostro carmine doctus eris.
 In patinam rursus si vis jactare, licebit:
 Cur etenim stomacho quod male quadret edas?
 Vel retinens, quæcunque libet tibi parte, vorato:
 Hoc equidem nullum posse vetare reor.
 6. Compressam digitis at rodere dentibus escam,
 Et decet, & secum commoda multa vehit.
 Parcis enim tenero (magna ô sapientia) cultro,
 Offibus illisus ne ferat ille malum. (do:
 Quod superest patinæ visum est tibi reddere? lau-
 Mox alius forsân, qui petat illud, erit.
 „Invidia est hominum naturæ insculpta malorû,
 „Quod superest, alii cedere nolle bonum.
 Quod tibi displicuit rapiet cupidissimus alter,
 Et velut accepto munere, gratus erit.
 Utque cibus vacuam præsentibus expleat alvum,
 Ore tibi rapido quod superabat, edet.
 7. Commodius tamen & civilius esse putarem,
 Vicino ambesam proposuisse dapem.
 Accipiet latus, gratesque tibi insuper addet,
 Te quòd adhuc memorem sentiat esse sui.

Argu-

Argumentum ingens non ficti erit illud amoris,
(Secula quem rarò nostra videre solent)

Quòd dederis carnes jam de quibus ederis ipse
Vicino, & cùm te non roget ille, tuo.

Vix equidem credo fructum quòd tale parenti
Det canis, esuriem quamlibet illa serat.

8. Elixam Cererem, Bacchive liquentia promum
Vina vides parca suppeditare manu?

Pocula post tergum prudens tibi plena repones,
Nec, quis ut invito te bibat inde, fines.

Cum, bibis ex illis, reliquis sitientibus, inque.
Solicitem pro se quemlibet esse decet.

Vos quoque jam potum circumspexisse decebat,
Guttur a si curæ sicca rigare fuit.

9. Cùm benè de primo repleris viscera missò,
Et jam quæ placeat veneret esca tibi.

Siqua ligata tenent ventrem modò vincula solve,
Ad præsens fias quòd magis aptus opus.

Nil pudeat: si quid credes tamen esse pudendum,
Id poteris tali dissimulare joco.

Cum tibi vicino te permutare sodali
Finge dolo, vestis vincula velle tuæ.

Et pete ut antè tibi sua præbeat ille videnda,
Dictua te dempta promere velle mora.

Hæc erit in promptu solvendi occasio lori,
Quod pudor antè tibi solvere magnus erat.

Jamque tuis si quid corrosæ carnis inhæret
Dentibus, inserta demè repentè manu

Cum caro fallacis Crocodili in faucibus hæsit,
Exiguus facili subvenit ales ope.

Ora etenim volucrum rostris elingua pandit
Bellua, mox escam qui petat ales adest.

Ille feræ dentes impune pererrat hiantis,
 Frustraque de patula fauce relicta legit.
 Hac opus arte tibi nihil est, natura benignè
 Prospiciens, digitos ipsa manusque dedit.
 Os digitis scrutare tuis, aut utere cultro:
 Immunda officium cur tibi præstet avis?
10. Quodq; revulsi de dentibus, inspice quid sit,
 Et ne quid pereat protinus illud ede.
 Aut aliud non purgato prius accipe cultro
 E patina frustum quod tibi cunque placet,
 Idque tuo ridens transfixum appone sodali,
 Terque ut edat blandâ voce quaterque roga.
 Extra clasque tuo sordes ubi sumpserit ori,
 Materia risum sufficiente dabis.
 Hoc etiam reliquis urbanus habebere pacto,
 Natus & Attrâs esse ferere jocis,
11. Nescio cur aliqui soleant abstergere cultrum,
 Cum de communi scindere pane volunt.
 Inspiciens adipem mappæ cur illinis albæ?
 Cur quod habet solidæ nil rationis agis?
 Utilius poteras communi abstergere pane,
 Pinguior, & linguæ gratior ille foret.
 Forsan & hæc aliis res non ingrata fuisset,
 Si modo de pingui pane libenter edunt.
12. Hoc etiam (quamvis non nil videatur agreste)
 Conveniens ventri fors queat esse tuo.
 Quando dapes lautas in prandia miserit hospes,
 Quas speres avidæ posse placere gulæ:
 Exime de patulo mucorem nare fluentem,
 Exemptumque cava conglomerato manu.
 Idq; vel in mediam coram omnibus injice lancem
 Callidus, aut gestus injicientis habe,

Sic

Sic reliquos dapibus citus absterrebis opimis,
 Quodque erat appositum solus habere potes.
 Fecit idem quondam vir famigeratus ubique,
 Nomina cui speculo noctua juncta dedit.
 Hunc homines cuncti laudant, mirantur, honorât,
 Atque viri mores posse referre student,
 Illius quoque tu quantum potes, indue vitam,
 Et poteris gestis clarus abire tuis.
 13. Quem tibi præseribam sumendi prandia finem,
 Quid modus huic operi debeat esse, rogas?
 Desine cum nimia venter distenditur esca,
 Cumque cibi rumpi præ gravitate times.
 Hic mihi præterea fueras non pauca monendus.
 Prandia sumentî quæ facienda forent.
 Sed vetat hora brevis fugitivi temporis, ergo
 Plura canam quando coena parata tibi est.

CAP. VI.

*Mores à prandio, & in deambula-
 tionibus observandi.*

- I. **J**Am bene visceribus per splendida fercula pas-
 sis,
 De rebus nullis anxius esse velis.
 „Hei malè ventriculus curis affligitur æger,
 Pejus ut ingestus concoquat ille cibos.
 Inde feri infestant mortalia corpora morbi,
 O fugito solers omne laboris onus.
 Et tua per scamnum composito membra sopori,
 Quo modò sunt scamno prandia sumpta tibi.
 2. Sic jaceas donec cænandi venerit hora,
 Tum tibi de somno surgere tempus erit.

C 1

3. Dum

3. Dumq; jaces poteris crepitus impune frequen-
 Edere, nec qui te carpere possit, erit. (tes
 In manibus cum non habeas, potuisse teneri,
 (Verba tibi si quis dixerit ulla) nega,
4. Si libet ingrato non indulgere sopori,
 Nec tua delectat corpora pigra quies :
 Surge gradu lento per vicos urbis iturus,
 Res bene repleto convenit illa viro,
 Escaque paulatim ventrem descendit in imum,
 Id medici membris esse salubre docent.
5. Illotis manibus venisti ad prandia primum :
 Illotis manibus rursus abire potes.
 Nonne sinas potius sumptas tibi suaviter escas,
 Quàm digitos fatui fontis olere lacum ?
6. Nec, licet immundo sit calceus undique coena
 Oblitus, ut purges sit tibi cura velim.
 Quid purgasse juvet, cum sit tibi rursus eundum
 Perque luto plenas stercoreibusque vias ?
 Sumpseris incassum vanos purgando labores,
 Vanaque propositi cura sit illa tui.
7. In media quando jam coeperis ire platea,
 Et fuerit sumpti nausea facta cibi. (est.
 Deice per vomitum ventri quodcunq; molestum
 Sit licet in medio nausea facta foro. (cum,
 Plurima nec moveat quod turba stet undique cir-
 Tu tamen abjicias quod tibi cunque grave est.
 Fecit id Antonius multis spectantibus olim,
 Is tamen Aufonia consul in urbe fuit.
 Roma sed ô nostras quantum supereminet urbes ?
 O quanto es magno tu minor Antonio ?
 Quod facinus tanta vir tantus in urbe patravit,
 Non tibi in his poterit dedecus esse locis.

Si

Si nihil ista movent magnorum exempla virorum

Quæ moveat propriæ cura salutis erit.

Corporibus medici rectè auxilientur ut ægris,

Ad vomitum cauti sæpius illa vocant. (runt,

Mense unum quovis vomitum pluresque requi-

Præservativum pharmacon illud habent.

Quid sentis? quot eris rectè valiturus in annos,

Si vel quotidie bisve semelve vomas?

8. Quando tibi gravis est spatianti urina, repente

Vesicam in mediis exonerato viis.

Fœmina casta licet videat vel honesta puella,

Non tamen inceptum destituatur opus.

„ Magna pudoris erit sed major habenda salutis

„ Cura, bonum fragile est corporis ipsa salus,

„ Exiguo perdunt, quod vix reparabitur ullo

„ Tempore, qui curam non habuere sui.

9. Si qua tuos humeros vestis tibi contegit, illam

Negligo, res cura non eget illa tua.

Quin etiam ne se toga cruribus implicet, atque

Impediat gressus, detineatve tuos:

Disjicienda utrinque manu est, à parte videri

Corpus ut excellens anteriore queat.

Quæque tegenda toga fuerant, thorace tegantur

Et caligis, illud quis neget esse satis?

Talia delectant castas spectacula matres,

Virgineoque solent illa placere choro.

Scilicet aspiciant quàm sis bene junceus, & quàm

Constringant ventrem vincula firma tuum,

Protinus ergo tui captæ accendentur amore,

Fœmineus quavis arte movetur amor.

10. Inque via si quis tibi dixerit ore salutem,

Sive tibi notus, sive alienus erit,

Non ego responsum facile te reddere voce,
 Si mea iussa putas pondus habere, velim.
 Ora salutantis prius inspice, & excute solers,
 Qua tibi sit blandum mentē locutus, Ave.
 Et nisi sit dignus responso visus, abito,
 Et tacitum grata claudito vocis iter.
 Ipse prior nullos etiam salvere jubebis,
 Taurinumque oculis usque tuere tuis.
 11. Namque vagi de te minuetur opinio vulgi,
 Si te conspiciet cuilibet ore loqui.
 Atque tibi stultæ crimen levitatis inurent,
 Cum fueris nuper creditus esse gravis:
 Indetuo certè nimium decedet honori,
 Et tua majestas damna dolenda feret.
 12. Si tamen ulla domus steterit pro limine virgo,
 Præ reliquis cujus forma placere queat.
 Lumina mox in eam cum blando conjice risu,
 Nil refert quòd non est bene nota tibi.
 Inde adeas recta (pudor omnis inutilis hic est)
 Curaque sit blando molliter ore loqui.
 Omnia quæ risum moveant narranda putato,
 Nil tibi inurbanum, nil tibi turpe fuit.
 Turpe nihil rerum genitrix natura creavit,
 Ipse sibi quædam turpia fingit homo.
 Tetrica si semper Stoicorum dogmata narres,
 Ridiculus dominæ non potes esse tuæ.
 Sperne severorum decreta austera Catonum,
 Zenonis rigidi dura statuta fuge.
 Blanda Cynædorum magis est tibi congrua secta,
 Et Cynici molles quæ docuere, tene.
 Cum bene colloquii fuerit finita voluptas,
 Jamque paras ccepta rursus abire via.

Tum

Tum tua virgineo circumda brachia collo,
 Osculaque amplexus inter amica rape.
 Si negat amplexus, atque oscula blanda petenti,
 Coge vel invitam reddere utrunque tibi.
 Si fugiet sequitor, prensamque amplector illam,
 Dissimulet quamvis, victa libenter erit.
 Et loquitor blandum, dominamq; subinde vocato,
 Ne tuus erga illam dissimuletur amor.
 Turba tuos coram videant lususque jocosque,
 Ut quam sis possint cernere bellus homo.
 Hunc quoque servabis morem, quæcunq; puellâ
 Obvia per mediam sit tibi facta viam.
 Inde tuam minui gravitatem credere stultum est,
 Nec tibi qui vitio vertat id ullus erit.
 Obvia sed virgo si te prior ipsa salutet,
 Ut referas grates non reor esse tuum.
 Esse putato malam quæcunque videbit amicè,
 Quæque tibi blando non negat ore loqui.
 13. Vita tibi quanquam simplex & rustica cordi est,
 Eque tua laudem simplicitate petis:
 Sint tamen elato tua pectora turgida fastu,
 Luminaque excelso tolle supercilio.
 Qui nimis abjecto est animo fractoque videtur
 Ingenii dotes non bene nosse sui,
 Mox & in exiguo contemptus habetur honore,
 Qui poterat summum clarus habere locum.
 „ Quâtus quisq; sibi est, aliis quoq; tantus habetur:
 „ Sub pedibus, qui se non levat ipse, jacet.
 Cede igitur nudi, sperne omnes, respice nullum,
 Cunctaque duc animis inferiora tuis.
 14. Si tibi quis magnis occurret honoribus auctus,
 Quem celebret toto cognita fama polo:

Sive regat iustis subiectam legibus urbem,
 Et bonus imperii non leve gestet onus.
 Sive rudem doceat divina oracula plebem.
 Lucidaque ad cœli sidera monstret iter:
 Seu vitam prudens alioqui degat honestam,
 Et sit virtutis nomine clarus homo:
 Ne subeat flavos animo undare capillos,
 Inquæ tuis maneat fixa Tiara comis.
 „ Nos sumus ex limo facti telluris eodem,
 „ Materia est cunctis una eademque viris.
 „ Divitibus vitæ non est prolixior usus,
 „ Quàm quos pauperies imperiosa premit.
 „ Non magis excelsis Clotho iustissima parcit,
 „ Parcere quàm spretis pauperibusque solet.
 Hæc moveant aliquo ne quem digneris honore,
 In simili cuncti conditione sumus.
 Deque via nulli cedas quicunque sit unquam,
 Imò occurrentes cedere coge tibi,
 15. Cum socio latam spatiabere sortè per urbem,
 Et via communis una duobus erit:
 Sive sit æqualis, seu dignior esse putetur,
 Tu dextrum studeas obtinuisse latus.
 Si tamen immundo fuerit via lubrica coëno,
 Nequaquam tibi mos iste tenendus erit.
 Ingredièrè viam quæ mundior esse videtur,
 In medio comitem nil nocet ire luto.
 Hæc tibi quid profit faciliè cognoveris ipse,
 Si tua vel modicum mens rationis habet,
 16. Forsan erit vacuas crepitus mittendus in auras
 Qui ventrem miseris torserat antè modis,
 Quandocunque libet dimitte, & ubique locorum,
 Quod natura facit non reor esse malum,

Qui

Qui male moratum te ideo contenderit, illi
 Reddere responsum tale repentè potes:
 Quattuor ex vento veniunt in ventre retento,
 Vertigo capitis, colica spasmus, hydrops.
 Hanc tibi doctrinam medicorum regula tradit,
 Regula civili firma tenenda viro.
 Claudius edicto ructus crepitusque teneri,
 Damna valetudo ne ferat inde, vetat.
 Pro te proque tuis faciunt hæc moribus, atque
 His te tutari non sine laude potes.
 17. Florida cum viridis calcatis gramina campi,
 Sermone est aliquo longa terenda via.
 Ergo aliquis comitum de magnis dicere rebus,
 De pacis pulchra commoditate volet.
 Aut veterum antiquos mores, vitamque virorum
 Ex aliqua doctus proferet historia.
 Hoc tu propositum mox interrompe, loquendo
 Frivola; & in media sistere voce jube.
 Prisca juvent alios antiquis gesta diebus,
 Dicit, me nostri temporis acta juvant.
 Vina vetusta quidem, veteresq; probantur amici,
 Et vetus in prisco quæ fuit orbe fides,
 Non tamen antiqua quodcunque se origine jactat,
 Omne ego crediderim protinus esse bonum,
 De rebus nostris nostraque ætate loquamur,
 Quidque boni præsens cuilibet hora ferat.
 Hoc dicto, lepidas sociis proponere nugas
 Incipe, quas risum posse movere putes.
 Plurima de dulci conficta loquaris amica,
 Blanditias quoties dixerit illa tibi.
 Verba juvant austera parum, Jocularia profer,
 Sæpius & multum turpia laudis habent.

„ Mo-

„ Moribus ô juvenis discas præsentibus uti,
 „ Si qua tibi est sociis cura placere tuis.
 Deposito loquitor quævis obscæna pudore,
 Parvi animi signum creditur esse pudor,
 Hunc adolescentes morem plerique sequuntur,
 Conventus quorum tempora nostra vident :
 Ut nihil in medium dicant de rebus honestis,
 Nescia sed potius verba pudoris ament.
 „ Quod faciunt omnes, cuivis fecisse decorum est,
 „ Et minus est fallax quæ bene trita via est.
 Tu quoque consuetum sectare per omnia morem,
 Et loquitor cunctis quod placuisse queat.
 „ Vana locuturus semper quod dicat habebit,
 „ In nugisque loquax quilibet esse potest. (sis.
 18. Si tamen in promptu nihil est quod dicere pos-
 (Hoc equidem rarò posse venire putem)
 Suaviter irride quicquid tum dixerit alter,
 Despiciens quæ sunt non bene nota tibi.

CAP. VII.

*De adornatione mensæ ante cœnam,
 & aliis ministeriis.*

Sed modò cæruleas declinat Phœbus ad undas,
 Ut gelido fessos æquore mergat equos.
 Sumendæque horam reor haud procul abfore
 cœnæ,
 Utque domus repetas limina tempus eris.
 Colloquium valeat, vacuæ quod detrahit alvo,
 Nil facit ad rigidam concio longa famem.

1. Non

1. Non tamen ut nimium properes volo: nil nisi
certo

„ Consilio facias, incipiasque nihil.

„ Ultra præscriptam si forte emanferis horam ,

Non res illa sua commoditate caret.

Forſitan interea dum tu tua munia diſſers,

Cuncta domi pro te qui paret alter erit.

Alter erit menſam qui mappis inſtruat, & qui

Oblequium domino deferat omne tuo.

Hoc potes inviſum pacto vitare laborem,

Quem ſemper quavis, qui ſapit, arte fugit,

Si te cogatur pater expectare vel hoſpes,

Certa tibi utilitas, & decus illud erit.

Utilitas, patrii quia ſigna videbis amoris,

Nec dubiam cernes hoſpitis eſſe fidem.

Sed decus egregium eſt, quòd ab hoſpite, ſive
parente,

Tale nihil merito tantus habetur honos.

At vel inhumanus pater eſt, vel perfidus hoſpes,

Si dum per campos tu ſpatiaris edant.

2. Quando domum venies, ſi nondum menſa pa-

Et tu ſternendi tempus adeſſe ſcies: (rata eſt,

Injuſſus minimè ſternes, quia nescio ſimplex,

Si facias, dici qua ratione queas, (diſ

3. Non juvet ut ſapiens videre vel aptus agen-

Rebus, nec virtus proderit ulla tibi,

Simplicitas prodeſt, hæc te tutabitur omni

Tempore, quantumvis feceris omne malum,

Et quia ad officium quodvis credèris ineptus,

Nulla injungetur res facienda tibi.

„ Qui ſua prudenter vitare incommoda novit,

„ Quidque ſibi proſit, qui videt, ille ſapit.

„ Sæpe

„Sape suas qui divitias jactavit, iniquo
 „ Factus raptori præda pudenda fuit.
 „ Ast in delitiis & tuta pace quievit
 „ Qui bene quas habuit dissimulavit opes;
 Interitum multis virtus jactata paravit :
 Quis vocat ignavos ad fera bella viros?
 Ut foret in tuto Chironis alumnus Achilles,
 Virtutem sumpta texerat ille colo.
 Quid Laërtiades? simulato nonne furore
 Aspera conatus bella cavere fuit?
 Tu quoque si quicquam virtutis habebis & artis,
 Omnibus id studeas dissimulare modis.
 Magna vel invitum tentare negotia cogent,
 Si te aliquid dominus posse paterve sciet.
 4. Orbibus injectis mentas onerare, vel ullo
 Pane, supervacuum, ni jubearis, erit.
 Non reor esse tuum cura vigilante videre
 Singula, vel quo sint scamna locata modo,
 5. Nil opus est duram pani præcidere crustam,
 Quem domini mensæ ponere in orbe paras.
 Omnia damna cave: sed circumcidere panem,
 Damna ferat domino vix reparanda tuo.
 6. Quod fueris jussus tantum, nihil amplius unquā
 Perficias, res est perniciofa labor.
 Quem famulum domini fecit fortuna superbi,
 Heu miser, heu quantum cogitur ille pati?
 Quicquid agit scelus est, dominus nisi jusserit ipse,
 Mox gravis est culpæ poena parata levi.
 Ergo aliquis dominum ne stulto offenderet ausu,
 Consilio sapiens hoc prius ususerat. (antè,
 Sumpsit agendorum schedulam bene providus
 Servitii domino quam daret ille fidem.

Hanc

Hanc legit acceptam, memoriq; in mēte recondit,
Mūneraque officii precipit inde sui.

Nec faciliē obtineas opus aggrediatur ut ullum,
Quin oculis lectam consulat ante schedam.

Et quod agendarum non cernit in ordine rerum
Expressum, officii non putat esse sui.

Fortē erat à domino flammās extinguere iussus :
Cœperat accensam flamma cremare domum :

Perlegit ille suas lento prius ordine chartas,
Quā peragat domini iussū severa sui.

Hoc sequitur multis factum memorabili causis
Et quid agas, quo vis tempore certus eris:

Multa prius monui, sumendi prandia tempus
Cum foret, hæc isto mente revolve loco.

Non opus est eadem sæpe inculcare docendo,
Tempora inutiliter ne preciosa teram.

Difficilis nulli nostra est doctrina, volenti
Dirigere ad vitam dogmata nostra suam.

Multi etiā norunt, quæ tradimus, absq; magistro,
Ingenii tanta dexteritate valent. (bit,

7. Cum tuus ad mensam dominusve patêrve sede-
Et reliquam secum jussit esse domum.

Continuò mensæ primam citus arripe sedem,
Ne miser extremo constituare loco.

Sæpe ministerium quodvis cogetur obire,
Tardus in extrema qui statione sedet.

Surge puer, resequaque fores venientibus, audit,
Quis veniat nobis hospes, & unde, vide. (sæ,

Et modò ser panem, modò ser nova fercula men-
Vox erit, & pleno vina refusa cado.

Fecerit ingratum canis importūnus odorem,
Protinus ille foras ejiciendus erit.

Pōst

Pōst etiam admitti rursus mandabit eundem,

Cū vires aliqua fregerit ira mora.

Talia in extremis veniunt facienda sedenti,

Hunc alii cedas me monitore locum.

8. Sin fueris iussus mensis astare minister;

Dum reliqui carpunt quos cupiere cibos:

Signa quòd invitus facias, manifesta relinquas;

Taliaque iratus verba referre potēs:

Cur ego prae reliquis tanta gravitate laborum

Obruor infelix, servitioque premor?

Quin aliis eadem facienda negotia mandas?

Quo jure immunes hi tibi semper erunt?

„ Scilicet ut sepe calcet, quā prona, viator,

„ Dum graviter duro sub pede pressa gemat:

„ Sic valido firmæ cui non sunt corpore vires,

„ Spretus humi domino sub meliore jacet.

„ Quoque magis cedit, magis cedere cogitur usq;

„ Nec datur oppressum posse levare caput.

Forſitan efficies tam grandia verba perorans,

Officium ut dominus nōlit habere tuum.

Esse voluptati crederet, si latus obibis,

Teque sibi famulum semper habere volet,

9. Si verò institerit, patendum censeo tandem,

Verbera ne scapulis ingerat ille tuis.

Simplicitas stulta est omnem fugienda per artem;

Quæ male moratis verbera dura parit.

10. Ut docui suprā, denuda corporis artus,

Sic opus ad quod vis aptior esse potes.

Sive cibos sola est sumptura domestica turba,

Sive aliquis vestris ædibus hospes erit.

Omnia tu solito pro more putabis agenda,

Etm emor usque tuæ simplicitatis eris.

Tem

Tempore cur ullo civilior esse labores,
 Quam mea te facili carmine Musa docet?
 Seu fueris solus, seu multis junctus amicis,
 Est eadem vitæ norma tenenda tibi.
 Omnibus in rebus nullum discrimem habeto,
 „ Quod decet hic, nusquam non decuisse potest!

CAP. VIII.

De ministerio mensæ in cæna.

1. **C**ONvivas domino si præcipiente vocasti,
 Esse hilares sumpto quos volet ille mero:
 More tuo officium te promptus ad omne parabis
 Simplicitasque tui regula moris erit.
 Tum tibi quæ nuper præscripsimus omnia serva,
 Verba tamen dictis addere pauca juvat.
2. Tam placidè in mensa, sic diximus antè, locâbis
 Fercula, quæ plena jam nova lance feres:
 Ut calidum partes jus difficiatur in omnes,
 Atque in eo panes ipsaque mensa fluant.
3. Nec tibi diffuso conspergere jure sedentes
 Turpe puta, quamvis turpe putare queas,
 Fors & erunt qui se disperso jure perungi
 Sæpe, rei visâ commoditate, volent.
 Quippe dapes multo condivit aromate Lixa,
 Gratus odor cerebro est ille, saporque gulæ.
 Hinc perfusa trahet gratum quoq; vestis odorem,
 Qualis in appposito paulò erat antè cibo.
 Res ea convivis non est ingrata futura,
 Et poterunt memores inde manere tui,
 Si simulant animo factum hoc se ferre benigno,
 Suaviter ut risu concutiare tuum est,
 Hac etiam hospitibus risum ratione movebis,
 Proque tua laudem rusticitate feres.

D

Hoc

Hoc tamen offendi si facio intelligis ullum.

Inque oculis iræ nuncia signa vides:

Est satis ut paucis purges tua crimina verbis,

„ Fervida dat verbis mollibus ira locum.

„ Sæpe quis invitus (sic sunt mortalia) peccat,

„ Et miser est culpæ nescius ipse suæ.

Admonitus tandem dolet, & peccasse fatetur,

Hac veniam admissi criminis arte meret.

Te quoque, crede mihi, venia dignabitur hospes,

Conspectuens te non sponte fuisse malum.

Aut potius verbis ultro infectare severis,

Quos tua non placidè crimina ferre vides.

Cur etenim stulti sibi non voluere cavere?

Hæc sit in illorum culpa regesta caput.

4. Inde ubi stas vigili cœnantes lumine serva,

Ut videas quantum quisque edat atque bibat.

Nec te dissimules hoc observare, sed omnes

Effice convivæ quid speculâre sciant,

Res ea fert secum non paucula commoda, tuque

Utilis hoc domino more ferere tuo.

Afficietur enim conviva pudore, minusque

Ac aliâs, avido conteret ore cibos.

5. Nulla verendarum tibi sit reverentia matrum,

Nulla puellarum cura, nec ulla virûm.

Dices & facies semper quæcunque placebunt,

Et saltem satis est illa placere tibi.

„ Si culpant alii, tua te mens conscia laudet,

„ Laus ea pro reliquis sufficit una tibi.

6. Si quis pauca tibi facienda negotia mandat,

Vel rogat, & dominus non erit ille tuus:

An sibi te famulum conduxerit ille, require,

Vel, faciat, tibi quæ præcipit, ipse, jube.

Si ta-

Si tamen illa tuus dominusve parensve jubebunt,
Vix poterit verbis talibus esse locus.

Iussa quidem te facturum dic esse, sed illic
Lentus es, & nimium ne properare velis.

Ne quid dum nimium properas incautus omittas,
Aut ne quid pecces precipitanter agens,
Sed torvum videas, ut, quod non sponte sequaris,
Exprimat haud dubias vultus in ore notas.

7. Fortitan & lychnum munctore videbis egētem,
Clarius ut lumen praebeat ille suum,
Stulte, quid hunc adeo properes emungere, si non
Id jubeat dominus tēve quaterve tuus?

Emungens tandem si fortē extinxeris, euge,
Res a te nimium gesta decenter erit.

8. Id quoq; civile est ut densum ascendere fumum
Luminis extincti semper in alta sinas.

Si tamen emungens extinguere fortē vereris,
Quod metuas domini jurgia saeva tui.

Fumus ut alta petat lychni nihilominus ater,
Hoc alia effectum callidus arte dabis.

Luminis ad terram subsectas abjice partes,
Fumidus ex illis surget in alta vapor.

Cur pede conculces, si non jubearis ab ullo?
Imò quid & iussas moriger esse velis?

Quin potius forfex studio linguatur aperta,
Qua tibi erat brevior facta favilla facis.

Inde per exiguam fumus petit æthera rimam.
Ille novo totam suffit odore domum.

Vix equidem credo gravidis odor ille puellis,
Scilicet optatam ferre putatur opem.

Hospitibus certò gratum tu crede futurum,
Foemineoque nihil posse nocere gregi,

At si diversum quisquam defenderit, idque
 Insisterit firma velle probare fide:
 Propositique sui testes produxerit, acri
 Ingenio quondam qui viguere viros.
 (Nam foetum gravidæ conceptum matris in alvo
 Plinius ex illo dixit odore mori)
 Protinus hunc magnovictum clamore probabis
 Turpiter à vero dissona verba loqui.
 Nec pudeat coram tota confundere mensa,
 Ultimaque hæc dictis addere verba tuis:
 Liberius bone vir mihi pauca ignosce loquenti,
 Debueras linguæ parcior esse tuæ.
 „Vir malus est famam qui per mendacia quarit,
 „Gloria laudandis non venit inde viris.
 Non equidem memini recolens quod Plinius ullo
 Verba, sui oblitus, dixerat illa loco.
 Unde etenim novisse queat? sed dixerit, esto:
 Non tamen est dictis semper habenda fides.
 Plurima lecturis Autor scripta ille reliquit,
 Congrua quæ vero non satis esse liquet.
 Hæc tibi protuleris, rerum credere peritus,
 Scriptaque magnorum pervolitasse virum,
 9. Evacuata alio jam repleturus Iaccho
 Pocula, porrecta corripe tota manu,
 Corripet tota manu, vinumque infunde repente,
 Largitet ut summi plena sit ora scyphi.
 Atque ideo summam replebis pocula ad oram,
 Ne te infundendi sæpe fatiget onus.
 Sique manu tremula reddens perfuderis ullum,
 Quid refert? vinum cui nocuisse queat?
 Vel prius è Cyatho profundere paucula terræ,
 Non equidem magnum crimen habere putem
 10. Sin

10. Sin nimis impletum cratêra imponere mensæ
Non libet, & domini jurgia sæva times:

Pauxillum immisso poteris prius inde labello

Sorbare, & domino tradere deinde suo,

Vel, quod crediderim civilius esse, lagenæ

Reddito, mensuram quod superare vides.

Si quidem fundo calicis residebit in imo,

Quod credi mundum non satis esse queat:

Mox tibi potius diffusum in vina lagenæ,

Non poterit vires jam retinere suas.

11. Diversi generis, nec nata in montibus iisdem

Pocula, convivis proposita esse vides.

Non opus est curis angi pallentibus, ut quo

Singula sint teneas vasa replenda mero,

Quod propius positum te cernis, id arripe, & inde

Ordine posthabito pocula quæque reple.

Quid nocet omnigenum Bacchi miscere liquorem?

Omne merum tellus una eademque dedit.

Vinorum virtus omnis cogetur in unum,

Si bene miscueris vina vetusta novis.

Et solidam laudem virtus unita reportat,

Quæ nisi juncta foret nil valitura fuit.

Si tuus ille novus mos esse videbitur ulli,

Huic dare responsum tale paratus eris,

Num tibi Pæoniæ non est mos cognitus artis?

Nec quid agant medici docta caterva tenes?

Solicitis raro patientibus ulla propinant

Pharmaca, quin docta sint bene mixta manu.

Misceri varias si non foret utile partes,

Non puto quòd tantis mos foret ille viris.

12. Est eadem ratio servanda in potibus illis,

Quos coquit in variis Saxonis ora locis.

D 3

Opti-

Optimus ad nostras Hamburgo mittitur oras,
 Qui gratus gustu est & bene corpus alit. (na,
 Inferior paulò est, tamen haud spernenda Brea-
 Hannovera ex undis potio cocta tuis.

Mumma quoque antiqui prisca Brunonis ab urbe,
 Et bonus Embeca potus ab urbe venit.

Qualiter inter se nullo discrimine misce.

Omnia sunt uni debita pocla gulæ.

13. Cum tibi dat vacuum quisquam cratera, petitq;
 Repleri, tali te ratione geres.

Si quid adhuc fundo superesse videbis in imo,
 Mox epotandum noveris esse tibi.

4. Deque suo si quis cyatho tibi fortè propinat,
 Et jubet ut secum paucula vina bibas :

Aut te velle neges, aut exaurito receptum,
 Atque adeo ut maneat guttula nulla super.

Inde alio reple tibi pocula tradita vino,
 Atque recens domino redde repleta suo.

15. Non ego te capitis jubeo nudare capillos,
 Cùm bibis alterius tradita vina manu.

Vel satis est digitis saltem tetigisse duobus.

Pilea quæ capitis sunt tegumenta tui.

Vel detracta manu lentè, post terga relinque,
 Ut te iacturum qui videt esse putet.

16. Cumque tuo stabis studiose munere fungens,
 Ut repleas vacuos pocula sicca scyphos :

Quàm bene moratum poterunt te dicere cuncti,
 Si cadat è digitis amphora fracta tuis :

Si dominus rapidam fuerit commotus ad iram,
 Lenibus hunc verbis conciliare potes.

Istius ebrietas mea causa est criminis, inque,
 Peccato veniam protinus ille dabit.

17. Si

17. Si quem stare vides vino cratëra vacantem,
 Quem conviva negat quilibet esse suum.
 Fortitan hunc aliquis tam pocula multa perosus,
 Seposuit, metuens ebrietate capi.
 (Non decet ad mensam vacuos astare cufillos,
 Exhaustis requiem nec decet esse scyphis)
 Tu rape, & impletum mox cui vis cunq; propina,
 Sic redit in seriem protinus ille suam.
 Nectamen occultis sine fraudibus egeris illud,
 Nam decus est tectis fallere posse dolis.
 Tu tua replebis Cereali pocula Zytho,
 Qualem in Saxonia gens celebrata coquit.
 Ast aliis Bacchum & Cerealia munera misce,
 Plus bene commistis sæpe valoris inest.
 Si potes incautis imponere, ut ebria fiant
 Turba, sed interea sobrius ipse manes,
 18. Vel si convivas non est tibi fallere cordi,
 Ebibe cum summa pocula cuncta fide.
 Hæc prior evades reliquis arte ebrius, & sic
 Hospitibus melius ridiculo esse potes,
 Exemploque tuo cunctos hortaberis, ultro,
 Vina ut certatim largius ipsa bibant.
 Mox etenim lætum te ridiculumque videntes,
 Esse etiam læti ridiculique volent.

CAP. IX.

*Quomodo à cœna convivis ministranda
 pocula, & quibus iidem technis
 abigendi.*

1. **F**idus in officio ne non videare minister,
 Sedulus, ut potent fortiter, autor eris.

D 4

Nec

Nec prius ire domum quenquam patiare vocatū,
Quàm multa titubent ebrietate pedes.

Et dominus quamvis tuus haud vetet ire volentes,
Tu tamen id fieri quàm potes usque veta.

2. Pocula nec cuiquam volo te replere petenti,
Quin penitus videas evacuata mero.

Ebibe fac versum, dicas, vina addere vinis
Stultas ego officii non reor esse mei.

Cur ego dissimulem, quòd tu tibi parcere tentas?
An me iustitiæ non meminisse putas?

Iustus egregiis vini potoribus, ullum
Haud hominum in terris, arbitror esse genus.

Hanc ego iustitiam quoque conservare laboro,
Nec vetus in rapidos fama eat illa notos.

Hospitibus cunctis me convenit esse fidelem,
Quo bene commissum munus obire queam.

Sic loquere, & quamvis precibus te mille rogarit,
Non tamen infundes ni prius ebiberit.

Semper & id vigili faciendum ducito cura.

Forsan & hîc aliquid quod tibi profit erit.
Nam conviva domum cuius bene potus abibit,

Lumina jucundi plena soporis habens,
Tu quoque temperius poteris tua corpora somno
Reddere, qui nimium mane relictus erat.

„Attenuant juvenum vigilatæ corpora noctes,
Naso gravis blandi doctor amoris, ait.

„At requies lassos nocturna laboribus artus

„Recreat, & dulci membra sopore levat.

Hanc ergo ad metam toto contendito cursu,
Convivas potos ut remove queas,

3. Incidit hîc vigili quod erit tibi mente notandū,
Et bona pars veræ simplicitatis erit.

Bina

Bina sedere vides convivium in ædibus iisdem,
 Nec similes vitæ conditione viros?
 Forſitan hîc ſtupidi potat ſex infima vulgi.
 Vulgi, quod tantum commoda ventris amat.
 Aſt illic hominum non magna caterva bonorum
 Conſidet, & luſu tempora longa terit.
 Et tibi conceſſa eſt vinorum plena poteſtas,
 Totaque cum clave eſt credita cella tibi:
 Optima contemptæ referabis dolia turbæ,
 Vina bonis promens deteriora viris.
 Nec levis eſt ratio, cur non depromere quiſquam
 Debeat eximiis fortia vina viris.
 Egregios homines, qui magna negotia tractant,
 Quosque vagum merito vulgus honore colit:
 Non decet infana nimis ebrietate gravari,
 Ne poti, quod non conveniebat, agant.
 „ Ebrietas victos ſibi ſubjicit improba ſenſus,
 „ Seque velut dominam mentis in arce locat,
 „ Et vitium tanto ſcleratiuſ eſſe putatur,
 „ Quanto qui peccat major habetur homo.
 Ne videare igitur tam magni criminis autor,
 Quæ bona ſunt illis tradere vina cave.
 Quid? quòd & in longum ſtudio producere tempus,
 Colloquii longi mutua verba ſolent.
 Interea vino videas moderatiuſ uti,
 Colloquiumque illis dulciuſ eſſe mero,
 Sic etiam in multam traherent convivium noctem,
 Immemores propriæ teſta ſubire domus.
 „ Non poteſt huic alia morbo ratione mederi,
 „ (Difficili triſtis cura adhibenda malo eſt)
 Pocula quam cautuſ ſi quæ ſunt vilia promas,
 Quæque putes nullo poſſe placere modo.

D s

Non

Non equidem longo mansuros tempore credam,
 Nequitia offensus prome maligne tua.
 Nam neque provili numos exponere vappa,
 Nec stomachum ingrato lœdere acore volent.
 Quisque suas igitur sapiens properabit ad aedes,
 Ut sua jam dulci membra sopore levet.
 Vivit adhuc fama Xantippe Socratis uxor,
 Quam meruit famam moribus illa suis:
 Fortè domum paucos convivas ille vocarat,
 Artibus eximios ingenioque viros.
 Colloquium gravibus doctum de rebus habebant,
 Tingentes variis seria dicta jocis,
 Cunque diu tererent nocturnis tempora nugis,
 Res ea Xantippæ non ita grata fuit,
 Colloquio tandem quò finem imponeret illi,
 Consilium cerebri protulit omne sui.
 Jurgia convivis, convivia multa marito
 Fecit, & in rixas lingua disertâ fuit.
 Sed sua contemni cùm jurgia, seque videret,
 Omnia tentandum credidit esse sibi.
 Et veniens solita mensam subvertit in ira,
 Convivasque suos jussit abire domum.
 Hoc ego te facinus quoque jam tentare juberem,
 Si nimis hos videas velle sedere diu,
 Sed reor illorum te majestate moveri,
 Atque minus facinus tale placere tibi.
 Ergo potes vino melius removeare maligno,
 Ut cupiant ultro quisque redire domum,
 4. Profuerit forsan quoq; sæpe monere morantes,
 Quem teneant cœli frigida plaustra locum,
 Et quota jam noctis properans exiverit hora,
 Unde sibi somni tempus adesse sciant.

5. Nec

5. Nec pudeat vana cessantes fallere lingua,
 Colloquia & structis rumpere longa dolis,
 Vix semel ediderit cantum cristata volucris,
 Principium seræ noctis adesse notans.
 Tu tamen à medio nocturna recedere cœlo
 Sidera, & occiduas tendere, finge, ad aquas.
 6. Aut potius clarè, quid enim malus esse vereris?
 Dic, repetant tecti limina quisque sui.
 Ne tibi vel domino jam pergant esse molesti,
 Indultum levibus plus satis esse jocis.
 7. Rustica vel ratio si non placet ista fugandi,
 Quos virtute graves conspicias esse viros.
 Quantumcunq; volent spacium concede sedendi,
 Ut quod agendum illis cunque videtur agant.
 Sed procul inde abiens sapientem deferre cœtum,
 Aptior ingenio est stulta caterva tuo.
 Hic audire jocos & delectantia verba,
 Quodque bibas avido gutture ferre, potes.
 Interea soli sedeant famuloque carentes
 In tenebris terrici, turba odiosa, senes.
 Vinaque non illis sitientibus ulla propines,
 Hinc videant curæ se minus esse tibi.
 Quid facient, adeo se spretos esse videntes?
 Quisque volet tugurii tecta subire sui,
 8. At reliquos melius tractare intende bibones,
 Qui minimum rectæ mentis habere student.
 Immunes etenim cum sint à rebus agendis,
 Cur studeant avidam freno inhibere gulam?
 Parva viris etiam sapientia sufficit illis,
 Exiguumque boni cordis habere sat est.
 Impliciti magnis nullo sunt tempore rebus,
 Curasque ex animo deposuere suo.

Non

Non sunt solliciti de prole & conjuge alendis,
 Nec magnas animus querere fervet opes.
 Consilium saltem referunt huc pectoris omne,
 Ut semper latis mentibus esse queant.
 Ut bona vina bibant, ut Bacchanalia vivant,
 Ut vario lusu tempora cuncta terant.
 His bona vina viris, his præstantissima profer,
 Sint licet in multis illa reposta seris,
 Assidua ebrietas tales delectat, & illis
 Quantumvis fortis potio nulla nocet. (rem,
 Hunc hominum ut possis rabidorum augere furo-
 Ingenii profer consilium omne tui.
 Et calcar nimium per se currentibus adde,
 Quaque abeunt ultro currere coge via.
 Largius ut potent, sapidissima vina propina,
 Quæ vetera & multi roboris esse scies,
 Temperius potu victi cogentur abire, &
 Temperius somno corpora plena dabunt,

CAP. X.

*De conviviarum à cæna confabulationi-
 nibus, altercationibus, &
 rixis.*

Cum bene erunt poti, variis de rebus habebunt
 Colloquia, & pro se quisque disertus erit,
 Tunc nova gestarum poteris miracula rerum
 Percipere, & cunctis gesta probanda modis,
 1. Hic referet qualis fuerit puerilibus annis,
 Quam fuerit lusus promptus ad omne genus,
 Qualis in exultans equitavit arundine longa.
 Qualisque in ficto bella paravit equo.

2. Ille

2. Ille suos quondam juvenis narrabit amores,
Quæ dederit blando verba puella sono:
Successus referet rerum casusque suarum,
Quàm fuerit fœlix, quamque in amore potens,
Sæpius ex imo suspiria pectore ducet,
Cum memor istius prosperitatis erit.
Dulcia præterita reminiscens tempora vitæ,
O gemitus quales corde dolente dabit.
3. Contrà alius fuerit sua qui mala plurimæ narret,
Quæ quondam infano cæcus amore tulit,
Qualiter in media tulerit sera frigora flamma,
Qualiter & pluvias vicerit atque nives.
Quod voti nullo sit factus tempore compos,
Et nihil impensas, nil valuisse preces.
4. Non deerit charam qui laudibus ornet amicâ,
Et vaga per cœli sidera voce ferat.
Ille puellares auro certare capillos
Dicet, & auricomi vincere fila croci:
Non secus ac stellas oculos rutilare coruscas,
Id aliæ quales credimus esse deæ.
Os bene compositum, malas faciemque rotundâ,
Dulciaque à roseis oscula rapta labris.
Candori mixtum testabitur esse ruborem,
Ceu sint purpureis lilia mixta rosis
Et teretes referet digitos, teretesque papillas,
Cruraque Sithonia candidiora nive.
5. Ast alii hinc aliud pro tempore quisq; loquentur
Quisque status dicet pro ratione sui.
Prælia narrabit Mavortius horrida miles,
Venator celeres laudat amatque canes.
Commemorat pingues qui gaudet frugibus agros
Lanigero upilio de grege multus erit,
- Navita

Navita de ventis, de fluctibus æquoris illis
 Qui non viderunt æquora, multa refert.
 Quisque tuis de rebus habet quæ plurima dicat
 Quæ nova grata tuis auribus esse queant.
 6. Crimina transactæ multi recitare juventæ,
 Et sibi ab his laudem quærere sæpe solent:
 Sæpe ego nequitiam vitæ jactare prioris
 Audiui emeritos, nec puduisse, senes,
 Illa bonos doceant exempla senilia mores,
 „ Et puer à senibus discere multa potest.
 7. Tu patulas adhibe tantum dicentibus aures.
 Singulaque attento pectore verba nota.
 Tum si te quisquam conviva vocaverit ad se
 Forte quòd officiis indiget ille tuis.
 Exhausta ut repleas infuso pocula Baccho,
 Vel facias aliud quod tibi mandat cæpus.
 Dissimula vocem te percepisse vocantis,
 Ingratoque aures obstrue utrasque sono.
 Hoc quoque Sirenum cantus fugiturus Vlysses
 Fecit, & evasit perfida tela necis.
 Ille vitæ cera sociorum callidus aures,
 Carmina ne possent per scelerata capi.
 Sic tu, ne quò non libuit, cogaris abire,
 Dulceque colloquium linquere, surdus eris.
 8. At si non poteris salvo differre pudore
 Amplius, & crebris vocibus ille vocat.
 Et tibi adhuc cordi est nugas audire loquentum,
 Hac reor id facile est obtinuisse viâ.
 Tempus & expectet modicum conviva preceris,
 Difficilis precibus non erit ille tuis.
 Mox te venturum tamen affirmare memento,
 Quando habeat finem fabula cœpta suum.

Non

Non adeo importunus erit, quin pauca roganti
- Concedi saltem tempora posse putet.

9. Cum gravis ebrietas cerebri penetralia sacri
Irrumpens, summa fixerit arce pedem.

Cumque triumpharit jam de ratione fugata,
Mensque erit è folio præcipitata suo.

Grandia de magnis surgent certamina rebus,
Differet & variis lingua diserta modis,

Afferet hic animas post tristitia vivere fata,
Nec cum terrigeno corpore posse mori,

Sed mutare iocum, & nova corpora rursus inire,
Atque hominis fieri quæ fuit antè feræ.

At res hæc aliis ab surda videbitur esse :

Dogmata non cunctis Pythagorea placent.

Invenias, qui totâ animam cum corpore credant
Concidere, ut rapido cùm perit igne calor.

Hic quoque qui contra pugnent reperire licebit,
Quique negent istam vituperentque fidem.

10. Deque alio multi referent miracula mundo,
Qui procul à nostri sit situs axe poli,

Hic homines dicent cum dentibusora canina
Pandere, & humana pellere carne famem.

Diversum statuent alii, nec posse putabunt
Naturam rerum talia monstra pati,

Quisque suis pro viribus adferet argumenta,
Quique velit victus cedere, nullus erit.

11. Concipiunt multi vanas pro regibus iras,
Et gravibus verbis prælia magna gerunt.

Hosque Duces cœlo supremis laudibus æquant.
Ætheriaque domus hos super astra levant.

Ad Stygias illos detrudunt usque paludes,
Usque adeo lingua vituperante premunt,

Hos

Hos alii contra contraria sensa tenebunt,

Déque suo nolent cedere proposito.

Hi quoque culpabunt quos laudavere priores,
Quósque solent illi vituperare, colent.

12. Nonnulli facient discrimina longa dierum,

His erit hic ater, candidus alter erit.

Sed contrà invenias, ea qui discrimina tollant,

Inque pari ponant conditione dies.

13. Quilibet adducet quæ se novissè putabit,

Notitiamque horum solus habere volet.

Non feret hoc alter, sed & ipse peritus haberi

Multarum rerum consiliique volet.

Hinc, quascunq; theses dabit ipsa occasio præsens,

Arripient & lis luctaque grandis erit.

14. Forsan & à verbis venietur ad arma cruenta,

Proque argumentis ensis acutus erit.

Hic vetus haud quaquam Dialectica sufficit, illa

Non docuit tali dicta probare modo.

Surgat Aristoteles aliquis, logicamq; recudat,

Monstret ut ex quo sit ducta machæra loco.

15. Tu parti alterutri succurrere fortiter insta

Consensuque tuo prælia cœpta juva.

In medium audacter prodi, positoque timore

Deprome arbitrii libera sensa tui.

Vince tuo strepitu cunctos, clamoreque vince,

Stentoreumque imo pectore rumpe sonum,

16. Fortis, es & claris MENTIRIS, dicito verbis,

Verba loqui si quem non ita firma putas.

Cuncti obmutescant, intentique ora tenebunt

Protinus ad vocis fulmina tanta tuæ.

Et simul ingenium fœlix, animique vigorem

Mirati tacita laude per astra ferent.

Hinc-

Hinc tu nobilis es magnoque in honore futurus,
 Multisque ingenii nomine charus eris.
 Quem tamen argueras mendacia vana loquutum
 Illius insidias me monitore cave,
 Namque solent aliqui faciei impingere pugnum,
 Si tibi mentitos esse probare velis.

CAP. XI.

Quomodo peracta cœna convivæ dimittendi, quid agendum antequàm cubitum eas: & Epilogus libri.

1. **S**i nimis extendent in multam ludicra noctem
 Prælia, res non est illa ferenda tibi.
 „Fraudibus instructum multi decet esse dolisque,
 „ Consultum rebus qui volet esse suis,
 Nil tibi totius profunt convivia noctis,
 Impediunt somnum turpiter illa tuum.
 Ergo opus ingenio est, recta quò callidus arte
 Quemque suæ jubeas limen adire domus.
 Antè, quibus possis sapiens rationibus uti,
 Diximus, hîc illas quid renovare vetet?
2. Fors aliquis quota sit convivæ rogaverit hora;
 Tu percontanti dicere vera cave,
 Vix decimam cantu cristatus prodidit ales,
 Tu dic bis sextam jam sonuisse diu.
 Sæpius hoc etiam facies cum nemo rogârit,
 Commoda quò somni tempore scire queant.
3. Si nihil horarum cursu noctisque moventur,
 Nec tua te quicquam verba dolosa juvant:

E

Tunc

Tunc non immeritò manifesta dicere voce,

Ut tandem redeant ad sua quisque, petes.

Et licet à domino non sit hoc dicere iussus,

Ingratum domino non tamen esse putem,

Diceret ipse eadem, salvo si posset honore:

Turpe quod est illi, te decuisse potest.

u. Quam primum incipient abituri surgere poti,

Nè mora sit, clausas pande repente fores.

Pande fores, monstraque viam surgentibus ultro,

Atque hac ad vestros est iter, inque, lares.

5. Cumque tuo domino conviva, live parenti,

Jam blasum dicent accipientque, Vale,

Tu pete consueti penetralia chara cubilis,

Et recrea dulci membra sopore tua.

Ipse tuus dominus [per te licet] ostia claudat,

Occlusas ædes si volet esse suas,

Ipseque candelas extinguat, sopiat ignes,

Postremus cubitum [sic Cato mandat] eat.

6. Vel tu candelam [consultius arbitror illud]

Dormitum quando cœperis ire, cape.

Ne miser in tenebris offendas crura pedesve,

„ Improba nox secum multa pericla trahit.

Per tenebras melius densas herus ire valebit,

Ædis notitiam totius ille tenet.

7. Solus in obscuris sua vestimenta tenebris

Exuat, officio non eget ille tuo.

Tu face nocturnam tibi ne res ulla quietem

„ Impediat, rapidis passibus hora fugit.

Si sapias ergo tuis in tempore prospice rebus,

Dèque alio nunquam cura sit ulla tibi.

Et licet hi mores minus esse putentur honesti,

Hic tamen utilitas moribus ampla subest.

8 Tolle-

8. Tollere de mensa Cyathos & pocula differ;
 Mane eadem melius tollere tempus erit.
 Omnia si tollas, & protinus omnia purges,
 Utilitas quæso quæ venit inde tibi?
 Signa relinquuntur manifesta videntibus, illo
 Symposium minimè triste fuisse loco.
 Gaudia sic animis spectantum hesternæ recurrent,
 „ Lætitia memorem, quæ fuit, esse juvat,
 9. Imò aliud dicam, tu rectis auribus asta,
 Es memor ut vites omne laboris onus.
 Mane vel ad mediam volo te requiescere lucem,
 Ne minuat cerebrum nox vigilata tuum.
 Tunc quoque de blando nolim te surgere lecto,
 Quin pater aut dominus tæque quaterque vo-
 cent.
 Interea famulæ collecta poteria tollent, &
 Inque suum referent pocula quæque locum.
 Quæque tibi fuerant peragenda negotia, pro te
 Efficient, & tu postea liber eris.
 10. Cùm bene dormieris vinumq; eviceris omne,
 Surgito, sed medium Sole tenente diem.
 Tradidimus supra præcepta salubria, surgens
 Qualibus ornatus moribus esse quæas.
 Omnia tu semper serves, & ubique memento,
 Singula ne sit opus dicta novare mihi.
 11. Sunt etiam vino qui delectentur adusto,
 Hac sibi restitui se ratione putant.
 Hoc & tu facies, nisi mos tibi displicet iste,
 Nam mala sunt aliis ejicienda malis.
 12. Multa docendus eras, simplex ut in omnibus
 esses,
 Sed propero, & rebus vincor ab ipse meis.

E 2

Ipse

Ipse tuo ingenio quantum potes utere, & ista
 Dicta potes factis exuperare tuis.

Paucula percurro saltem, ne longius ipsa
 Iliade, urgenti singula, surgat opus.

Paucula sufficient, ipso quia doctus ab usu
 Ipse potes monitis addere multa meis,

Singula coner enim libro comprehendere in uno,
 Vix istum caperet maxima terra librum,

Opprimeret tanto miser ipse labore, meique
 Ingenii vires exuperaret onus.

„ Imperium siquidem stolidorum nulla coërcet
 „ Meta, & ineptorum regia fine caret.

Aspicias oculis totum vigilantibus orbem,
 Quodque hominum toto vivit in orbe genus,

„ Invenies semper mores & ubique pudendos,
 Hei mihi barbaries non habet illa modum.

Non pudet effœtam committere facta senectam
 Turpia, nec canos dedecorare suos.

Illam nimis docili nocitura exempla juventæ
 Præbet, & ad vitium prævia monstrat iter.

Et juvenes (ævi tanta est petulantia nostri)
 Vivere laudandum turpiter esse putant.

Quis pueros meliora sequi, vitamque priorem
 Deferere, & mores excoluisse docet?

Non vir, non mulier, meminisse videntur hono-
 ris,

Omnia deposito quisque pudore facit.

„ Virginibus quondam laudi pudibunda daban-
 tur

„ Lumina, virtuti cum suus esset honos.

Nec nisi pauca loqui casto sermone solebant,
 Judicium casti pectoris illud erat.

Nunc

Nunc decus est oculos temere quocunque vagari
Virginis, & rectas non tenuisse vias.

Nunc decus est, verbis illas petulantibus uti.

Rusticaque est, blando quæ nequit ore loqui.

Quid memorem magnos homines, rerumque po-
titos.

Imperium in reliquum qui rude vulgus ha-
bent?

Oblici decoris sine more loquuntur aguntque,

Quæ præceptis animi cunque libido jubet.

Quique graves regni manibus moderantur habe-
nas,

Quæ prohibere aliis cuncta decebat, agunt.

Ingredere inflatas monstrosas fastibus aulas,

Atque ducum celsas, atria longa, domos.

Protinus occurrent in primo limine multi,

Quos nihil humanæ mentis habere putes.

Ebrietas illic & turpis vita ferarum

Visitur, imperium crapula foeda tenet.

Non alibi pejus male suada superbia regnat,

Quæ mores hominum non finit esse bonos.

„ Talia subjectum sequitur vestigia vulgus,

Ut docilis quævis ad mala turba sumus.

Plura queri morum de rusticitate volebam,

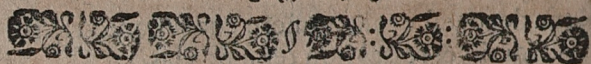
Dicta sed hæc isto sufficit esse loco.

Rustica nam verbis me turba rogantibus urget,

Perficere inceptum quod mihi restat opus.

FINIS LIBRI PRIMI.

DE

DE ANTIQVA
MORUM SIMPLI-
CITATE,

LIBER SECUNDUS,

Autore
FRIDERICO DEDEKINDO.

CAP. I.

*Quomodo se gerere debeat ab alio invi-
tatus, quibus moribus convivium ac-
cedat, & mense accumbat.*

HActenus edocui qua simplicitate vocatos
Abste convivas exhilarare queas:
Sed tanquam famulum, cui non est plena potestas,
Et qui sub domini cogitur esse manu,
Qua ratione tuo invitatos nomine tractes,
Alter hic extremo, sine libellus habet,
Jam, si fortè aliò fueris conviva vocatus,
D'scito quís illic moribus esse queas.
1. Principiò ex puero quæres non pauca vocante,
Quos vocet, & quæ sit causa quòd ille vocet,
Cur alium dominus non miserit ipse ministrum,
Unde tibi major surgere possit honos.

Deni-

Denique quas carnes, quos pisces emerit hospes,
Et quanto dandos emerit are cibos.

Quas epulas coquus, & quæ condimenta pararit,
Quoque queas avidam pellere pane famem.

Qualia sit promus venienti vina daturus,
Quæ conviva domum pemmat quisque ferat.

An quoque ducendæ post fercula sumpta choreæ,
Ec qua sit ad tales virgo vocata dapes.

2. Symposii tandem socios epulasque paratas,
Si spes est animo posse placere tuo:

Tempore venturum iusto promittito sancte,
Sic ubi jam fuerint singula nota tibi.

3. Si tamen observas convivia ad illa vocandos
Esse aliquos, odium qui meruere tuum:

Non ego te iubeo temere promittere quicquam,
Conveniēs hominum non genus omne tibi est,

Non sedeas rigidus inter conviva Catones.
Qui graviter tantum verba severa crepant,

Ergo alios mandavocet ad convivia, qui sint
Moribus & vitæ congrua turba tuæ.

Fercula præcipies etiam meliora parari,
Si minus illa tuæ sint placitura gulæ.

4. Cuncta sed ut possis melius retinere fidei
Mente, culinari quæ parat arte coquus

Posce paratorum comedendorumque libellum,
Qui moneat quales det tibi lixa cibos: (quas,

Hinc præscire potes, quid edas, quid stare relin-
Cui vino serves, queis epulisque locum.

5. Prolatam è pera schedulā quoq; sæpe revolves
Quæque dedit releges fercula, quæque dabit,

Tum si quid coctum tu legeris esse, nec illud
Allatum mensæ videris esse tuæ:

(Forſitan hoc aliis hoſpes vel lixa reſervat,
 Tempore quos parvo velle venire ſciat)
 Protinus accendi non eſt tibi dedecus ira,
 Nec volote bilem diſſimulare tuam.
 Non impune tibi fallax illuſerit hoſpes,
 Ut vacuo expectans ſederis ore diu.
 Semper enim ventura tibi meliora putabas
 Fercula, ſed falſum turpiter eſſe vides.
 Quid dubitas clara, ferri tibi voce jubere,
 Inſcriptum ſchedulae quod legis eſſe tuae?
 Illa etenim toti facta eſt injuria menſae,
 Nec tibi jam ſoli fraus ea ſtructa fuit.
 Pro reliquis etiam, licet id non juſſerit ullus,
 Te refer hoſpitibus talia verba loqui.
 Sic prius inſtructus tandem convivium adibis,
 Expectata diu cum brevis hora vocat. (di,
 6. Mox ubi non procul eſt ad coenam tempus eun-
 In te non aliquam convenit eſſe moram.
 Neglige vicinum, qui eſt invitatus eodem,
 Quippe viam ſolus tu reperire poteſ.
 Neglige cuncta domi, & properatis grefſibus ito,
 Neu ſis poſtremus, primus aſſeſſe velis.
 7. Quam primum irrueris alienas hoſpes in aedes,
 Neglige de fauſta multa ſalute loqui.
 Sed pete ſumantem pede non tardante culinam,
 Quaeque coquant illic fercula lauta vide.
 Nec mora quae cupidis minuantur dentibus eſcas
 „ Poſce dari, res eſt imperioſa fames.
 Moxque repleta mero ſpumanti pocula poſce,
 Sic falle ingrata tædia longa moræ.
 Ut quando venient reliqui, ſis potus abunde,
 Et facias lepido plurima verba joco.

„ Sic

„ Sic hilarem cuncti te dicent esse: meretur
„ Ebrietas nostro tempore laude vehi.
8. Cum fueris solus, nec adhuc venere sodales,
Quid facias, monitus accipe mente meos,
Incipe stentorea mox carmen amabile voce,
Deque boni vini laudibus illud erit.
Vox ea per totam sonet exaudita plateam,
Hæc faciet socios mox ut habere queas.
Namque ubi clamores arrectis auribus illos
Accipient, cænæ tempus adesse scient,
Protinus accurrent rebusque domoque relictis,
Et lætistecum mentibus esse volent.
9. Vel tibi si non est cordi properare vocato,
Ultimus extremo visque venire loco.
Usque maneto domi, donec te nuncius alter
Oret, ut ad cœnam lætus adesse velis.
Tunc dic venturum, sed longo tempore differ,
Nec tandem nisi sis sæpe rogatus eas.
Tota domus cœnam propter te differat unum
Gloria nequaquam est hæc fugienda tibi.
Magnarum credent tibi magna negotia rerum
Esse data à magnis perficienda viris.
10. At si crediderint oneratum rebus agendis,
Teque ideo nullo posse venire modo:
Et coquus in patinam lautas jam miserit escas,
Quas volet hospitibus fercula grata dari,
Forsan & in mensa famulus jam cuncta locarit,
Incipiantque ipsas tangere quisque dapes,
Tuq; vides veniens escas modò carpere cunctos,
Sessuroque tibi vix superesse locum.
Objurgandus erit tibi verbis acribus hospes,
Se sciat ut magnum posthabuisse virum.

E 5

Sen-

Sentiat ille tuam cunctis praesentibus iram:

Non ignominia est tanta ferenda tibi.

Talibus ecquid eram venerandus honoribus?

Ecquid erat ratio talis habenda mei? (inque,

Sed fineme[quid enim mihi profuit esse vocatū?]

Vivite, non vobis jam gratus hospes ero.

Ista loquens gestum tibi sume volentis abire,

Teque tuam simula velle redire domum.

Protinus occurret blandis sermonibus hospes.

Et supplex partes ille precantis aget.

11. Tunc ubi blandiloquo te multa rogaverit ore,

Placatus tandem discubiturus eas,

Tum reliqui assurgent venienti forsitan omnes,

Ut tibi cum magno detur honore locus.

Tu primam quasi sis dignissimus arripe sedem,

Quam tibi non digno nemo daturus erat.

12. At si non cernis venienti assurgere quenquam,

Sessuroque tibi nullus habetur honos.

Tuque aliquem superesse locum conspexeris ipse

(Servatur magno forsitan ille viro)

Hunc tibi ne sedeas extremo fine capeffe,

„ Qui prior advenit dignior ille fuit.

„ Serius adveniens male confidet, aut malè coenat,

Dicitur: id vero verius esse puta.

13. Per mensam pedibus scandens subtiliter ito,

Si tibi per scamnum cedere nemo volet.

Comaculare luto mensam, mappamve, quadrasve

Nil nocet, & culpa res caret illa sua.

Frangere vitra & calices, vino perfundito menfas,

Et cadat è proprio versa patella loco.

Vel pedibus vestes macula per scamna sedentum,

Id fieri summo jure videtur opus.

Cur

Cur etenim tibi nolebant hanc cedere sedem
Tum vacuam, & qua vix dignior alter erat?

Ergo quòd hoc mensam pacto macularis & ipsos,
Hæc sit in illorum culpa relata caput.

14. Antè lavare manus quam sacræ accumbere
Nescio quo multis more solere vides. [mensæ,

Frigida nil homini prodest è fontibus unda :
Sed cur non profit causa ferenda mihi est,

Sæva reluctantur feruenti frigora cordi,
Principium vivi corda caloris habent.

Inque manus veniunt occulti ex corde meatus
Per totum sparsi qui tibi corpus eunt.

Stultus in algentem digitos si miseris undam,
Tum manus in gelida frigida fiet aqua,

Inde retrò curret paulatim in pectora frigus,
Ah nimium cordi frigora dura nocent.

Frigora nativos extinguunt sæva calores,
Hoc homines multi jam periere modo.

Tam subeunda tibi sunt magna pericula vitæ,
Frigus & à manibus cordis ad ima redit,

Hinc ubi jam multos in aqua te laveris annos,
Ad veniet propero tarda senectæ pedes,

Illa tuos quando victrix invaserit artus,
Deficient vitæ stamina rupta tuæ.

Has causas illi qui te mirabitur adfer,
Quòd non pro solito more lavare velis.

15. Sin vero adfueris præscripto tempore cœnæ,
Convivasque alios velle lavare vides :

Primus in appostas reliquis cunctantibus undas
Irrue, foedatas primus inunge manus,

Quisquis ibi fuerit majori dignus honore,
Quid noceat post te quòd lavet ille manus?

Sci-

Scilicet ipse etiam convivium ad illa vocatus,
 Et domino acceptus scilicet hospes eras.
 16. Nec solum digitos, sed & os faciemque lavabis,
 Nec tibi erit longas neectere turpe moras.
 Cumque satis longo lavisti tempore, & ipsam
 Conspicis immundam sufficienter aquam:
 Tunc aliis cedas ut & ipsi utantur eadem,
 Totaque cum manibus si libet ora lavent.
 Tuque tibi interea de prima prospice sede,
 Hinc te qui jubeat surgere nullus erit.
 17. Et qualis jaceat positus circumspice panis,
 Hic illo melior sapius esse solet.
 Est qui vel sacram superet nigredine terram,
 Westphalici talem vidimus esse soli.
 Est alius diversus ab hoc nitidissimus, illum
 Sithonias credam vincere posse nives.
 Hinc tibi dum reliqui cunctantur prospice cautus,
 Ne sit opus nigro pane fugare famem.
 Surripias furtim tibi qui bonus esse videtur,
 Surreptumque tuo callidus abde sinu.
 Postea cum fuerit partes distractus in omnes
 Panis, frumenti qui melioris erat:
 Cogentur reliqui vilem quoque sumere panem,
 Si nondum fuerit dura levata fames.
 Tum tibi, non aliis poteris producere rursus,
 In gremio furtim quem prius abdideras,
 Viderit hoc aliquis factum laudabile, certè
 Ille tuis censor moribus æquus erit.
 Consilium prudens simul admirabitur, & te
 Pectore non modicum dicet habere salis.
 Et fortasse tuam quandoque imitabitur artem,
 Factus ab exemplo doctior ille tuo.

CAP.

CAP. II.

Quos in edendo mores & gestus observare conviva debeat.

1. **F**ercula quàmprimùm mensæ imponentur opima,

Tu rapidam patina primus inunge manum.

Quod tibi cunque placet, rapias, ita diximus antè,

Cur aliquid frustra me docuisse sinas?

Omnia dicta tibi, quæ diximus antè, putato,

Nil moveat quo sint singula dicta loco.

2. Et quasunque dapes in mensam miserit hospes,

Quantumvis gustus judicet esse bonos:

Invenias aliquid quod culpes semper in illis,

Quodque velis verbis vituperare tuis.

Hoc nimis est falsum, dices, nimis illud adustum,

Hoc tibi acetosum, dulce sed illud erit.

Idque palàm jubeo clara te dicere voce,

Percipere ut facili quilibet aure queat.

Sic etenim falso confundes ora pudore.

Soliciti frustra per tua verba coqui.

Hæc potes urbani nomen ratione mereri,

Nomen id, ô felix, quisquis habere potest.

3. Quando tacent epulis intenti suavis omnes,

Non hominis tota vox sonat ulla domo.

Plurima te lingua jubeo garrere loquaci,

Illaque quæ risum promereantur erunt.

Non decet ad mensam mutis residere labellis,

Omnibus in precio qui volet esse, virum.

4. Indè vora semper, quantæ sunt corpore vires,

Hoc ad symposium sine vocatus eras.

Inge-

Ingere multa vorax avidis sine more modoque
Faucibus, & largo viscera tende cibo.

5. Si calet esca nimis quam dextera misit in ora,
Dissimula, quantum dissimulare potes.

Et lapidi permitte alios impingere eidem,
Ne solus damnum ludibriumque feras.

6. Extrahere urentem rursus de faucibus escam,
Et patinae extractam reddere fortè queas,

Non tamen hic ausim facinus te tale docere:

Ah pudet, ah nimium rusticitatis habet.

7. At tibi nè sit opus rursus comburere linguam,
Id fugiet tali callidus arte malum.

Ore tuo calidas afflabis fortiter escas,

Spiritus ardorem temperat ille cibi.

Nullius est usus nimis insufflare modestè,

Quas etenim vires lenior aura ferat?

Flaturus totas vento discendito buccas,

Difficilis quasi sit buccina flanda tibi.

Hinc, velut Æolius mittit sua flamina, carcer,

Collecta in calidos flamina mitte cibos.

Magno cum sonitu prorumpant fortiter aura,

Non secus ac flammæ Sicelis Æthna vomit.

8. O mihi quàm placeas, si convertaris ad illum

Qui tibi vicinus contiguusque sedet,

Illius in vultum volo te spirare calorem,

Et calido totas spargere jure genas.

Protinus applaudent alii, factumque probabunt,

Atque jocum talem sæpe videre volent. [tellus,

9. Quòd comitatur herum, non fit sine laude, ca-

Delitium domini qui solet esse sui.

Tu quoque vicinas conviva vocatus ad ædes.

Usque canem, dominum qui comitetur, habe.

Proxi-

- Proximus ille tibi scamno considat eodem,
 Illi etiam è patinis optima quæque dato.
 Quis conviva illum detrudere sedibus ausit?
 Nam dominum secum qui tueatur habet.
10. Dentibus exiguum juvet indulgere quietem,
 Delicias faciat protinus ille tibi.
 Ora tibi exerta lambat bene pingua lingua,
 In nova mergendas fercula deinde manus.
11. Atque tuo pulcres animalia iniqua catello,
 Qualibet arte potens insidiisque cape.
 In medium profer captos, ut inorbe locati
 Crimine supplicium quod meruere luant.
12. Cum comedis, quantum potesingere faucibus
 Ut bene distendas oris utrumque latus. [unà,
 Non secus ac plenas distendit flamine buccas,
 Utriculo carmè pastor agreste canens. (Etum,
13. Nec decet in patina quicquam superesse reli-
 Omnia vult vobis quæ dedit hospes edi.
 Rumpendi potius subeas discrimina ventris,
 Quam super-ex epulis vel minimum esse sinas.
14. Tum si non poteris stomacho trāsmittere tritū
 Dentibus, & longa est arida lingua siti:
 Oris adhuc plenis cavitatibus utere potu,
 Ut cibus in ventrem diffuat. ille facit.
15. In calicem tenues ex ore emittere micæ,
 Nil, agreste licet quis putet esse, nocet.
 Nam cur non liceat dapibus confundere potum?
 Illa hominum vitam fed bene juncta fovent.
- Ipsa jubet jungi potum natura cibumque,
 Et res alterius altera poscit opem. [dentur
16. Ossaque reliquiasque & quæ tibi cunque vi-
 Esse tuæ lautæ non satis apta gulæ:

Abji.

Abjice sub mensam, quò sint alimenta catellis,
 His quoque quò vivant convenit esse cibum.
 Sed sua, gaudentes præda dum prandia sument,
 Non puto quòd pucis fœdera sancta colent.
 Prælia sub mensa visu jucunda movebunt,
 Et sibi erit visus quisque tulisse parum.
 Forsan & arripient convivas mordicus ipsos,
 Hic levis in tantis motibus error erit.
 Suaviter ista videns risu quatiere tumultus
 Autor enim tanti causaque solus eras.

CAP. III.

*Qui mores post primum missum in
 mensa sint servandi.*

1. **C**um bene de primo compleris viscera missò,
 Zona relaxari (diximus, antè) potest.
 Ventriculum pacto cibus hoc descendet in imum,
 Et fieri melius cœtio iusta potest.
 Promptior accipiet nova denique fercula venter,
 Qui nimium vinculis antè ligatus erat. (etas)
2. Jamque puer quadras pinguedine colliget un-
 Ille novis dapibus semper habetur honos,
 Hic propera, & primus reliquis cunctantibus or-
 In patinam celeri conjice ritè manu. (bem
 Cur tamen hoc deceat, promptum est mihi dicere
 causam,
 Accipe, non levis est illa putanda tibi.
 Si patiare viros aliqua gravitate colendos,
 Orbiculum primo deposuisse loco:

Inde

Inde tuum super injicias (heu dedecus ingens)

Magnorum quadras opprimet ille virum,

„An miser ignoras quod rustica turba potentum

„Sub pedibus semper pressa jacere solet?

Ergo tuam quadram quoque, ne videre superbus,

Primus in allatam conicies patinam.

3. Alterius quadram, quanto vis dignus honore

Ille fuit, non sit tollere cura tibi.

Quisquis erit, quando sibi cunque videbitur, orbem

Conjicere in discum si volet ipse potest.

4. Ast ubi reddentur quadrae pro more recentes,

Qui rapiat digitis tu quoque primus eris.

Si puer in primis tibi non adjecerit ullam,

Nil vetat extensa corripuisse manu.

5. Matronas aliqui tanto dignantur honore,

Dent ut eis primas virginibusque quadras.

Tu cave ne faxis, si quid mea dogmata curas,

Sique tibi saluum vis decus esse tuum,

Ipsae hominum mores qui sint, hoc tempore nosti,

„Utere praesenti qui sapis ergo foro.

„Quae facis accipiunt in partem cuncta sinistram,

„Proposito quamvis feceris illa bono.

Sic quoque si fueris aliquo dignatus honore

Matronas celeres, virgineumque chorum:

Protinus a quibus id factum culpetur habebis,

„Cuncta latens hominum pectora virus habent.

Nec facili credas laturos mente maritos,

Quae facis, attento lumine cuncta notant.

Accensumque novo te pectus amore putabunt,

Officium ex illo fonte scatere tuum.

„Heu fuge Zelotypi bilemque odiumque mariti,

„Qui te suspectum nomine amoris habet.

F

„Res

„Res mala suspicio est, rerumq; magistra malarũ,
 „ Immeritis fraudem sæpe necemque struit.
 Parce tibi vitæque tuæ, ne captus in ulla
 Infelix maneat suspicione diu.

6. Si post sublato mora sit prolixior orbes,
 Nec cupido adfertur protinus esca recens :
 Non patiere diu dentes ventremque vacare ,
 Si nondum fueris plenus, ut esse voles.

Accipe de dapibus non segnis rursus eisdem,
 Jam manducatum de quibus ante fuit.
 Hisque perunge novos reliquis cessantibus orbes,
 Et solus nullo jam comedente vora.

Scilicet in mensa non est pudor utilis ullus,
 Qui negat hoc, sanis sensibus ille caret.

7. Cum fuerint tandē nova reddita fercula mēſæ,
 In nova festinam fercula mitte manum.

Antè tamen mappa maculatam tergere quadram
 Quantivis precii mappa sit illa, decet,
 Scilicet hoc mappis mēſæ velantur ob usus,
 Possit ut orbiculum tergere quisque suum.

Utque manus multa pinguedine ubique fluentes
 Mundare, & digitos oraque rōta queas,
 Hæc tibi dicta semel, semper repetenda memeto,
 Cum nondum fuerit pulsa molesta fames.

8. Vel si præ reliquis non nil venerandus haberis,
 Inque tibi mensa primus habetur honos :
 Sic ut cogantur reliqui expectare morantem,
 In patina donec sit tua prima manus :

Tunc epulas multo contingere tempore differ,
 Id maiestatem promovet usque tuam.

Qua ratione notam fugias levitatis ineptæ,
 Si mox conjicias fercula in ipsa manum?

Fortè

Fortè minore queas attingere cuncta periclo,
 Si non tam magno clarus honore fores.
 Non igitur nisi sis iterumque iterumque rogatus,
 Fercula protensa carpito lauta manu.
 9. Interea tempus consumito multa loquendo,
 Vel cæne, vel risum qualibet arte move.
 Vel facias quadra ludos, vel denique cultro,
 Sunt minuenda aliquo tædia longa modo.
 Dum facis hæc, spectent alii, quia tangere nemo
 Audeat appositas te remorante dapes.
 10. Nec tibi turpe puta mento jam fulera labanti
 Auxiliatrices supposuisse manus.
 Molliter in mensa cubito vel utroque vel uno
 Nitere, res non est illa pudenda tibi.
 Sitamen hunc morem pulchrum non esse putabis,
 In gremio geminas ritè reconde manus.
 Inde potes rursus depromere, quando videtur
 Jam discerpendi tempus adesse cibi.
 11. Quando epulas tandem fuerit tibi tangere visû,
 Oprima quæ in disco videris esse, rape.
 Carnibus affatos vitulinis eripe renes,
 Hos reor ad stomachum posse quadrare tuum.
 Sed de pisce lupo caudam laudare gulones,
 De barbone caput dulce putare solent.
 Primus es, illa tibi rapere est concessa potestas,
 Protinus & quadra rapta locare tua.
 Solus habe, solus retine, solusque vorato,
 Nec tibi vicini cura sit ulla tui. (tabis,
 12. Quòd sit culter hebes, damnum tibi ferre pu-
 Quòd facere officium non queat ille suum?
 At vidi solitos duris illidere saxis,
 Ne promptus nimis ad fercula cuncta foret.

Imò acies ferræ faciem dentesque referret:

Nec caret hæc usu callida techna suo.

Nimirum assatus si quando apponitur anser,

Anser qui pingui visitur esse cute.

Tunc te pelliculæ bona pars male scissa sequetur,

Hanc in delitiis vulgus habere solet.

Præstat id officium culter ferratus, & idem

Excusat, si quid criminis illud erit.

13. Commodius sumptas venter quò digerat escas,

Pocula sunt semper continuanda tibi.

Cumque alius digitis bibiturus pocula sumpsit,

Tu pete, vix credo quòd neget ille tibi.

Si negat, & sitiens prius exhaurire parabit,

Tu rape vicini pocula ab ore tui. (to,

14. Quæ simul ac nactus fueris, retinere mement-

Quis novit quando sint reditura tibi?

Tunc licet & sitiant alii, moneantque frequentes.

Ut bibere atque aliis tradere pocula velis:

Nil moveare tamen, sed tu sitientibus illis.

Quando tibi visum est, suaviter usque bibe:

15. Solus & altisonis imple clamoribus ædes,

Pocula facundos reddere plena solent.

Verberet hospitibus patulas vox nullius aures

Quàm tua, nil alios dicere posse sines.

Solus clamores, & pocula solus habeto.

Et memores, satis ut sis in utroque frequens.

16. Cumque bibes, nares emungere, tergere labra,

Res minor est quàm quæ sit facienda tibi.

Cur tibi res aliquam creet ista levicula curam?

Non nisi permagnæ sit tibi cura rei.

Omnia quæ ventrem spectare scies ad eundem,

Cur detergendo dissociare velis?

Seu

- Seu caro seu potus fuerit, seu panis, adépsve,
 Per stomachum vadunt omnia, pérque gulam.
 17. Si tamen omnino tergenda putaveris ora,
 Serviat officio candida mappa tuo.
 Illa tui excipiat mox excrementa cerebri,
 Et mundet rostri pingua labra tui.
 18. Interulæ manicam quoq; protraxisse, quibusdā
 Atque in ea nares tergere & ora, placet.
 Talia si pulchrum sectari exempla videtur,
 Non ego, qui licitum non putet illud, ero.
 19. Pocula vicino, quamvis non postulet ille,
 Propones, potu cū recreatus eris.
 Ne tibi fortè obstitit edere optima quæq; volenti,
 Neu faciant ne sit libera dextra tibi.
 Inde queunt promptè recipi cū postulat usus,
 Utque mero fauces œsophagumque riges.
 20. Si tamen & vicinus eandem noverit artem,
 Ut tibi proponat pocula molesta sibi:
 Tunc vel festiva te voce sitire negato,
 Atque illi placida pocula redde manu.
 Vel potius totas effunde furoris habenas,
 Profer & irato grandia verba sono.
 Cur mihi proponis tua pocula non sitienti?
 Cur non illa eadem te magis ante locas?
 An mihi rem gratam facturum te esse putasti,
 Impediat nostram si scyphus ille manum?
 His quoque si verbis convitia turpia junges,
 Efficies ne quid postea tale feras.
 Nulla tamé mora sit, potare subinde decorum est,
 Temperat & sumptos potio crebra cibos.
 21. Cum reliqui cessant, cessantes graviter urge,
 Sobrius ut cœna surgere nemo queat.

Exemplum de te capiant, tu prævius ibis,
 Et primus reliquos ebrius inter eris.
 Tum quoque si quicquam deliqueris ebrietate,
 Ignosci citius commodiusque potest.

CAP. IV.

De modestia edendi & bibendi.

Vidi ego qui nollēt (non est mos ille probādus)
 Hospitis immunes testa subire sui.

Quisque igitur secum spumantia vina ferebant,
 Optima iudicio vina putata suo.

Hic quod erat rapidi natum prope littora Rheni:
 Ille jugis genitum Francica terra tuis.

Pannoniis alii sub collibus orta ferebant,
 Quæque aliis alio nata fuere loco.

1. Quid mihi de tali videatur more, requiris?
 Non ego qui fieri talia laudet, ero.

Nulla feres: si me, parsurus sumptibus, audis:
 Quæ tibi poturo vina det hospes, habet.

Si tamen ulla tuo fers consulturus honori,
 Aëre tibi nimio non ea stare velim.

Quæque vel in tota vilissima noveris urbe,
 Convivis reliquis illa daturus, emas. (rebat,

2. Cum tamen in mensam veniunt quæ quisq; fe-
 In primis quæ sint optima vina, vide.

Inde scyphum magnum, plenū post terga repones
 Postea tu solus cum libet inde bibes.

Nam ne non ad te redeant ea vina timendum est:
 Hoc bene vitabis præveniesque malum.

3. Omnibus hinc reliquis ut latior esse puteris,
 Plurima quæ risum promereantur age.

Incipe

Incipe præcellsa lætissima cantica voce,
 Deque tuo longum carmen amore refer.
 Quattuor humores nostri sunt corporis, illos
 Affectu vario corda ciere ferunt.
 Ignaves, tristes, austeros, terrea bilis:
 Ignea, commotos esse furore, facit.
 Quid tibi multa levi & fatuo de phlegmate dicam?
 Optimus est sanguis, lætitiæque dator.
 Ergo sanguineus credaris ut esse subinde
 Cantillans vocem tolle per astra tuam.
 De choreis loquitor, de vinis, deque puellis.
 Blanditias profer delitiasque meras.
 4. Si tibi de magno quisquam cratère propinat,
 Cùm bibit ille, calix mox rapiendus erit.
 Nil referre puta, quòd nondum porrigit ille,
 Et quòd adhuc illinc plus bibiturus erat.
 Qui dedit absque mora, est bis donavisse putàdus,
 Vicino dices, ni bibat ille, tuo.
 5. Cùm fueris tandem nactus cratèra bibendi,
 Quos bene servabis, tres tibi pono modos.
 Cùm te destituet malefidus anhelitus oris,
 Cessandi primum tempus adesse putem.
 Ni malis auram, Cyatho nec ab ore remoto,
 Ducere, quod fieri non sine laude solet.
 Inde oculos quando replet lachrymabilis humor,
 Luminibusque fluit plurima gutta tuis.
 Hoc tibi cessandi signum queat esse secundum,
 Invitio, si quis antè remittet, erit.
 Tertia signa tibi quæ sunt certissima pandam,
 Illa scias nullo fallere posse modo.
 Cùm vacua exhausto jam pocula tota Lyæo
 Videris, à cupidis faucibus illa move,

Non ego sum, vacuo qui de cratere bibendum,
 Pannonico ex auro sit licet ille, putet. (stu,
 6. Quique tibi est magno vacuatus cantharus hau-
 In mediam mensam projiciendus erit:
 Ut tuus aspiciat Bacchi vicinus inanem,
 Utque eadem post te norit agenda sibi.
 Ni facias, levibus videas certamina causis
 Surgere, quæ forti sint dirimenda manu.
 Non etenim credent te respondisse bibendo,
 Ni videant oculis pocula versa suis.
 7. Hinc epulis iterum manus injiciatur opimis,
 Atque iterum è patinis optima quæque rape.
 Quippe cibi dulces & Bacchi munera pascunt
 Sumpta per alternas corpora nostra vices.
 8. Cumque voras, magnas facies è panibus offas,
 Has sentire tuo scilicet ore potes,
 Atque avium pullis est esca terenda minutim,
 Ne ladant teneram grandia frustra gulam.
 Fortibus illa viris metuenda pericula non sunt,
 Qui crassum firmo tegmine guttur habent.
 9. Apposito frustum scindens de pane, caveto
 Scindere qua reliquos parte scidisse vides.
 Sed latus oppositum cultro pete, dulcior illinc,
 Forsitan avelli crusta resecta queat.
 10. Inde tibi longas scindes bene providus offas,
 Quas capias tota contineasque manu.
 Has in aromatici pinguedine tingere juris,
 Extremo saltem fine, decere putem.
 Intinctumque avido morsu prærodere panem,
 Ille, gulæ ingratus non solet esse sapor.
 Jamque iterum morsas iterumq; intingere partes,
 Non sine magno usu, non sine laude potes.

II, Ore

11. Ore loqui pleno, si rerum ita postulet usus,
 Non veto: quin potius suator & autor ero.
 Res habet illa suum, facias modò sapius, usum,
 Certior exemplo, quid juvet, esse potes.
 Eloquentium toto notum est Demosthenis orbe,
 Gloria Cecropii qui fuit una soli.
 Illius astrictam retinebant vincula linguam,
 Verba foro posset quò minus apta loqui.
 Ergo animum varias celerem vertebat ad artes.
 Vincula quò lingvæ solveret ille suæ.
 Saxa loquens blando prudenter in ore rotabat
 Parvula, ad insani littora curva freti.
 Pugna vero duplex: lingvæ retinacula contra,
 Quod voluit, bellum parvula saxa gerunt:
 Promptius ut saxis aliquando ex ore remotis,
 Sensa animi posset libera lingua loqui.
 At strepitus contra vocem intendebat & æstus,
 Quæque sonant rabido murmura clara mari.
 Disceret ut populi clamantis ferre tumultus,
 Concio clamoso si sit habenda foro.
 Non ita stultus eris, tu commodioribus uti
 Artibus, admonitus per mea iussa, potes.
 Pro rigidis carnem volvens panemque lapillis,
 Institues pleno quælibet ore loqui.
 Atque tuo strepitu clamores vince bibentum,
 Murmura ferventis vicit ut ille freti. (mores,
 12. Cumque ferè satur es, reliquorum attendito
 Non isti poteris antè vacari rei.
 Excipitoque levi dicta & facta omnia risu,
 Dissona si qua tuis moribus esse vides, [ctos,
 Carpe libens quæcunque potes. pete sconeate cun-
 Aut etiam ficto crimine que mque gravæ

13. Al-

13. Alterius culter jaceat si fortè supinus,
Et cœlos acies spectet, & astra poli,
Huic illide tui ferrata manubria cultri.

Dignus erit magnus risibus ille locus. (ma,
Quidam in eo numerant quot passibus inclyta Ro-
Distet abhinc, & tot verbera congeminant.
Hunc equidem morem non improbo, tu quoque
eundem

Ritè sequens plaûsu laudeque dignus eris.
Non tamen, erga alios licet hunc servare sit æqvũ,
Ut facias eadem tu mihi, suavor ero.
Forſan enim grates alioquin ipſe rependam,
Et quæ ſint meritis præmia digna tuis.

CAP. V.

*De Voracitate, Rifu, Vomitu in mensa,
& de aliis Civilitatibus.*

PLurima sunt quæ te possint convincere agrestes,
In cœna, & mores non didicisse graves.
Cura sed immensos, secum trahat illa labores,
Singula si mihi sint hoc recitanda loco.
Non mihi Nasonis si sint in carmina vires,
Omnia pro merito commemorare queam.
Pauca tamen (quamvis me jam sis doctior ipso)
Quæ facias, ista parte docere libet.
Nec te poeniteat mihi tempora pauca dedisse,
„ Fortè ferant ingens tempora pauca lucrum,
Disce puer mores ex me, juvenesque virique
„ Discite, non tardis passibus, hora fugit.
x. Plena per instructas evertere pocula mensas,
Omnia quò Bacchi merſa liquore fluant :

Obti-

Obtinuit longæ jam consuetudinis usus,
 Atque ideo nullum crimen habere potest,
 2. Vidi etiam quando læti voluere videri
 Jam juvenes, animos exhilarante mero.
 Quod leviter peterent incautos pane sodales,
 Carneque quam plena corripuere manu.
 Talibus exhilarant juvenilia pectora ludis,
 Quoque suum possint fallere tempus, habent.
 Vidi eadem simili nuper ratione patrans
 Maturos annis consilioque senes.
 „ Quid faciant juvenes, cum talia grandior ætas
 „ Turpia symposiis non putet esse suis?
 Non equidem senibus leges temerarius ausim
 Dicere: sponte senes quod decet illud agunt.
 Vos pueri & juvenes inter convivia, gestus
 Qui deceant, ex me discite, quique minus.
 3. Panis habet duplicem, res est notissima, crustam,
 Alteraque ex illis purior esse solet.
 Inferior cinere est & tosta plena farina,
 Hæc nihil optari crusta saporis habet.
 Quæ te igitur moneo, tu mente notata fideli
 Exequere, & prudens esse ferêris homo.
 Scinde tibi totis de panibus undique crustam.
 Quam cinere & nigra labe carere vides.
 Dicitur illa etiam prohibere à fluctibus alvum,
 Et nimium laxi sistere ventris opus.
 Sin tamen hanc solam descindere fortè vetabit
 (Quem tibi non magnum convenit esse) pudor,
 Legitimoque voles panem de more secare,
 Corticis ut pariter partem utriusque feras:
 Non veto: sed nostris si præbes versibus aures,
 Qui tibi erunt certi facta ad honesta duces:
 Cuncta

Cuncta simul nulla defecta parte vorabis,
 Et cinerem & pani, quicquid adhæret edes.
 Ingluviem cineres quoq; cum carbonibus explēt,
 Omnia quæ pani de secuisse nocet.
 „ Vestigal siquidem est ægris mortalibus ingens,
 „ Non male quæsitis parcere posse bonis.
 Sitamen hoc nolis, proprio quod parta labore
 Non comedas, alio fercula dante tibi.
 „ Quid dubitas? facile est aliena vivere quadra,
 „ Prodigus hoc pacto quilibet esse potest.
 Siquid habet sordis panis, quod lædere dentes,
 Aut lapidum linguæ non satis esse, queat,
 Mox rescinde bonam crasso cum cortice partem,
 Illa dari canibus præda resecta potest:
 Ictibus aut crebris reseca, cultroque reducto,
 Diffiliant crustæ frustra minuta procul.
 Insiliantque oculis vicina in parte sedentum,
 Scilicet hoc parvæ non erit artis opus. [cis,
 4. Sæpe natans epulas comendat Amygdala dul-
 Zaccharaque Attæis æmula facta favis.
 Lance vel in summa butyri nobilis humor
 Visitur, aut durum quæ tulit uva pedem,
 Aut aliud lautas per se, quod condiat escas.
 In patinis summo jure natare solet. [mnem,
 Hæc ego conspiciens discum converro per o-
 Sic mea me gentrix sueta docere fuit,
 Inque avidum mitto, suavissima permata ventrem,
 Nectamen hinc unquam damna vel ulla tuli,
 Si nihil hoc credes mores tibi posse nocere,
 Exemplum docilis sæpe imitare meum.
 5. Accidit interdum sumptis cum carnibus ossa
 Non bene in incautam missa fuisse gulam:

Illa

Illa solent motos gingiva elidere dentes,
 Aut patulum obstructæ claudere faucis iter,
 Quid facis? an nondum tanto obvius ire periculo
 Incipis? an vitæ non tibi cura tuæ est?
 Pande tui rictum labiis cedentibus oris,
 Aufer & inserta, quæ nocuere, manu.
 Aut super appositum diductis dentibus orbem,
 Leniter è mediis faucibus ossa cadant,
 Vituperent alii, sed te fecisse necesse est,
 „ Qui nocet, ah non est utilis ille pudor.
 6. Nunc etiam quando sumpta recreatus es esca,
 Arripe porrecta pocula plena manu.
 Pocula quæ fumes aperi, teque ante locato,
 Hæc quoqueres aliquid cur celebretur habet.
 Nam vapor ex illis exhalat inutilis omnis,
 Qui poterat cerebro durus obesse tuo.
 Inde super Cyathum suprema parte patentem,
 Plurima quid noceat verba subinde loqui?
 Forsitan obtineas faciens ut pocula nemo
 Appetat, & solus quæ placuere bibas.
 7. Incipe nunc hilari testari gaudia fronte,
 Gaudia quæ tacito pectore clausa tegis.
 Mens hilaris multo gaudet se prodere risu,
 „ [Nil hilari melius pectore mundus habet]
 Ergo perpetuò risu semperque studebis,
 Sive labris fumes pocula, sive dapes.
 Sæpe ita ridebis, quò pleno ex ore resulent
 In patinam sumpti frustula multa cibi.
 Exiliant potius, quàm duræ illapsa Trachææ
 Aëris obturent ingredientis iter.
 Certior ad subitam vix est tibi semita mortem,
 Claudere quam attracto guttur inane cibo.

Id

8. Sed propè tempus adest sumptæ post fercula
 Quo famulus mensas exonerare volet. (cœna,
 Sique famem nondum placata ventre fugasti,
 Jam properans tardæ damna repende moræ,
 Visceraque ingesto reple potuque ciboque,
 Dum licet, haud semper copia talis erit,
 Sic bibe, sic cæna, simul ut potusque saturque
 Efficiare, quies nulla sit antè tibi.

9. Et si singultus tum cœperis edere crebros,
 Non dubia hæc vomitum signa præire solent;
 Nil novitate rei turbêre, nec esse putarò
 Furpe, sed obstantes surgere coge tibi.
 Ejice, digressus paulum, quodcunque gravabat,
 Ad mensam ablatis dentibus inde redi. (ple,

10. Cumque reversus eris, ventrem jam denuo reple
 Ut nova jam vacuum repleat esca locum.
 Non bene ferre potest rerum natura creatrix,
 Corpore, sub coelo, qui vacet esse locum,
 At si non poteris vomiturus surgere cœna,
 Sub mensam lepidum protinus abde caput.
 Hic stomachus reddat quantâ volèr absq; pudore;
 Id gratum canibus lingere munus erit.

Quid moror? in medias audacter projice mensas;
 Quod tibi ventriculum triste gravabit onus.
 Nullus erit, vel in ipsa vomas si fercula, dignum
 Qui venia facinus non putet esse tuum.
 Nec vomitus illi turpes posse esse videntur,
 Cui laudem ingluvies ebrietasque parit.
 Immò etiam multis nullus conviva probatur,
 Quin potum certis se probet esse notis.
 Omne feres igitur punctum si tempore cœnæ
 Ebrius, ex nimia sedulitate vomas,

Hospi-

Hospitibus gratum facies dominoque vocanti,
 Symplosique decus totius unus eris.
 Quippe tuo vomitu bona vina fuisse probabis
 Quæ dedit hospitibus qui dedit illa suis. [bunt,
 Materiam quoque de qua mane loquantur habe-
 Et tu potores nobilis inter eris.

CAP. VI.

*De lotione manuum à cœna, de mensis
 secundis, & quid apud virgines
 deceat.*

(motæ,

Postquam epulis exempta fames, mappæq; re-
 Pura ad tingendas ponitur unda manus.

Pigritia est vitium: nescis piger, arripe pelvim
 Primus, & hæc palmas primus utrasque lava.

Hinc os & faciem, quanto tibi tempore visum est
 Et nares largæ rora rigabis aquæ.

Inde lavaturis concede sodalibus undam,
 Quæ satis est manibus sordida facta tuis.

Et post te matrona lavet, quantumlibet illa
 Clara sit, & post te virgo colenda lavet.

Pura tuas sordes felicius abluet unda,
 Quàm quæ jam multa est sordida facta manu.

2. Invenias adeo quosdam tamen esse modestos,
 Ut nullam rangent ni jubeantur aquam.

Vel certè expectent, donec reliqui prius omnes
 Abluerint, ut se deinde lavare queant.

Hos tu conspiciens securus nilque timentes,
 Affuso liquidæ fonte rigabis aquæ.

In faciemq; haustum manibus de fonte liquorem;
 Inque oculos sparges largiter, inque caput,

Id

Id precium nimio meruisse pudore videntur,
 Idque sua stulti pro pietate ferant.
 Nuper id in coetu quidam tentabat honesto,
 Sed misero coeptum non bene cessit opus.
 Nanque ubi matronas perfundere rore parabat,
 Foeminea tulit id praveniente manu.
 Lumina vix poterant undis oppleta tueri,
 Barbaque suffusis tota fluebat aquis.
 Ah pudet, & victum succumbere poenitet, ergo
 Concipit ingenti pectore majus opus.
 Malluvium digitis correptum vertit, & undas
 Fortiter in medium dissipat ille gregem.
 Tum verò exoritur risusque jocusque sedentum,
 Et plaudunt manibus foemina virque suis.
 3. Est quoque cum nemo palmas intingere primus
 Sustinet, atque alium quisque lavare jubet.
 Hac morum gravitas convivis addit honorem,
 Pompa decet magni nominis illa viros.
 Tu nimis illa diu differri balnea cernens,
 Materiam solidæ laudis adeptus eris.
 Mox, siquidem nemo digitos putat esse lavandos,
 E medio tolli præcipe rursus aquam.
 Namque quid incassum fluvialis occupet unda,
 Qui proprius vino debuit esse, locum?
 4. Pemmata jam venient mensis allata secundis,
 Tu celer hoc ne sis fortè secundus, ages.
 Optima quæque potes bellaria sumere primus,
 Ultimus in patina, deteriora feres.
 5. Verte tuo arbitrio patinas, & singula verte,
 Quæque tibi arrident absque pudore rape.
 6. Omnibus esse putas naturam rebus eandem?
 7. Falleris, hæc illa plus bonitatis habet.

Indi-

Indita nec frustra rerum discrimina nostris

Nec sine consilio, mentibus esse. putem.

Sed magis ingentes rerum pater altus ob usus,

Contulit hæc hominum munera magna gregi.

Scilicet ut poscit discernere quisque quid ipsi

Conveniat, vel quæ non placitura putet.

„ Utere iudicio (nihil imprudenter agendum est)

Et citus è patinis optima quæque rape.

6. Nil opus est pomis abscindere velle putamen,

„ Cur quid agas, quod non esse necesse putes?

Et stomachum, melius sumptas quò concoquat
escas,

Cortice cum viridi poma comesta juvant

Sique diu fueris purgando cuncta moratus,

Interea arboreæ diripientur opes.

Cumque volet iterum patinis immittere palmas,

Nil tibi quod palnis diripiatur erit.

Dum superesse vides aliquid, cessare caveto,

Non poteris tales semper habere cibos.

Fercula de mensa nec convenit illa remitti,

Namque suas sperni crederet hospes opes.

Penata nec dederat rursus quæ tolleret hospes,

Sed posita ut saltem quisque voraret, erant.

7. Quòd sicum satur es bellaria lauta supersunt,

Illà potes manica condita ferre domum.

Si tibi sunt nati, genitor gratissimus illis,

Hæc, venies, tecum munera grata ferens.

Sin minus: ipse domi quæ tecum rapta tulisti

Visceribus mittes fercula lauta tuis.

8. Dente nuces aperi, nisi mavis frangere cul-
trum,

Damnaque prudenti non patienda pati.

G

Vidi

Vidi homines uno pugnīs qui grandibus iētū

Impositas mēſas comminuere nuceſ:

Cuncta reſultabant per totaſ pocula mēſaſ,

Multaque fracta ſuum non tenuere merum.

Horum ego tum vires hominum mirabar, & illoſ

Eximiē forteſ rebar habere manuſ.

Qui pedibuſ poſſent calcataſ frangere vidi:

Nucleuſ ut dura colligeretur humo. [tro,

Quoſ tibi cunq; libet ſequitor, modò parcere cul-

Triſte aliquod damnum neſerat ille, queaſ

9. Vicinūque tuū cortex eſt ante locandū,

Nec doloſ ille ſua commoditate caret.

Hac ratione tuo quia ſuccurretur honori,

Machinaque ingluviem contegit illa tuam,

Namque vorax aliis minus eſſe videberis hoſpeſ

Et cupidæ legeſ dicere poſſe gulæ. [dum,

10. Forſan & occurrent tibi, fortiter inter eden-

Quæ videāſ ſtomacho non placitura tuo.

Sive ſit infectum ſœda putredine malum,

Seu pyra vermiculiſ pervia, ſive nuceſ.

Protinuſ illa tuo vicino porrige amicē,

Falloſ? an hæc alio doctuſ eſ ante loco?

11. Hiſ epuliſ quando factum ſatiſ eſſe putabiſ,

Incipiēſ alio latior eſſe modo.

Tum ſi fortè tuo lateri ſit proxima virgo,

Virgo verecundo lumine blanda tuēſ: [vuſ,

Multa protervuſ ageſ, & multa loquere proter-

Luduſ enim ætati convenit ille tuæ,

Nec meliſ quicquam te commendare puelliſ

Credito, quàm ſemper verba jocoſa loqui.

12. Tange etiam parteſ quaſ gaudet ſcœmina tangi,

Inque ſinu tepido virginis abde manuſ.

Tange

Tange puellares digito petulante papillas,

Blandaue virgineis oscula fige genis.

13. Quod si gemma tibi digitos exornat, & aurum,

Aut torques collum circuit unca tuum.

Aut si fila tuam prætexunt serica vestem,

Si quid erit quo te posse placere putes.

Id quocunque modo potes ostentare, subinde

Ostentes, mirè complaceasque tibi.

Illa tui magno mox corripietur amore,

Et tua perpetuò scilicet esse volet.

„ Splendidiore leves capiuntur veste puellæ,

„ Virgineusque auro conciliatur amor, (rem,

14. Tu quoq; nonnunquam gemitu fatearis amo-

Et loquitor nutu pectoris ima tui.

Utque sui vero te norit amore teneri,

Virgineum duro clam pede tange pedem.

15. Sæpe propinabis temere non parva puellæ

Pocula, quæ magni pignus amoris erunt.

Inde vel invitam tibi respondere bibendo,

Coge minis: certè gratus amator eris.

16. Summa sit ista: tibi sit nulla modestia curæ,

Et tibi quod pulchrum cunque videtur agas.

Ebrietas facinus quodcunque excusat, & inter

Pocula quantumvis turpia facta decent.

CAP. VII.

De clamoribus & tumultibus à cœna,

de digressu, & de pactione crasti-
ne cœna.

Sed quid ages, quâdo tenera cum virgine mater

Fida suæ repetit notaque recta domus?

G 2

Est

Est alia tempus tibi jam ratione terendum,
Ne tibi symposium tædia longa ferat.

1. Ergo aliquis tacito fuerit sermone loquutus,
Tectaque vicino dixit ulla suo:

Tu patulas aures submissis arrige dictis,
Ut clam quæ loquitur verba notare queas.

Forſan enim de te, quæ pauca loquatur habebit,
Quæ potes adventu rumpere verba tuo.

Quicquid erit, turbes quid enim ſua murmura ce-
lant?

Deque ſuis inter pocula rebus agunt?

2. Denique quicquid agent alii, quæcunque lo-
quentur,

Hic ego te mixtum ſemper aſſeſſe velim,
Invenias ſemper quod agas in rebus eiſdem,
Et quæ verba queas non ſine laude loqui.

3. Veſſi nullus erit qui grandia verba loquatur
Tu poteris ſolus grandia verba loqui.

Stentoreo ſolus magnum clamore tonabis,
Poſſit ut exemplum quiſque videre tuum,
Non tibi deſuerint quæ poſſint plurima dici,
Si modò facundis vocibus eſſe velis.

4. Prolixa eſt ſeries abſentum rodere vitam,
Hoc opus ebrietas non finit eſſe ſcelus.
Si tamen hæc turpis tibi conſuetudo placebit,
Vix ego diſcipulum te rear eſſe meum.

Et puto quòd poſſis ſcleratos inter haberi,
Quos procul à noſtro convenit ire libro.

5. Vel tua tranſactæ petulantia facta juventæ,
Et ſclera & clara crimina voce refer.

Invenias multos captare hoc nomine laudem,
Vita quòd ipſorum flagitiola fuit.

6. Sin

6. Sin pudet hoc [quanquam te vix pudor adde-
cet ullus]

Accipe quo mora sit longa terenda modo.
Grandia de minimis moveas certamina rebus
Si modò qui tecum disputet ullus erit.
Quod tibi dogma placet magno clamore tuère,
Inferior causa es, voce supremus eris,
Utere voce tua, ne præ clamoribus istis
Exaudire aliquis verba sua ipse queat.

7. A quoquam monitus lingua moderatius uti,
Utque loqui saltem verba minora velis:

Fortius emittes claram de gutture vocem,
Liber es, & certè libera lingua tua est.

8. Semper item [quamvis quæ sunt falsissima di-
cas]

Proposuitum firma mente tuere tuum.
Cede manus victas nulli, succumbito nulli,
Te præter nullum vera fateri loqui.
At tibi si nolet tuus adversarius usquam
Cedere, iudicio stare voletque suo:
Hanc ignominiam non arbitrer esse ferendam.
Si vires, horrendas audiat ille minas.

Iratus mensa surges, iratus abibis,
Nec dices cuiquam cum fugis inde, Vale.
Scilicet incuties hac omnibus arte timorem,
Ut te victorem semper abire sinant.

9. Vel quæ non poteris clamosa voce tueri,
Pugnaci tibi sunt illa tuenda manu.
Educto gladio majorque minorque probetur,
Et dubiis fiat dura per arma fides.

Argumenta potest ensis quoque solvere strictus,
Quæque volant tota pocula jacta domo.

10. Si nil tale libet, nec sunt tamen otia cordi,
 Otia symposio non satis apta putem.
 Symbolon educto mensis incidito cultro,
 Exprimat aut nomen litera scripta tuum.
 Sic memori te nulla dies unquam eximet aëvo,
 Teque scient illo quisque fuisse loco.
 Vel pinge arrecto turpem carbone figuram,
 Ingenii signum grande sit illa tui.
 Nec tamen interea studium cadat omnè bibendi,
 Sed pede festino progrediatur opus.
 Pocula cum bibulo vacuasti gutture, quæ mox
 Tradere vicino te jubet ordo tuo:
 Antè manu tota circum deterge decenter,
 Qua tibi sunt labiis pocula tacta tuis.
 Namque manus certè fœdato mundior ore est,
 Sapius in pura quippe lavatur aqua.
 12. Sape etiam spumæ nubes supereminet, illam
 Discuties digitis providus antè tuis.
 Inde vel ipse bibes quantum tibi cunque libebit,
 Vel modò vicino pocula plena dabis,
 Inque oculos raptam vicini mittere spumam
 Si libet, haud equidem qui veteret illud ero.
 Proficies aliquid certè, risumque movebis
 Omnibus, aut ira qui moveatur, erit.
 Insufflant aliqui plenis spiramine buccis
 Pocula, nec ratio displicet illa mihi.
 Pestiferum renovant stridentes aëra venti,
 Quando cient toto prælia dura polo,
 Et tuus inflati purgabit anhelitus oris
 Quod tua non deceat pocula, si quid erit.
 Dumq; animam Cyathis inflas, simul injice sputum
 Quid magis hoc facto te decuisse queat?

13. Strenua cū fuerit potatio, fortiter uno
 Quæ veniunt haustu pocula cuncta bibe.
 Peccatum est etenim fieri per plura, quod uno
 Absolvi poterat commodiore modo.
 Rursus & epotum te coram ponere vitrum
 Impletum vino rursus ubi illud erit :
 Atque propinanti bis respondere licebit,
 Id quoque damna tibi non ita magna dabit.
 Nam citius potus fies, citiusque redibis
 Infana titubans ebrietate domum.
14. Ire domum nunquam libeat, quin hora secunda
 Jam mediam noctem præteriisse notet :
 Et licet observes, dormire quod expetat hospes,
 Nequaquam tamen ut dormiat ille fines,
 Imò etiam si te per sacra deosque rogarit,
 Digneris tandem potus abire, nega. (scisses,
15. Jam quoque si quenquam dormitum abiisse re-
 Quod vino victas cesserit ille manus :
 Procinus è lecto convivium in ipsa reduces
 Invitum, nudo sit licet ille pede.
 Tum primùm incipies Bacchi gustare liquorem,
 Atque mero sensus exhilarare tuos.
16. Pocula jam demum frange, frangesque fenestras,
 Sic quod postridie persolvatur erit.
 Hinc tua ut in fractis ponatur imago fenestris.
 Effice, nobilibus mos placet ille viris.
 Sic tua qui vitris inscripta insignia cernet,
 Nobilibus genitum te quoque credet avis.
17. Scamna per & mensas saltabis fortiter, imò.
 Omnia robusta vertito scamna manu.
 Denique disiectis fornacem frangito scamnis,
 Antè tibi gratum non sit abire domum.

18. Hoc tamen in primis volo te meminisse prius-
 Inde tui repetas frigida tecta laris. [quam
 Fœdera cum potis nova cautus inibis amicis,
 Fœdera visceribus nil nocitura tuis.
 A quibus ad cœnam cras invitêris opimam.
 Nec te venturum, quando vocâre, nega.
 His ego nonnunquam quoq; callidus artibus usus
 Ad non speratas advocor ipse dapes.
 Quanto tuis tandem vivemus in ædibus? inquam,
 Quando erit ut nobis sit tua aperta domus?
 Protinus ille mihi dicit cogente pudore,
 Tempore quo libitum sit tibi cunque, veni.
 Si tibi sic visum est, venias cras tempore cœnæ,
 Pro tibi erit censu cœna parata meo.
 Mox me polliceor venturum, & deiero sanctè,
 Me bene promissam fallere nolle fidem.
 Hos sequitor mores & sæpe vocaberis hospes:
 Sic potes ad lautas sæpe venire dapes.
 19. Arte tamen si quis quoque te tentârît eadem,
 Promittes temere me monitore nihil.
 Esse vocaturum, cum debeat ille venire,
 Dicito, sed fieri jam bene posse, nega.
 Publica jam mihi sunt commissa negotia, & illis
 Implicitus multis fortè diebus ero.
 Vel refer uxorem jam non satis esse paratam,
 Quod cubet ægroto morbida facta toro.
 Jamque Machaonia spectatus in arte Galenus,
 Supposuit medica Clysmata lenta manu.
 Et modò laxata non segniter egerit alvo.
 Spero brevi sanam ceu fuit antè fore.
 Pòst ubi erit visum mihi, teque aliosque vocabo,
 Exhilaraturus pectora vestra mero.

CAP.

CAP. VIII.

*Quomodo à cœna ebrius se domum con-
ferat, quid in via & domi tumultuum ante
somnum excitet, & quomodo se po-
stridie gerat.*

1. **O**Mnibus ex animi voto sic ordine gestis,
Incipe congeminans júbila, abire do-
mum,

Nil opus est isthic hominum valedicere cuiquam
Nec grates verbis reddere velle diu.

Scilicet invitum retinere diutius hospes,
Si bene te potum senserit, ire volet.

2. Nec precio quæras quanto potaveris, illud
Mane potest hospes commemorare tibi.
Si quid habere volet, te deinde vel ipse monebit,
Tu reticens tugurî tecta subito tui.

3. Horrisonoque omnes turba clamore plateas,
Urte convivam quisque fuisse sciat.

Vicinum patitor nullum dormire, sed omnes

Ob strepitum facias evigilare tuum:

Huic maledic, illum petulanter ad arma laceffe,

Si modò quid toto pectore cordis habes.

Offensas veteres, veteresque ab origine rixas,

Cura sit ut renoves cùm bene potus eris.

4. Cùm veniet tandem ut tua verba superba re-
tundat,

Mox tibi festina est arripienda fuga.

Ne nimis incidat magno tibi vulnere venam,

Ex illo in dubium vita venire queat.

Deliquiumque animi, vena cum sanguis aperta
Elicitur, rarò non solet inde sequi.

5. Non ego vituperem sera qui nocte fenestras
Ut minuant, faxis stipitibusve petunt.

Tu quoque nonnunquam facies, ea namq; bibaci
Ebrietas homini cuncta licere facit.

Nec tamen hoc facinus committere sobrius ausis,
Qui facit à nostro sit procul ille libro.

Talia si patrans vigilans exciveris urbis,
Qui te concludant carcere, magnus eris.

Tutus ab insidiis inimici in carcere deges,
Et tuus hunc hostis nolet adire locum.

Ignivomi deges illic quoque solis ab æstu
Liber, & à pluvia Sithoniæve nive.

6. At si tam fueris felix ut nemo sequatur,
Nec tua te quisquam facta patrare vetet:

Tandem ubi fecisti mala plurima, perque plateas
Omnia turbasti jam satis, ito domum.

7. Janua nunc quanto tua sit pulsanda tumultu
Accipe, quo conjux excipienda modo.

Principiò tanto pulsare fragore memento,
Ut tonitru quisquis percipit esse putet.

Nec requies, donec pulsando fracta fatiscat.
Janua, pulsanti quæ tibi dura fuit.

8. Tum si fortè tibi venienti occurrerit uxor,
Ut referat clausas officiosa fores.

Excipiatque suum blando sermone maritum,
Quem plenum multo sentiet esse mero:

Huic tu sublata colaphos impingito dextra,
Nec quicquam pugnos non meruisse juvet.

Verbaque verberibus superingere grandia duris.
Discat ut ad nutus esse parata tuos.

Nux,

Nux, asinus, mulier, cum tristia verbera cessant,
 Nil faciunt rectè, mobile vulgus ait.
 Ergo tua ut rectè faciat, quæ præcipis, uxor
 Nimirum plagis erudienda venit.
 Most tamen immanes magis ille decere Cyclopas,
 Barbara quos aluit Sicelis ora, queat.
 Qui malè consortem thalami, nil tale merentem,
 Tractat, & hoc fortis iudicat esse viri:
 Hunc ego præscriptas à me transcendere metas
 Inque scelestorum partibus esse putem.
 9. Non ibis cubitum, quin te veniente resurgat,
 A vix incepto tota sopore domus.
 Acribus hic verbis erit objurgandus, at ille
 Verberibus sævis accipiendus erit.
 Quicquid in immenso peccavit quilibet anno,
 Cum fueris potus, cuilibet objicies. (rent,
 Ut te ceu dominum timeant, venerentur, hono-
 Et verbum trepidant oris ad omne tui.
 10. Inde tua in dulcem declines lumina somnum,
 Quando tibi est adeo res bene gesta domi.
 Quamque voles longo securus tempore stertes,
 Sic tamen ut lectus præmia digna ferat.
 Ne famulæ desit, quod ei sit mane lavandum,
 Mercedem gratis ne ferat illa suam.
 11. Atque ubi jam tepidis è plumis mane resurges,
 Phœbo per medias axis eunte vias.
 Poculaque ingesti fuerint concocta liquoris
 Sumpta tibi hesternæ pocula plena die.
 Mox repetes fidos quos noras antè sodales,
 Dum veniant vacuæ prandia danda gulæ.
 Interea vario tempus sermone terebis:
 (Crapula per lepidos discutienda iocos)

Tu

Tu quoq; cunctorum quò promerere favorem,
Ingenii vires experire tui.

Cuncta memor repeteres hesternæ gesta diei,
Quæque apud insanum dicta fuere merum,
Sinimia turpes aliqui ebrietate fuere,

Maneque dedecoris non meminere sui :
Tu quoniam fido sub pectore cuncta notasti,
Illicet in lucem cuncta referre velis.

Quæ repetens multis risum, sed pluribus iram,
Ut variant animi sæpe, movere potes.

12. Nec tibi turpe putes inter jactare sodales,
Hauseris à sumpto pocula quanta cibo.

Quodque domum nimia caput ebrietate grava-
tum

Vix fuerint apti nocte referre pedes.
Nec tamen impunes alios abuisse, sed omnes
In tua dic victas jura dedisse manus.

Victorique tibi palmam cessisse bibendi,
Quid dubitas? magnum laus ea pondus habet.

13. Aut media surgens somno jam luce, vel antè,
Mox tibi quod comedas quærito, quodq; bibas.

Antè tamen vinum potabis cautus adustum,
Inde fugit capitis diluiturque dolor.

Hoc poto, sumptoque cibo requiesce parumper,
Prandia dum conjunx sedula lauta parat.

Tunc tibi de grata surgendi erit hora quiete,
Ut recrees sumpta corpus inane dape.

Appositisque tibi dapibus, Benedicite, conjunx
Fœminei meris quod solet esse, leget.

Quamque insanus heri fueris, quam mentis ege-
nus,

Quam non constiterint linguaq; mensque sibi,
Quàm

Quàm mala sis illi, quàm detestanda locutus,
 Texes prolixam forsitan historiam.
 Hoc à te fractum quoque commemorabit, & illud,
 Illa futura satis concio longa tibi est.
 14. Cùm te res tandem tales audire pigebit,
 Talia ne pergat dicere verba, jube.
 Si paret, satis est: at si parère recusat,
 Et perget gestas res memorare tuas:
 Corripe mox quæcunq; tibi furor arma ministrat,
 Illaque in uxoris mitte vibrata caput.
 Illa procul dubio præstare silentia discet,
 Nec tibi erit rixis indè molesta suis.
 Plura ego te, si non fieret mora longa, docerem,
 Sed puto quòd per te multa videre queas.
 Nostra tibi exemplum saltem generale figurant,
 Carmina, nec studium scribere cuncta fuit.
 Ipse tibi finges exempla salubria morum
 Plurima, simplicibus non reprobanda viris.

CAP. IX.

*Quomodo conviva abs te invitati exci-
 piendi, tractandi, & denique di-
 mittendi.*

TU quoque convivas aliquos quandoq; vocato,
 Ne videare tuæ sordidus esse domi.
 Neve tibi possint odiosè dicere, semper
 Alterius siccas pocula, nemo tua,
 1. Quosque tui invitas causa simulator honoris,
 Ut veniant, nimium velle rogare cave.
 Interea securus abi, nil anxius ullo
 Nomine, nec quenquam velle venire puta.

2. Tum

2. Tum si qui venient, quos non speraveris, illos
 Protinus hoc jubeas rursus abire modo:
 Fortassis verum est à me vos esse vocatos,
 Attamen id certò non scio: potus eram.
 Pocula si vobis inter sum pauca locutus,
 Scribenda in liquido nonne fuere mero?
 3. Qui memor est nimium compotor displicet, atq;
 Dicta joco nullum pondus habere decet.
 3. Vel sic excuses, ut honoris verba fuisse
 Illa, nec ex animo dicta fuisse, probes.
 Utilis hæc vulgo sententiâ fertur, honoris
 Verba sub integro iudice nulla ligant. (gro
 4. Vel male conveniens tempus dic esse, quòd æ.
 Corpore, vix etiam languida membra trahas.
 Pocula me nimio torquent hesternâ dolore,
 Quæ cerebrum fumis in volvere meum.
 5. Omnis in uxorem poterit quoque culpa reponi,
 Quæ miserum juris te vetet esse tui.
 Ergo abeant, & te præsens in tempus omittant,
 Atque velint alio tempore adesse roga.
 Nec tamen id semper facies, aliquando receptis
 Quos invitaras fercula pauca dabis.
 6. Illa tamen nimio ne fortè paraveris ære,
 Res siquidem damno non caret illa, cave.
 Cur facias ullos aliorum nomine sumptus?
 Qui tibi quid cupiat reddere rarus erit.
 7. At si sponte sua cœnandi tempore nondum
 Adfuerint, iterum nemo vocandus erit.
 Per famulum quenquam multumq; diuq; rogares,
 Ut tandem oratus sæpe venire velit?
 Non placet ut tanto quenquam digneris honore,
 Et modò consilii causa sit illa mei.

Qui

- Qui venit oratus, sibi vult ut gratia cedat
 Magna, quod ad sordes venerit ille tuas,
 Officiumque ingens tibi vult præstare videri,
 Gratia sic facti parva futura tui est. (esse,
 8. Nec quenquam expectes qui iusto tempore ad-
 Negligit, emaneat tempus in omne licet.
 Tu citus ad mensam te cum sonat hora locabis,
 Quodque tibi conjunx sedula coxit, edes.
 Serius adveniens sedeat malè vel malè coenet,
 Et fieri summo talia jure sciât.
 Cur etenim certo fatuus neglexit adesse
 Tempore? quod damnum fecit id ipse feret.
 9. Vel conclude fores, præscripta ubi transiit hora,
 Ne serus veniens introiisse queat.
 Clausaque pulsanti referetur janua nulli,
 Exclusus poterit rursus abire domum.
 10. Ast intromissis nec aquam manus unde lavetur
 Nec quibus insideant scamna parata dabis.
 Credibile est lavisse domi, & sedisse, prius quam
 Tecta foret tugurî tempus adire tui.
 11. Verre pavementum, cunctos ubi cernis adesse,
 Ne non purgatum forsitan esse putent.
 Deniq; quicquid erat convivia ad illa parandum,
 Tempore quo cunctos cernis adesse para.
 12. Non de convivis tibi cura sit ulla locandis,
 Sed jubeas sedes ut sibi quisque legant.
 Atque ita nil fuerit de te quod jure queratur,
 Qui putat indignum se tenuisse locum.
 13. Fercula quæ ponis ne non sint grata vocatis
 Hospitibus, magnis laudibus illa vahas.
 Comemores quanto precio sint empta, vel unde
 Et quanto veniant illa labore tibi.

Qua-

Qualiter & quantas sint omnia cocta per artes,
 Magnifica solers singula voce refer.
 Quoque magis laudes & sis acceptior, adde,
 Vix alium tali posse parare modo.
 Gravior hospitibus gustuque suavior esca
 Laudibus his abs te qua celebratur, erit.
 14. Nec tamen ut carpant epulas hortaberis ullos,
 Qui sensere famem nil monitoris egent,
 Qui nihil esuriunt, illos hortabere frustra,
 Plenus enim venter fercula nulla capit.
 15. Nec præpone dapes aliis, satis esse superque
 Indico, te exemplo quemque monere tuo.
 Largiter ipse vora, dentesque intende labori,
 Hæc reprimat sævam sola medela famem.
 Qui nihil hæc ut edant ipsi ratione moventur,
 Hos vacuo semper ventre sedere sine.
 Si tamen est animus quicquid præponere cuiquam,
 Non temere id, stultus ne videaris, ages.
 Quæ dare vis aliis degusta providus antè,
 Quàm tibi dilecto porrigis illa viro.
 Hoc potes ignotum deprendere more saporem,
 An bonus in danda parte sit an ne malus.
 17. Nil opus est quadras adferre subinde recentes,
 Quando novi veniunt fercula missa cibi.
 Quas habuere prius vertant, aut denique tergant
 Mappa, quæ mensam non nimis alba tegit.
 Cum nimio famulam patiare labore gravari,
 Quò lavet infestas illa subinde quadras?
 18. Cum saturi fuerint, mensæq; epulæq; remotæ,
 Fortiter ut potent fortia vina, jube.
 Si nimis esse tibi segnes tardique videntur,
 Fortiter in segnes utere jure tuo.

Coge

Coge vel invitos ut inania pocula vertant,
 Tu quoque qui vertat pocula primus eris.
 Ebrius hinc cuicumque voles intendito litem,
 Magnaque stentorea jurgia voce move.
 Et benepulsatos Lapitharum more bibones,
 Si mala reddiderint verba remitte domum.
 Namque tuæ concessa domi est tibi summa potestas,
 Et tibi quod visum est cunque patrare licet.
 Non equidem credo mox ad te velle reverti,
 Qui semel incursum sustinere tuum.
 19. Si tamen ipse tibi metuens pulsare veteris,
 Quos numero & manibus vincere posse vides:
 Scommata convivas in quoslibet aspera mittas,
 Et tacitam lingua virus habente, petes.
 20. Sique tuis sentis offendi moribus ullos,
 Hos exire tua coge repente domo.
 Cur etenim tristi turbent convivium vultu,
 Qui nequeunt hilari fronte videre jocos?
 21. Cum reliquis vives genialiter atque benignè,
 Sobrius at ne quis possit abire vide.
 Atque fores forti munitas obice claude,
 Et famulum clausas qui tibi servet habe.
 Emittes nullum quamvis sit maxima causa,
 Emitti cur se postulet ille foras.
 Hoc reor efficies parvo faciliq[ue] labore,
 Ne libeat cuiquam saepe redire tibi.
 22. Matula sub mensam ponatur maxima, in illam
 Quicquid opus fuerit reddere quisque potest.
 Exonerent in eam, si res ita postulet, alvum,
 Gratus erit teneris naribus inde vapor.
 Cumque per effractam fuerint effusa fenestram,
 Quæ tenuit fundo matula plena suo.

H

Vina

114 *De Morum Simplicitate Lib. II.*

Vina tui ex illa potent infusa sodales,
Hos aliquis lætos dixerit esse viros.

23. Atque ita per totam noctem potate sedentes,
Ut cubitum tali tempore nullus eat.
Lucifer oceanum surgens ubi liquerit altum,
Tunc discessuris pande repentè fores.
Ire domum melius poterunt tunc absque lucerna,

Cùm præbere facem cœperit orta dies.

24. Per lucem dormi, cum cætera turba laborat,
Sub noctem victo vina sopore petas.
Sic ubi divitiis alii partisque fruuntur,
Tu mendicantum de grege frater eris.
Quid tibi cum curis & sollicitudine Pluti?
Unica sit lautè vivere cura tibi.

„Attenuat fragiles hominum labor improbus artus,

„Et misera curæ pectora clade premunt.
Nec tamen attingunt finem sudore petitum,
Qui nimias avida mente sequuntur opes.

„Dii faciant habeam quod vitæ postulat usus,

„Curaque de reliquo non erit ulla mihi.

„Divitiæ, & magni quos vulgus quærit honores,

„Exitio dominis sæpe fuere suis.

„Qui sapiis ergo, tuis, donec potes, utere rebus,

„Atque tuum corpus suaviter inde fove.

FINIS LIBRI SECUNDI.

DE

DE ANTIQVA
MORUM SIMPLI-
CITATE,
LIBER TERTIUS,

Autore
FRIDERICO DEDEKINDO.

CAP. I.

*De ordine hujus libri, moribus in honesto
convivio, edendis offis &
canceris.*

QUæ tibi scripta dedi libris præcepta duobus
Hactenus, ingenio nil nocitura rudi:
Temporibus certis legisque astricta videri,
Nec satis esse loco cuilibet apta, queant.
Nunc igitur tandem metis egressus iniquis,
Æquora per vento liberiore ferar.
Huc ades ô Bingi, Phœbo gratissime Bingi,
Auspice quo populis ista legenda damus.
Huc ades, & mecum bonus hunc decurre laborē,
Tu mihi Pegasi numinis instar habes.
Tu potes & vento mea tendere vela secundo,
O saltem ingenio perge favere meo.

H 2

Hoe

Hoc ego pauca loco præcepta prioribus addam,
 Simplicibus quæ sint non fugienda viris.
 Sed mihi servandi ratio jam non erit ulla
 Ordinis, ad leges nil facit ille meas.
 Singula quo cæcus dabit imperus ordine dicam,
 Quæ suprà longum commemorare fuit.
 Præbe iterum cupidas monitis sapientibus aures,
 Quisquis es antiquæ simplicitatis amans.
 Accipe degendæ quæ norma sit optima vitæ,
 Non nimis hæc fieri doctus in arte potes.
 Multa etiam morum præscripta exempla videbis,
 Quæ brevis hic summo fine libellus habet.
 Omnia te poterunt rudisorem reddere, si vis
 Omnia non animo deficiente sequi.
 1. Non eadem tamen esse atatibus apta quibusvis
 Arbitror, arbitrio dispice cuncta tuo. [hinc
 Quæ tibi convenient, hinc, cum res poscet, & il-
 Accipiens, apta moribus ipse tuis.
 Nilque tua referre putes, quo nomine, quas sint
 Præscripta ob causas singula, quove loco.
 Quicquid erit quod posse tuis prodesse putabis
 Moribus, ad vitæ commoda flecte tuæ.
 2. Nil opus est alio cui subjiçiare magistro,
 Te sequere, & parvo tempore doctor eris.
 Iudicio stes ipse tuo, quia crimine ab omni,
 Excusatus eris simplicitate tua.
 Quisquis ad alterius placitum vult vivere demens
 Est miser, & vitæ nescius ipse suæ.
 Forsitan ad cœnam venies novus hospes eandem,
 Cum claris magnæ laudis honore viris.
 Jamquæ paratus erit locus in quo fercula sumas,
 Lautaque propositis mensa onerata cibus,
 Nulla

Nulla sit ullius reverentia, non pudor ullus,
 Crassus es, & loquitor quæ tibi cunque placent.
 Protenus & vanum de pectore pone timorem,
 Carpe cibos, avida pocula sume manu.
 Cœlicaque argutis pulsa clamoribus astra,
 Quodque tibi pulcrum cunque videtur age.
 „ Scilicet ad mensas interque calentia nullum
 „ Vina, verecundis moribus esse decet.
 Inde ubi sermones alii conferre benignos
 Suaviter, & lætis mentibus esse volent :
 4. Incipe de gravibus graviter contendere rebus,
 Magnaque sublata prælia voce move.
 Hæc tibi magnificum res conciliabit honorem,
 Mox & ob ingenium laude vehere tuum.
 Atque aliis sapiens præmille videberis unus,
 Vix alia fieri clarius arte queas.
 Sic etenim vino linguam faciente disertam,
 Gratia dicenti major inesse solet.
 5. Jure coquus pingui perfusas adferet offas,
 Quæ poterunt stomacho fortè placere tuo?
 Arripe quod glabrum cochleare tibi esse videtur.
 Juraque mitte avidam primus in illa manum
 Moxque tuum esuriens offis ita pinguibus imple,
 Ut capere ulterius nil cochleare queat:
 Quod tibi sufficiat potes uno haurire labore :
 Cur opus id demens sæpe iterare velis?
 Quæ simul hausisti, simulingere faucibus, atque
 Tende tui buccas oris utrasque cibo.
 6. Inde tamen falsas minus esse ubi senseris offas,
 Id potes hac solers arte levare malum.
 Vel totum apposito cochleare intinge salino,
 Cùm madidis plenum panibus illud erit.

Vel celerem protende manum, positoque timore
 Urbanus digitis accipe quinque salem.
 Namque malum certè quævis habet esca saporem
 Quæ sale, rancorem non patiente, caret,
 Sunt in delitiis cancri: si forsàn & illos
 Apponi mensæ, te comedente, vides:
 Exiguos aliis sine tu tenerosque placere,
 Plus siquidem magni quod comedatur habent,
 Non tamen esse bonos magnos reputaveris o-
 Hoc signum fallax sapius esse solet. (mnes,
 Ergo bonos melius ne non dignoscere possis,
 Hanc tibi, quæ minimè regula fallet, habe:
 8. Inspice, sub cauda quibus ova latere videbis,
 Illos ingenuè dixeris esse probos.
 Hos retinens comedas: ubi si non videris ova,
 Tunc tibi suspectos protenus esse velim.
 Suspectosque tibi vicino appone sodali,
 Quodque tuo stomacho non placet, ille voret.
 Vel mox inspectos in lancem rejice, ut illinc
 Arripias alium qui tibi cunque placet.
 Nec retine quenquam nisi qui bonus esse videtur,
 Multaque sub cauda qui gerit ova sua.
 9. Utque vores totos subito non suadeo cancròs.
 Res nimium longam posceret illa moram,
 Sufficiet medium cancrorum exugere ventrem,
 Et quæ sub tergo testa repanda tegit.
 Interea in mensa volo te seponere chelas,
 Et quæ de trunco cauda revulsa fuit.
 Sic ubi jam nulli reliquis in lance supersunt.
 Quas comedas chelas solus habere potes,
 Hac ahis plures unus ratione vorabis,
 Consilium ingenii non rudis illud erit.

Has

Has expectantes ideo dixere, quòd illas
 Non, nisi cum reliquis nil modò restet, edant.
 Hoc nuper quendam vidi quoque posse, sed unus
 Qui mōres illos non bene ferret, erat.
 Ille, ut erat sepidus, factisque facetus & ore,
 Vicino insidias non sine fraude struit.
 Seponique ab eo cancerorum brachia cernens,
 Protēnus extēsa corripit illa manu.
 Et, quapropter ait non vescere partibus illis?
 Has ego prācipuas rusticus esse putem.
 Non equidem soleo contemnere brachia cancri,
 Si tibi non visum est frangere, cede mihi.
 Dixit, & extemplo prādam confregit, & edit,
 Vicinoque nihil reddidit inde suo.
 10. Tutius est igitur oculis imponere perā,
 Unā cum caudis brachia rapta suis.
 Sic rapiet nemo, sed tu tibi solus habebis,
 Atque domi & quando cunque libebit, edes.
 11. Nec solum cancrōs sed quæ tibi cunque place-
 bunt,
 Usibus & serves illa memento tuis.
 Si tuus id fieri non approbet invidus hospes,
 Munera in aspectum cur ferat illa tuum?
 Quis sapiens chari munus contemnat amici,
 Quod facilis prompta porrigit ille manu?
 „Nulla meam subeat tam magna superbia men-
 tem,
 Quæ jubeat chari spernere dona viri.
 Quin potius grato gaudens ego pectore sumam,
 Quæ quocunque mihi sumere jure licet.

CAP. II.

De egregiis bibendi rationibus, & de moribus in discessu observandis.

1. **S**Aepe suis hospes convivis vina propinat,
 Qualia de propria vinea vite dedit.
 Siminus hæc sentis generoso è palmitè natâ,
 Atque ideo linguæ non placitura tuæ.
 Protenus ingratum tolli tristemque liquorem,
 Vinaque proponi nobiliora jube.
 Quas etenim grates ulli pro munere dicas?
 Si data sint gratis vina bibenda tibi.
 Sin volet expensis solvi data pocula nummis,
 Vina soluturo cur meliora neget?
 Antibi quæ magnis sudoribus æra parasti,
 Acquisita malis artibus esse putat?
 2. Si tamen ipse ullos ad prandia fortè vocasti,
 Si ve domus ultro tecta adiere tui:
 Callidus his quæ sint vilissima vina propina,
 Quæque nihil grati sumpta saporis habent.
 Forsan erunt etiam promi meliora petentes,
 Sed cave: morigerum talibus esse nocet.
 Quis scit an & precio persolvere pocula iusto,
 An potius gratis vina bibisse velint?
 „Magna rei vilis non esse jactura, potesque
 „Exigui citius vincere damna mali.
 Da meliora, bibent nimium sine fine modoque,
 Tenuiada, cupient quisque redire domum.

3. Po-

3. Pocula si cuiquam sitiens non parva propinas,
 Quanta sitim poterant pellere sumpta bovi.
 Ille tibi potans uno respondeat haustu.
 Cessanti requiem non dabis ante viro.
 Si negat esse sibi tantas in pocula vires,
 Ut valeat tantos evacuare scyphos:
 Multa recusanti pugnanda fortius insta,
 Et poteris voti compos abire tui.
 Sin minus: & nullis clamoribus ille movetur
 Propositique tenax manserit usque sui:
 Arripe de media spumantia pocula mensa,
 Inque recusantis tota refunde sinum.
 Crede mihi posthac tali discrimine cautus
 Redditus, admonitus non ita durus erit.
 His ego me nuper quoque sum rationibus ultus,
 Sumere vicino vina negante meo.
 Et retuli viridem merita pro laude coronam.
 Illa meæ merces rusticitatis erat.
 4. Post ubi jam cerebri sacram conscenderis arcē,
 Quem genuit vini potio larga, vapor.
 Linguaque jam blæsis titubaverit ebria verbis,
 Perdideritque suum mens superata locum:
 Tempus erit, lætam ridens exporrigere frontem,
 Et tua non dubiis gaudia prede notis.
 Nec mora, de Samia quæ finxit pocula gleba,
 Qui celerem docta circinat arte rotam:
 Aut potius fragili confecta poteria vitro,
 Latifico sitiens arripe plena mero.
 Illaque cum vino pariter spumante propinas
 Quem responsurum noveris esse, viro.
 „Poculaque ipsa simul cum vino, attrita vorato
 „Dentibus, inq; avidam merge minuta gulam.
 H 5 Non

Non equidem humana ratione carentia vidi
Bruta, nec audiui tale patrasse scelus.

Sed tamen (ô mores, ô tempora foeda) quibusdam

Mos placet, & magni nominis, ille, viris.

Tu nihil indignum, nihil illaudabile crede,

Illicitumque tuis moribus esse nihil.

Quæ fecisse alios audiveris, omnia tenta.

Si modò magnificum nomen habere cupis.

5. Si tamen hæc alios immania facta videbis

Barbarico faciles pectore nolle sequi:

Non volo te cœpta victum desistere causa,

Imò aliud, lætus quò videaris, ages.

Pocula tum lato tibi posce capacia fundo,

Illaque vicino præbibe plena tuo.

Nectibi dulce puta tantum vulgaribus uti,

Antè tibi sano qui placuere, scyphis:

Vasa tibi mensis prius inconsueta require,

Quæ credes siccam posse rigare gulam.

Malluvium primò vinis undantibus imple,

Proximus impletum est evacuare labor,

Inde domum vigili totam circumspice cura,

Plurima vasa solet dives habere domus.

Non aberunt illic ollæ, sartago, lebetes,

Non aberunt situlæ, cacabus, urna, cadus.

Invenies illic carchesia, cymbia, & obbas.

Vasæque quæ dominus multa beatus habet,

Quæcunque invenies, cæcis educta latebris

Profer, & ex illis Bacchica vina bibe.

Si nihil est aliud calicis quod præbeat usum,

Excipiat fustum matula foeda merum,

Non tamen inde mihi vinum furiose propines,

Delicias poteris solus habere tuas.

6. Nullus erit potor qui respondere bibendo,
 Quòd nimium vini sumpserit antè, volet?
 Fortiter insulta victis, victoria certè
 Egregia est pulchro parta labore tibi. (phum,
 Non tamen hac plenum referes ratione trium-
 Ni fueris majus fortiter ausus opus.
 Sume infundibulum (piget ah piget illa docere,
 Heu quam barbariem secula nostra ferunt.)
 Id super ora loca victorum plena virorum,
 Qui nequeunt propria pocla levare manu.
 Vinaque in illorum generosa infunde palatum,
 Ultima Dramatii scena sit illa tui.
7. Deniq; cùm ventrem dapibus recreaveris atq;
 Expleris sumpto viscera laxa mero :
 Non ego magnificis grates te dicere verbis,
 Sed jubeo saltem cùm libet ire domum. (canti:
 8. Antè tamen stomachum bilemque movere vo-
 Quam fugias, ista callidus arte potes.
 Multaq; de dapibus, deq; hospite multa querèris,
 Quòd dederit lautos non satis ille cibos.
 Infimula promum, quòd non bona vina bibenti
 Prompserit, aut aliud quicquid habere potes.
 Austero placuisse tibi nihil innue vultu,
 Et fictas iræ præfer in ore notas.
 Dic: ego tractatum multò me lautius iri
 Credideram, sed cur spes mea falsa fuit?
 Nonne fuit satius nunquam venisse vocatum,
 Si me splendidius non habiturus eras?
 Cuncta joco quamvis fingas, tamen illa severa
 Ceu verissima sint, omnia fronte refer.
 Sic rapida frustra commotum bile relinque,
 Atque domum gestis tam bene rebus abi.

9. Ve-

Verum ubi postridie rursus conveneris ipsum,
 Sit labor iratum conciliare virum,
 Imò potes lepidis etiam bene ludere verbis,
 Et facinus risu purificare tuum.
 Objice quòd tanta sine causa exarserit ira,
 Omniaque illa jocum dicta fuisse proba.
 Quid faciet? neq; enim poterit damnare jocatum,
 Si modo non nimium barbarus esse volet.
 Et tibi mox illa rursus placabitur hora,
 Atque quod antè fuit, summus amicus erit.
 Forsan & ad cœnæ te fercula grata vocabit,
 Protenus ingenii captus amore tui.

CAP. III.

*De scommatis spargendis & ferendis,
 crepitu, screatu, responsione ad interroga-
 ta, & inspectione alienarum
 literarum.*

1. **S**unt quibus hæc animi videatur summa volu-
 ptas,
 Scommata mordaci spargere salsa joco.
 Ergo solent dictis aliorum carpere mores,
 Se lepidosque illis artibus esse putant.
 Non equidem si quis naso suspendat acuto
 Vicinos, ideo vituperare velim.
2. Te tamen admoneam si quis te ludere verbis,
 Incipiat, vultu ne patiente feras.
 Prode ruam signis minimè fallentibus iram,
 Crede mihi, iratum ludere nemo volet.

3. Si

3. Si nihil ira juvat, nec adhuc tibi parcitur, illa
Vexanti ut referas verba paratus habe.
Cum genitor stultum meus olim vellet habere,
Quò tereret longæ tædia lenta moræ:
Me tibi gignebat natum, curasque dolenti
Discutere, & fatui iussit obire vicem.
Tu quoque si verbis tanta est vexare voluptas.
Qui tua ferre queant scommata, gigne tibi.
Talia vociferans, vexantum verba retundes,
Atque ab eis alio tempore tutus eris.
4. Si tamen expositis te quisquam ludere nummis
Cœperit, haud ægrè te decet illa pati.
„ Accipe quicquid erit, nil rejice, qualibet ex re
Proveniens, lucri portio grata venit. (artem,
5. Tu tamen hanc aliis quoque disce docentibus
Ut bene pro verbis reddere verba queas.
Quosque tibi factò sociabis fœdere fratres,
Non bene vexatos nullus abire fines.
Pollicitis cupidas lactabis inanibus aures,
Multaque de rebus vana loquere tuis.
Nec tamen usque adeo simplex evaseris unquam,
Ut tibi sit cordi solvere velle fidem.
„ Regibus adsimilis promittens multa fuisti,
„ Solvere promissum, est desipientis opus.
Si tamen in gravibus libuit tibi fallere rebus.
Non scelus id nostro carmine doctus eras.
6. Quando tibi sedes homines datur inter hone-
stos,
Fœmineúmve tegis virgineúmve latus:
Ventrisonus tacitos sine clam prorumpere ven-
tos.
Mox hominum nares ille subibit odor.

Pro-

Protenus ut culpæ nē suspicione graveris,
 Quis novus, exclama, foetor? & unde venit?
 Infimula teneras sublata voce puellas,
 Oraque mox calidi plena ruboris erunt,
 Ista solent crimen comitari signa latentes,
 Ingeniusque reas arguet esse pudor.
 Vel baculo parvum, si præstò est, pelle catellum,
 Suffitus culpam pestiferi ille ferat.
 Sic tibi fama tui plenè constabit honoris,
 Quasque alii pœnas non meruere luent,
 Et simul ingratum nares patientur odorem,
 Illius ignotus sed tamen autor erit. (mor)
 7. Sæpe etiam illapsus gravis est pulmonibus hu-
 Crapula quem potuit gignere sive gelu.
 Hunc homines aliqui quando eduxere screantes,
 Jamque super linguam plurimus ille jacet.
 Turpiter impuro prius ore diuque volutant,
 Quàm spuerè, & foedo pure carere, velint.
 Quos tamen accipiant ex illò nescio fructus,
 Sed mirè factum tale decere scio.
 Et scio quòd multis moveatur nausea, & illa
 Sufficiens ratio cur imiteris erit,
 Me quoque si facias illud præsentè, profectò,
 Res mihi nulla quidem gratior esse queat.
 Os tamen ut semper, votis ardentibus optem,
 Impuro plenum sit tibi pure tuum.
 8. A genitore aliquid dominove rogaberis inter,
 Sive alius qui te plurima quærat, erit:
 Non nisi pòst longo responde tempore quando,
 Terque parens inter terque rogarit herus,
 Tum velut ex alto revocatus denique somno.
 Sed vix proposito congrua verba refer.

„Qui

„ Qui citò respondet, neq; rectè expenderit antè
 „ Omnia, desipiens esse putatur homo.

9. Aut ubi de certis animus fert paucula rebus.

Dicere, quid deceat te meminisse velim.

Non volo simpliciter nimium, breviterq; loquaris,

Copia verborum plenior apta tibi.

Ne non Rhetorica videaris in arte peritus,

De nihili rebus te volo multa loqui.

Principio prolixo, ambagibus utere longis,

His auditor enim conciliandus erit.

Si nihil est aptè pro re quod dicere possis,

Nil refert, quamvis accipe materiam.

Romanas acies, partosque labore triumphos

Commemora, & prisca nomina clara viros.

Hannibalis pugnas & Punica praelia narra,

Vel quo sint olim Pergama capta dolo.

Cœlica vel longis sermonibus astra recensere,

Et mundi & rerum quæ sit origo, refer.

His patulas postquam dictis calfeceris aures,

Rem tibi nunc ipsam dicere tempus erit.

Ausus erit si quis te interpellare loquentem.

Audiat is linguæ iurgia multa tuæ.

Nil pudet, exclames, ô morum ignare bonorum?

Nil pudet? & magnos sic venerare viros?

Dic ubi, qui tandem sic te docuere Magistri,

Ut rumpas nugis verba aliena tuis?

Hac tibi non parvos ratione parabis honores,

Gloriaque hoc pacto magna futura tua est.

10. Si quis erit missas sibi qui legat ore tabellas.

Quæque legit non vult omnibus esse palam:

Tum quocunque modo clàm te conjunge legenti,

Sique potes, tacita tu quoque mente lege.

Fecit

Fecit idem quondam dilectus Epheftio regi
 Qui Macedum magno pectore rexit opes,
 Nec tamen ille suo, licet omnia legerat una,
 Propterea charus desiit esse duci.
 Nec putò quòd quisquam vitio tibi vertere possit,
 Quòd sint lecta oculis scripta aliena tuis.
 Esse scelus multi crimenque immanè putarunt,
 Non ego tam duri nominis autor erò.
 Et video certè clarorum exempla virorum,
 Crimine quæ factum tale carere probant.
 Nonne vir eximius, patriæque insignis amator
 Tullius Aufonia consul in urbe fuit?
 Ille suis certè non paucula scripsit amicis,
 Quæ divulgari non decuisse putes.
 Attamen illius nullo prohibente leguntur
 Literulæ, & nullus qui stomachetur adest.
 Et cur quæ nostro scribuntur tempore, eodem
 Non liceat pacto scripta minora legi?

CAP. IV.

Quomodo te geras alienas ades aut hypocaustum ingrediens, De versicoloribus, & dissectis vestibibus, ornatu barba, usu charitarum & librorum, excipiendis amicis, deque aliis civilitatibus.

INvenias adeo quos gloria vexet inanis.
 Ut nihil in vita non sapienter agant.
 Hi subeunt nunquam noti sibi tecta sodalis,
 Quin digitis pullent leniter antè fores.

Et

Et pateant cunctis licet ingredientibus aedes,
 Intrandum subito non tamen esse putant.
 Scilicet incautum strepitu placet ante monere,
 Netectum faciens inveniatur opus.
 Hoc bene morati facientes esse videntur,
 Forsan & ille aliquid morationis habet,
 Tu tamen antiquum forte accessurus amicum,
 Compositis nimium moribus esse cave.
 Irrue sed potius qua janua prima patescit,
 Ut tibi amicitiae nomine cuncta licent,
 Forsitan inuenies quod cerni nolit agentem,
 Si tacitus patulas ingrediere fores,
 Id tibi materiam risus dabit inde jocique,
 Scilicet & fueris charior ipse viro. (stum,
 2. Frigidus in calidum quando venies hypocau-
 Sive illic notus sive alienus eris,
 Protenus ad furnum frigans accurrito, moxque
 Calfaciasque manus calfaciasque pedes.
 Et pedibus laxam frigentibus exue pellem,
 Qua male pes contra frigora tutus erat.
 Dempsta pelle pedes argentes recreet ignis,
 Rectius & citius discutit inde gelu.
 Si libet exutas caligas appendere ibidem,
 Non veto: nec fructus res habet illa nihil.
 Sapius est tetrus infectus odoribus aer,
 Tum cerebri crasin turbat iniquus odor.
 At nova suspensis caligis fragrantia surgens,
 Foetori veteri non sinet esse locum.
 Illaque depulso nares foetore subibit,
 Qui cerebri cellis ante molestus erat.
 Aeris hoc vitium corrupti tollitur arte,
 Et novus hic recte temperat illud odor.

I

3. Displ

3. Displiceas aliis, minimum referre putato,
 „ Omnibus in mundo nemo placere potest.
 Omnibus in mundo cum possit nemo placere,
 Ut nulli placeas cura sit una tibi.
 Cur studeas aliis nequicquam velle placere?
 Non satis ingenio res quadrat illa tuo.
 „ Invita nihil est fas attentare Minerva,
 „ Quodque nequit fieri non noluisse decet.
 4. Possi ubi de fumo te causa recedere coget
 Ardua, consilii percipe verba mei.
 Tutus ut à sava serveris frigore brumæ,
 Aque gelu teneros quò tueare pedes:
 Imposito laxas distendito stramine pelles,
 Non malè subjecto stramine planta celet.
 Ni tamen emineat longè, possitque videri,
 Quid pedibus stramen supposuisse juvet;
 Proderit exemplum reliquis, quicumq; timebunt:
 Frigora, nec pauci qui te emitentur erunt.
 5. Tene tua quisquam de rusticitate monere
 Ausit, & in mores mittere scommata tuos?
 Non ego, si fueris convitia talia passus,
 Te reputem fortis pectus habere viri.
 Si nihil est quod agas, & sumere tela vetaris,
 (Dura ego te certè sumere tela velim)
 Quid dubitas ravidam prorumpere læsus in iram,
 Hoc tibi si telum desit inermis eris.
 Quisquís erit verbis abs te repressus amaris,
 Si qua fides, posthac non erit ille dicax.
 Nuper ego vetui te scommata ferre jocosque,
 Seria nunc idem te quoque ferre veto.
 6. Quæ tibi sunt vestes vario distingue colore,
 „ Quod varium est oculis gratius esse solet.

Gau.

Gaudet enim variis natura coloribus ipsa,

Naturæ dubitas tu documentasequi?

„Qui duce natura vivit, bene vivit, & illum

Dixerit, à recta nullus abesse via. (dam,

Hanc tibi in hac etiam proponito parte sequen-

Illa quid addeceat monstrat ubique tibi.

Aspice sub densis cœlestem nubibus arcum,

Diverso radios ille colore notat.

Aspice plantarum formas, pennasque volucrum,

Aspice quas gemmas India divers habet.

Omania multiplici cernes variata colore,

Quæ natura parens ingeniosa creat.

In varias partes quoque vestimenta secare

Nescio quid nostro tempore laudis habet.

Id vel ut in primis, si quid mea dogmata curas,

Ut facias, istis versibus autor ero.

Truncus, iners, caudex, & vilis habere vappa,

Ni bene dissecta femina veste tegas.

Si verò miserè partes laceraveris omnes,

Ut nihil integrum corpore penè geras:

Nobilium poteris de posteritate videri

Editus, & magni nomen habere viri,

Aut certè pugnax reputabere Martis alumnus,

Turba regi sectis vestibus illa solet,

8. Quacunque ingrederis, facies austera notetur,

Et tetrico priscos vince rigore sophos.

Ridebis nunquam, nisi cùm ratis obruta fluctu

Æquoris in mediis mersa refedit aquis.

Qui te cunque videt, magnarum indagine rerum

Implicitum, curas pectore ferre putent.

Sic tibi quicquid ages, magno tribuetur honori,

Et laudem tanta de gravitate feres.

9. Publica tractantur quandoque negotia, & illic
 Conveniunt juvenes, conveniuntque viri.
 Tunc aliquis missas excelsa voce tabellas,
 Audiat ut populi concio tota, legit.
 Tu quoque non aberis rerum studiose novarum,
 Ad te pertineat res licet illa nihil.
 Et, siquidem nihil est quod sit tibi discere gratum
 Mox aliis dempto sine molestus eris,
 Ede aliquos ludos, strepitusque procaciter ede,
 Atque tua totum vincito voce gregem.
 Impedias alios, ea sit tibi summa voluptas,
 Ne memori quicquam mente notare queant.

10. Hinc quoq; materiã captandæ laudis habebis,
 Si teget obductas hispida barba genas.
 Longa sit enascens labio mystacula summo,
 Oris quò rictum totius illa tegat.
 Crede mihi, multum tibi res ea conferet usum,
 Consilio nunquam falsus es ante meo.
 Forsitan illapsas habeant tua pocula sordes
 Quo lateant, oculos effugiantque tuos.
 Crinibus exceptas illas descendere in alvum
 Cum tibi potando non patiere mero.
 Atque per obiectam colabis pocula barbam,
 Per tua quò Bacchus purior ora fluat.
 Deinde tuos scabra turpes fuligine dentes,
 Sæpe adeo risus dedecorare queat.
 Sed tua protectos prohibebit barba videri,
 Pendula de summo quæ tibi nata labro est,

11. De gravibus quando visum tibi dicere rebus,
 Barba tibi laudem conciliare potest.
 Hanc digitis graviter propexam in pectora mulce
 Nec nisi post longam subjice verba moram.

Hæc

Hæc tibi majestas in magnum cedit honorem,
 Ut gravis & prudens esse feraris homo.
 12. Paucula quæ scribis docto missurus amico,
 Quisquis is est, animi nuncia verba tui.
 Quid noceat puras atro perfundere chartas?
 Scriptaque diversis permaculare notis?
 Qui nimis exacta describit singula cura,
 Nescius est artem dissimulare suam.
 Ars lateat: signo quæ si mihi proditur uno,
 Non ero qui scriptis ausit habere fidem.
 Imò etiam memori melius quò mente notari,
 Inlita quæ chartæ verba fuere, queant:
 Proderit haud rarò variis distinguere signis,
 Et maculis totos condecorare libros.
 Illud idem facias quando tibi pauca legentur,
 Sive tuus codex sive alienus erit. (ris,
 13. Cum tibi longinquis venit hospes, amicus ab o-
 Et subit hospitii limina nota tui:
 Illius adventum læto te cernere vultu,
 Si sapias, emissâ prodere voce cave.
 Nam tibi se gratum si senserit esse, redibit
 Sæpius, & damno res erit illa tibi.
 Attamen exceptum largo potabis iaccho,
 Dum potus nomen nesciat ille suum.
 Non potes antiquum melius tractare sodalem,
 Quàm nimio plenus quòd vomat ille mero,
 Quando suas tandem remeare parabit ad ædes,
 Forteque jam valido cinxerit ense latus:
 Non tibi tum placeat dimittere multa rogantem,
 Eque virum media coge redire via.
 Atque vel invitum retine, multumque propina,
 Illud inextincti pignus amoris erit.

14. Quæ deceant lectos, gratumq; cubile petentē
 Hoc etiam libro multa docendus eras.
 Illa sed exactis si persequar omnia verbis,
 Quis mihi scribenti singula finis erit?
 Esse tui similis semperque & ubique memento,
 Regulaque hæc vitæ sufficit una tuæ.
 Impediat alios strepitu dormire volentes,
 Quando tibi somno membra levare grave est.
 Quoque potes ludens aliis magis esse molestus,
 Hoc potior factis gloria parta venit.
 „Calceus exempto teneras pædeladere nares,
 Putridus ut tristi foetet odore, solet.
 Ille odor in cerebri penetralia sacra receptus,
 Hei mihi quas turbas, quàm mala multa ciet.
 O procul invisam cautus seponito pellem,
 Si sapias, à lecto stet procul ille tno.
 Calceus alterius jaceat tuus ante cubile
 Foetidus, hoc operam sedulus usque dabis.
 Impleat alterius tam grata fragrantia nasum,
 Ne tibi sit magni causa parata mali.
 Plura loqui tecum de rusticitate volebam,
 O monitis semper dedita turba meis:
 Lumina sed video tua victa sopore gravari,
 Fessaque jam longa membra labare mora.
 Eia age jucundo recrea tua corpora somno,
 Et bene deposito sterte diuque metu.
 Clarorum interea tibi scribam exempla virorum,
 Quæ tibi sint vitæ regula certa tuæ.
 Hinc potes evigilans quæcunque decere putabis
 Sumere, ne frustra scripta fuisse querar,
 Nec, reor, hoc ullum facinus tibi carmine prodâ,
 Utile quod nequeat moribus esse tuis.

CAP.

CAP. V.

*Aliquot exempla commemorat civi-
litatum in mensa.*

Nilper erat juvenis peregrè conviva voca-
tus,

(Nupserat ingenuo pulchra puella viro)

Induit ergo pedes laxis peronibus, illi
Sordibus immundi (quid nocet illud?) erant,

Aptat item planta tinctum ferrugine calcar,
Quocitius tardum currere cogat equum.

Et tamen hospitii serus defertur ad aedes,
Nam sonipes uno poplite claudus erat.

Ut venit, ecce dapes cunctas videt esse paratas,
Convivamque suo quenque sedere loco.

Festinans igitur calcaria demere plantis,
Et pedibus pelles, immemor ille fuit.

Cumque suis ocreis ad mensam accurrit, & ecce
Virgo assessuro cedit honesta locum.

Ad latus ingenuæ sic proximus ille puellæ
Confidet, haud talem dignus habere locum;

Protenus offertur pinguis gallina sedenti,
Quàm juvenis docta dissecet ille manu.

Non benè erat certa versatus in arte secandi.

Nec quid agat certum, nec quid omittat, habet.

Audet, & acceptæ geminas cum cruribus alas
Desecat, à quadra ne revolare queat.

Præpositurus erat truncum tibi candida virgo,

Hei mihi, sub mensam trunca cadebat avis.

Ille rubens ignominia, se incurvat ut illam
Quarat, & è dura tollere possit humo.

Tum miser ingentem crepitum perterritus edit :
 Ut nimum toto corpore curvus erat.
 Oraque non parvo confusus honesta pudore,
 Posthabitis epulis aufugiturus erat.
 Ferrea sed mensæ prendunt calcaria mappam,
 Atque illam secum quâ fugit ille trahunt.
 Pocula nonne putas illum evertisse dapesque,
 Quæque dabant mensæ lumina clara faces?
 Mensa etiam juveni fugienti obstabat ibidem,
 Multa tenens vario vitra parata mero. (tur,
 Hanc quoq; , præcipiti dum concitus impete fer-
 Vertit & ad terram pocula fracta cadunt.
 Obvius in mediis foribus tum fortè minister,
 Qui ferat in mensam fercula grata, venit.
 Utruit hic cursu furioso, impingit in illum,
 Et facit effundi quas tulit ille dapes.
 Hoc auctus claudum conscendit honore caballū,
 Et repetit patriæ limina nota suæ.
 Sed licet hinc specimen vitæ sit sumere promptū,
 Quæque tibi profint discere multa queas:
 Non tamen hunc juvenem numerare in agresti.
 Ut magis infelix quâ rudis ille fuit. (bus ausim,
 2. Contigit hinc alio quoque tempore, ut hospes
 Symposium charis fortè celebre daret, (amicis
 Hic quoque convivis digestis ordine, sedit
 Nobilis urbano scemina juncta viro,
 Ille caput piscis, Carpam dixere Cupedes,
 Matronæ digna cum gravitate dedit.
 Illa datam retinet quasi sit dignissima partem,
 Et decerpta ab ea quæ placuere vorat.
 Scrutari totum caput, & discerpere frustum
 Negligit, id forsân non ita docta fuit.

Et

Et nimius labor est ex arte resolvere cuncta,
 Et pretium tanti vile laboris habet,
 Ergo sub mensam totum caput abiecit illa,
 Ut rapidi carpant interiora canes.
 Ille suæ tantam vicinæ simplicitatem
 Conspiciens, æquo pectore ferre nequit,
 Sed caput abjectum de terra tollit, & inde
 Ad dominam verbis acribus usus ait:
 Non pudet ô mulier facinus comittere tantum?
 Non ita simplicibus moribus esse pudet?
 Hoc caput appositum magni tibi nomine honoris,
 Non ut sub mensam projiceretur, erat,
 Si tibi non libuit frustim discerpere, nobis
 Reddendum nostra pro pietate fuit.
 Reddidit illa nihil, tantum confusa pudore,
 Condidit in tacito lumen utrumque sinu.
 Dic uter urbanus fuerit magis, eque duobus,
 Utrum laude vehas vituperésve, refer. (ceps,
 3. Magnifica illustris quandoque ad prandia prin-
 Nominis à clari cive vocatus erat.
 Vadit, & excipitur veniens regalibus escis,
 Omnia ceu magni principis aula nitent.
 Carnibus apposis, pisces quoque Lixa marinos,
 Adjicit, & varii fercula multa cibi,
 Hic domino civis gratum factururus, utraque
 E patinis piscem corripit ipse manu.
 Hunc positurus erat generosi in principis orbe,
 Sed prius infaustris excidit è digitis.
 Excipit è digitis mox crepida nigra cadentem,
 Crepida quæ civis texerat alta pedem,
 Protenus hinc tollens, in principis orbe reponit,
 Verbaque peccato subjicit ista sua,

Sume tamē princeps, quid enim cecidisse noceret?

Nil mea cœnosa crepida labis habet.

Quid dubitas? famulus purgavit ab omnibus illam.

Sordibus, & pedibus subdidit inde meis.

Sic ait, & dominum verbis instantibus urget,

Latus ut appositas carpat edatque dapes.

4. Fortē vir eximiæ magno cum principe famæ,

Sedit ad instructas hospes in arce dapes.

Huic non exiguum princeps habiturus honorem.

Paucula de lauta frustula carne dabat.

Nec mora porrectam digitis vult prendere partē,

Ille vir, & minimum vilis agrestis erat.

Sed male dum retinet capiens à principe carnes,

Protenus in vino pocula plena cadunt.

At miser ut raptō parat hinc educere cultro,

Est manus officio non satis apta suo.

Sed tremit, & cyathum plenum jam carne meroque

Vertit, ut in mensa vina caroque fluant.

Purpureoque viri malæ rubuere colore,

Ille verecundi signa pudoris erant.

Ille quidem superis magis adversantibus usus,

Quam stupida ductus simplicitate fuit.

Tu tamen hinc morum sumes exempla bonorū,

Quæ referens simplex esse rudisque queas.

Quæque miser fecit fortuna falsus iniqua,

Hæc abs te fieri semper & arte velim.

Hoc tua major erit, quam tu arte merebere laudē,

„ Quæ veniunt casu laude vacare solent.

5. Vidi alium ejus culter cum scinderet assam,

Noluit officium promptus obire suum.

Protenus ille, sua veritus ne parte careret,

Hac ratione, diu præmeditatus, agit.

Arri-

Arripit è medio partem, quæ maxima disco,
 Quamque putat ventri posse placere suo.
 Subque suo raptam carnem, sine more, lacerto,
 Firmius ut posset continuisse, locat.
 Inde manu frustum robusta grande revellit,
 Et lacerat digitis viscera tosta suis.
 Nanque suum cultro non efficiente laborem,
 Mox obit illius dextera prompta vicem.
 Inde tamen reliquam patinæ non reddere partem
 Negligit agrestis ne videatur homo.
 Imò aliis etiam carnes preponit easdem,
 Suaviter ut reliqui, quæ laceravit, edant.
 Nec tamen hoc temerè factum me fingere credas
 Præmia sunt nugis nulla parata meis. (quam,
 Nec tu posse putes tam barbara scribere quen-
 Quin faciant scriptis facta pudenda fidem.
 „Turpia Lurcones inter quia plura geruntur,
 „ Quam recitet numeris Pieris ulla suis.
 6. Cum domino servus mensa residebat eadem,
 Hospes in ignota factus uterque domo.
 Et simul eximii capiebunt fercula cives,
 Qui caput & domini totius urbis erant.
 Dumque diu mensas attingere quisque moratur
 Et renuit primus carpere quisque dapes.
 Quisque suos vultus vicini ad lumina torquet
 Quòd reliquis nemo dignior esse velit.
 Jamdudum stomachus servum esurietque laceffunt,
 Fercula quò rapidas mittat in ipsa manus.
 Fas mihi jejuni ventris placare latratus,
 Quos fero jam longo tempore inanis, ait.
 Dicit, & è patina quæ pars est optima tollit.
 Inque sua raptam, se locat ante, quadra.

Eru-

Erubuit dominus peccantis nomine servi,
 Quòd rudis, & tanta simplicitate foret.
 Signaque dat tacito nequicquam plurima nutu,
 Addit & obscuro paucula verba sono.
 Scilicet ut disco raptas modò redderet escas,
 Atque aliis primum cederet ante locum,
 Servus ubi domini nutantia lumina vidit,
 Ambiguus nutu quid velit ille sedet.
 Jamque bolum pleno magnum volvebat in ore,
 Os simul ingestum vix capiebat onus.
 Evomit assumptas igitur malè territus escas,
 Hanc domini mentem credidit esse sui,
 At domino vultu nutus repetente minaci.
 Ambiguo sensu rursus, ut ante, sedet. (sam
 Tum reliquas carnes quas sumpserat antè, sub ip-
 Corripiens mensam dejicit ille manu.
 Quippe videns dominū nutu sibi multa loquentē,
 Er reliquos positis abstinuisse cibis.
 Fercula letali putat esse infecta veneno,
 Quæ fuerint subitam sumpta datura necem.
 7. Rusticus urbanum convenit amicus amicum,
 Cui prope cognato sanguine junctus erat,
 Hospitis adventu civis lætatus, opimas
 Sollicitè docta præparat arte dapes.
 Vicinosque vocat, pariter quos sumere coenam,
 Atque animos vinis exhilarare jubet.
 Conveniunt, capiuntq; locū se quisq; decentem,
 Occupat extremum rusticus ille locum.
 Nec mora, de cōrio cultellum promit acutum,
 Ille sed hesternò pane refertus erat.
 Vidit, & admovit labiis sputoque rigavit,
 Hac fordes gladii molliit arte sui,

Mol-

Mollit, abstergit mappa, solitumque nitorem
 Reddidit, ad quadram deposuitque, suam:
 Hospes honoratas multis proponere partes,
 Incipit, atque cibos carpere quemque jubet.
 Protinus in patina tectos pinguedine renes
 Rusticus esurie jam stimulante videt.
 Arripit, arreptos coram se collocat, & mox
 Totos adjuncto pane vorare parat.
 Aspicit hunc hospes, tacitoque pudore rubescens,
 Leniter in risum voce solutus ait:
 Redde precor disco raptam modò patrue partē
 Redde, nec ad stomachum congruit illa tuum,
 Hancq; tibi melius quæ convenit accipe carnem,
 Si bene consultum me tibi velle putas.
 Rusticus hæc contrā : vanas modò pōnito curas,
 Non soleo hos illis præposuisse cibos.
 Quas mihi cunq; dapes fors prima objecerit, illas
 Objicio duræ pharmaca certa fami.
 His quoque nil melius poni mihi partibus optem,
 Et bona ventriculo est quælibet esca meo.
 Sic ait, & renes cunctis ridentibus, ore
 Devorat, & patitur nil tamen inde mali.
 3. Cum dominis alius mensa confederat hospes,
 Non satis hoc visus dignus honore sibi.
 Unus erat gnarus carnes in frustra secandi,
 (Crede mihi non est illud inertis opus)
 Ille rapit reliquo vulsos à corpore renes,
 Et dat honorato (res decet illa) viro.
 Hic tamen hoc tanto se non dignatur honore,
 Dona que vicino porrigit ista suo.
 Atque ita jam multi sibi proposuere vicissim,
 Quî renes vellet mandere nullus erat.

Hospi-

Hospitis ad quadram tandem venêre, sed ille
 Non putat hæc aliquo dona carere dolo.
 Et mihi cur placeat si displicet omnibus? inquit
 Cur ego, quæ cuncti damna timetis, amem?
 Dixit, & iratus medias projecit in aedes,
 Ut canibus rapidis præda petita foret.
 9. Acta cano, veniam da turpiter acta canenti,
 Fas mihi sit crasso crassa referre modo.
 Vir generosus erat, claraque propagine natus,
 Consilio nomen judicioque premo.
 Ille suis meruit comitumque ducumque favorem
 Moribus, & gestu ridiculisque jocis.
 Ingenium propter ludi ad genus omne paratum,
 Principibus gratus cœperat esse viris.
 Cuncta igitur quando sua seque placere videbat,
 Omnia quæ risum promereantur agit.
 Deniq; jam mediam jussus conscendere mensam,
 In medio posita mox stetit ille mora.
 Sollicitè spectant omnes, quod edere ludos,
 Quæ joca, quo risu spargere digna velit.
 Ille diu tacitus cunctis spectantibus astat,
 Quodque erat orsurus præmeditatur opus.
 Detectis natibus tandem positoque pudore,
 Egerit impuri stercora ventris onus.
 Exoritur plausus manuum, risusque videntum,
 Non alio poterat gratior esse modo.
 Mille igitur meritis retulit pro munere numos,
 Posthabiti merces illa pudoris erat.
 In nunc & vitæ nimirum studiosus honestæ,
 Præmia barbaricis moribus esse, nega.

CAP.

CAP. VI.

Alia exempla civilitatum in evacuatione, vesica, vomitu & aliis morum elegantis.

1. **I**mproba cœnantes urina potentius urget,
Nectitur appositis cum mora longa cibis.
Tunc aliquo longo (tanta est reverentia multis)

Tempore vesicæ triste morantur onus.

„ Heu fatui qui non rationem habuere salutis,

„ Sed cumulant culpa damna pudenda suis.

Tu potius stultum sapiens depone pudorem,

Et potior vitæ sit tibi cura tuæ.

Surge vel in medio protractæ tempore cœnæ,

Rupturasque uterum dejice tutus aquas.

Sique tibi quisquam surgenti improvidus obstat,

Surgere, quantumvis sit gravis ille, jube.

2. Aut residens clausos ventris reclude meatus,

Noxiaque urinæ quolibet unda fluat.

Ah valeant rigidi nimium, nimiumque severi.

Rusticitas per quos optima crimen habet.

Quæ facis exemplo, justè fecisse videris,

Nec tu qui faciat talia primus eris.

3. Nuper ad illustres epulas lætumque vocatus

Symposium Juvenis, non male natus, erat,

Omnia regali jam stabant splendida luxu,

Jamque erat Ambrosiis mensa parata cibis.

Ordine quisque suo se foemina virque locarant,

Sumere propositas fercula grata dapes.

Vix

Vix ab equo Juvenis properans descenderat alto,
 Jussus honoratum cum capit ille locum.
 Nec datur exutas spatium deponat ut ocreas
 Aut quas urētes venter habebat aquas.
 Sic latus ad pulchræ sedit juvenile puellæ,
 Cunctaque jam rectè latus habere putat.
 Sed miser (ut nihil est ex omni parte beatum)
 Ah piget, exiguo tempore latus erat.
 Mox etenim sitiens ut largius improba sumpsit
 Pocula, vesicam triste gravabat onus,
 Nec tamen infelix audebat surgere mensa,
 Tanta verecundi cura pudoris erat.
 Ergo diu secum sub pectore multa volutant,
 Cogitat hoc ingens qua levet arte malum.
 Tandem igitur curis crescentibus, arripit audax
 Consilium, quod ei resque locusque dabant :
 Ocrea laxa femur juvenile tegebat, in illam
 Nescio quid tacita dirigit ille manu.
 Atque ita sub mensa manus officiosa moratur,
 Dissimulans operis facta pudenda sui,
 Donec onus madidi grave duceret ocrea ventris,
 Quod rapidæ emissum more fluebat aquæ.
 Interea lateri quæ sedit proxima virgo
 Aspicit, & latis vultibus esse jubet.
 Inde manum juvenis, tantarum nescia rerum,
 Arripit, & quid adhuc tristitia volvis? ait.
 Protenus è latebris exterritus ille sinistram
 Protulit, heu secum quid tulit illa mali?
 O aliò castæ divertite lumina Nymphæ,
 Ne violent oculos turpia visa pios.
 Infelix juvenis mediæ super æquora mensæ,
 Turpiter emissas ei aculatur aquas,

Non

Non secus ac salient actæ Siphonibus undæ,
 Stramineas flamma depopulante domos,
 Heu miser infausto petiit convivia cœlo,
 Nec positus felix ætheris ille fuit.
 Atque ita non parvo derisus tempore sedit,
 Mœstaque in adversa lumina fixit humo.
 Inde mero tantas pellente è pectore curas,
 Tandem animi posito vix rediere metu,
 Nec mora, lætitiâ vino faciente, choreas
 Instituunt sumpto fœmina virque cibo.
 Tunc juvenis, licet invitus, cum virgine pulchra
 Cogitur ad tactam crura movere chelyn.
 Ad numeros tellus pedibus pulsata gemiscit,
 Inque sonant tota júbila lata domo.
 At quoties saltans juvenis vestigia figit,
 (Lexus erat mistis pero refertus aquis)
 Nescio quem toties sonitum ocrea turpiter edens,
 Facta aperit domini dissimulanda sui.
 Exoritur totas risusque jocusque per ædes,
 Materiam damno præbuit ille suo.
 3. Protenus ut finem longæ fecere choreæ,
 Consilium tantis quærit opemque malis,
 Exiit ingrato pellem liquore fluentem,
 In medio matrum virgineique chori.
 Datque suo famulo, famulus suspendit ad ignem,
 Fervidus imbibitas elicit ignis aquas.
 Fortè locus mediis erat in penetralibus ædis,
 Quo recreant fessi corpora lassâ viri.
 Huc famulus domini peronem utrumq; ferebat,
 Ad nitidi figens lignea fulcra tori.
 Tunc juvenis curas animo deponit inanes,
 Et reliquos inter gaudia lætus agit.

K

Jams

Jamque ferè mediam tangebant sidera noctem,
 Postque merum somnos carpere tempus erat.
 Ergo sui pariter lectiloca quisque petebant,
 Occupat optatus lumina fessà sopor.
 Unus erat reliquos inter stultissimus unus.
 Qui nimio implerat viscera laxa cibo.
 Cumque alii dulcis fruerentur munere somni,
 Hunc tumidi ventris sollicitabat onus,
 Surgit, & è clauso gressus efferre cubili
 Tentat, ut hoc damno viscera plena levet.
 Clausura sed incassum Camerae referare laborat
 Nec patitur longam res peragenda moram,
 Protentus ad lectum quod pendeat ocrea sentit,
 Et citus hanc una corripit ille manu. (bant
 Duraque curti liquidis in eam quæcunque grava-
 Dejicit, inque suum se locat inde torum,
 Vix rutila primas lustrabat lampade terras
 Phœbus, ab hoo qui vehit orbe diem.
 Et memor hesternæ juvenis jam denique culpæ,
 Ire domum propero mane parabat equo.
 Cruraque festinans ocreis armabat, & ecce
 Turpiter humano plena erat una fimo,
 Quid faciat? clamet? jocus excitet ille cachinnū,
 Ergo taceat, tantum dissimulatque scelus.
 Omiser, Quis fugias convivium cœnæ,
 Quam referes non est gloria magna domum,
 4. Magnus es, & magni titulo insignitus honoris?
 Officiūve tua consul in urbe geris?
 Omnibus, ignotas veniens peregrinus ad oras,
 Commemora officii nomina tanta tui.
 Publica majestas per te minuetur, & ordo.
 Si quod es, ignotum turpiter esse voles.

Si

Si tamen ut prodas occasio nulla videtur

Commoda, nec præstò qui roget, ullus erit.

Hic etiam exemplum, præsens adverte, docebo,

Idque sequens vitii labe carere potes,

5. Magnus in hospitium veniebat nobile Doctor

Claudere jam lapsum sole parante diem.

Protenus hîc alii quoque convenere sodales,

Nec mora dispositis accubuerunt toris.

Nullus erat tota Doctori notus in æde,

Nec domino quisquam qui loqueretur erat.

Spretus in extrema scabelli parte sedebat,

Aspiciens tacito lumine mœstus humum.

Fercula sumebat tristi non grata palato,

Ipsa quoque ingrati vina saporis erant.

Tantus amor meriti miserum stimulabat honoris,

Cura ferè ut pectus ruperit illa viri.

Ingenium tandem, vino subeunte, calescit,

Prodit & hac nomen callidus arte suum.

Demit ab intonso, qua tectus, crine Tiaram,

(Officium domino præstet ut illa suo)

Hanc muri appendit suffixam in parte propinqui,

Verbaque mox clara talia voce sonat:

Et satis indultum tristi reor esse rigori,

Fas tandem læta fronte sit esse mihi.

Pendeat austerus vicino pariete Doctor,

Non mihi sunt isto Jura legenda loco.

Ergo ne Doctoris titulus mea gaudia turbet?

Lætitiæque frui nomen inane vetet?

Non mihi jam tanti est majestas nominis hujus,

Sed patriæ repetens mœnia Doctor ero,

Dixerat, ut reliqui modò seque virumque tuentes,

Quid facerent dubii, quid loquerentur erant.

K 2

Doctori

Doctores simul assurgunt, veniamque precantur,
 Utque velit prima sede sedere rogant.
 Inde viro ingentem craterem quisque propinant,
 Redditus hac illi est arte negatus honos.
6. Sic ubi nonnullo fueris decoratus honore.
 Sederit aut humeris publica cura tuis.
 Concipe te dignos animoso pectore fastus,
 Egregium meritis nomen adeptus habes.
 Cur te contemni stolidus patiaris ab ullo,
 Non ego te fatear, si patiare, virum.
 Accidit id magno (pudeat) quandoque Magistro
 Ferret ut immensum dedecus ille domum.
 Ille diu studiis animum exornarat honestis,
 Jamque vir eximius, jamque Magister erat.
 Ergo novo patrios vult auctus honore penates
 Visere, natalis tactus amore soli.
 Jamque iter ingressus lucem confecerat unam,
 Fessus, & hospitium sole cadente subit.
 Venit in hospitium virgo quoque nobilis illud,
 Virgo verecundis conspicienda genis.
 Tempus erat cœnæ, mensaque locantur eadem,
 Virgineo lateri proximus ille fuit.
 Tum verò incessit non parva superbia mentem
 Turgidior cunctis ille Magister erat.
 Præ cunctis voluit quoque dignus honore videri,
 Visus &, ut voluit, dignus honore fuit.
 Unus erat, tantos fastus qui ferre Magistri,
 Pectore non posset dissimulante diu.
 Namq; erat antè viro quoq; consuetudine junctus,
 Et socium nuper noverat esse suum. (mnem.)
 Ergo ut erat technas artemque instructus ad o-
 Tentat honoratum dedecorare virum.

Omnia:

Omniaque observat quæcunque agit ille, dolose,
Cura animi, tumidum frangere pectus, erat.

Dumque observari nescit sua facta Magister,

Admoven ab capiti leniter ille manum.

Admotaque manu gestum scalpentis habebat,

Hæc ignominia causa reperta fuit.

Tunc etenim raptor tanti insidiosus honoris.

Non expectatos hos dedit ore sonos. (ster,

Sextipedes tot adhuc vermes venerande Magi-

(Quot nuper) toto corpore morsus alis?

Dic, nihil unguentum tibi profuit ergo, quod illas

Bestiolas contra pharmacopola dedit?

Ille sua certè perhibetur in arte peritus,

Temperat & docta pharmaca certa manu.

Dixerat hæc vultu tanquam sint vera severo,

Nec risu fictum prodidit esse jocum.

Ora sed immenso confusus honesta pudore,

Mutus ad hæc subitò verba Magister erat.

Ira pudorque animum sic infregere tumentem,

Straveruntque adeo nobile pectus humi:

Ut neque se verbo saltem defenderit uno,

Nec delusorem plecteret ille suum.

7. Ille sit exemplo tibi, ne patiaris eadem

Impune à quoquam te ratione capi.

Sique vides alium digno quem vulgus honore

Afficit, & primas semper habere jubet.

Illius ut minuas nomenque decusque labora,

Crescere vix alia tu ratione queas.

8. Nobilibus junctus dominis auriga sedebat,

Sumere cum tantis vina cibosque viris.

Vina simul cunctis cratère bibuntur eodem,

Ordine per varias circuit ille manus.

K,

Cir.

Circuit, inque manus aurigæ pervenit, ille
 Hinc quoque, sed terſo non prius ore, bibit.
 Sic igitur multa reliquum pinguedine vinum
 Inficit, in labiis hæſerat illa viri,
 Res ea diſplicuit multis, ſed nullus aperta
 Suſtinet autorem, carpere voce, mali.
 In ſua ſed duram ſtatuunt convivæ legem,
 Qua caveant tantum præveniantque ſcelus,
 Sordibus hæc ullis qui vina infecerit, unus
 Symbola pro cunctis ſolvito ſympoſii.
 Ruſticus hanc legem contra ſua crimina ferri
 Sentit & hoc pœnam ſuffugit inde modo.
 Quando calix ad eum juſto venit ordine, totum
 Ebibit, ebibiti vertit ad aſtra pedem.
 Atque ita converſum dominis oſtendit, & inquit,
 Jamne ego me culpam non meruiſſe putem?
 Ecquid adhuc aliquæ ſordes ſuper-eſſe videntur?
 Cuncta equidem Cyatho quæ latuere tuli.
 Artibus his utens auriga impunis abivit,
 Hoc erat ingenii multa videntis opus.
 9. Miſſus erat patriæ communis nomine Conſul,
 Paupere ad eximium nuper ab urbe ducem.
 Paucula qui domino donaret vina, nec ille
 Immemor innatæ ſimplicitatis erat.
 Principis ut vultum coram conſpexit & ora,
 Membra viri gelido diriguere metu.
 Aſtitit & verbum proſari neſcius hæſit,
 Qualiter ad viſum contremiſit agna lupum, (co-
 Tum dominus) trepidare virum quia ſenſit) ami-
 Alloquio, forti es pectore Conſul, ait.
 Protenus erectus Conſul ſua pilea demit
 Crinibus, & digitis illa, diuque rotat.

Et tandem voces ausus jactare per aulam,
 Talia deposito verba timore refert:
O patriæ princeps hujus pulcherrime salve,
 Et mea non duro pectore verba cape.
Fama diu nostra constans auditur in urbe,
 Quàm tibi sit nimii copia grata meri.
Quodque bonos inter socios noctesque diesque
 Pocula de Bacchi plena liquore bibas,
Nos igitur gratum munus præstare volentes,
 Mittimus hac nostro dulcia vina Duci.
Talia quottidie nos, cùm meliora negantur,
 Vina per arentem cogimus ire gulam.
Credo quòd illorum hîc vobis sit rarior usus,
 Pocula non quivis talia habere potest.
Sic ait, & profert vinum quod veste latebat,
 Ante oculos domini constituitque sui.
Plenaque fortè videt lapsas in pocula sordes,
 Nescio quas, pennæ vel leve stramen erat.
Dumque diu secum quibus artibus eximat hæret,
 In varias flectit lumen utrunque vias,
Nec mora, quo tollunt ustum de lumine lychnû,
 Organon in mensa fortè jacere videt.
Aspicit, & tales adhiberi credit ad usus,
 Credit, & extemplo tollit utraque manu.
Tollit utraque manu, mittitque in pocula vini,
 Mittit, & hoc sordes eximit inde suas. (flum,
Protenus hinc domino non parvû præbabit hau-
 Et repetit patriæ mœnia parva suæ.
10. Non ego de vino jam dicere plura volebam,
 Sed me potores dicere plura jubent. (num
Tendimus ad finem, facinus tamen antè vel u-
Accipe, Symposii postmodò finis erit.

Pocula non uno producta in palmitē quidam
 Hauserat, & variis edita vina jugis.
 Illa diu magnos agitabant ventre tumultus.
 Quodque alii nullum cedere vellet erat.
 Non ea potori bella intestina placebant,
 Et minitans tales edidit ore sonos:
 Unde mihi hæc tanto surgit discordia motu?
 Unde repens litis causa mihi illa venit?
 Dicite quæ tantos movistis vina tumultus,
 Cur ego vos magno victa labore bibi?
 Aut pacem positis agitate intrinsecus armis,
 Mutuaque accepta fœdera inite fide.
 Aut ego vos ista deturbans arce repellam,
 Ructaboque vomens, ejiciamque foras.
 Dixerat, & nondum sævo cessante tumultu,
 Imperii vanas noluit esse minas.
 Et simul in vacuas nuper quæ sumpserat auras,
 Præcipitat vomitu dulcia vina foras.
 Nec mora turbati requierunt aspera ventris
 Prælia, pax læta candida fronte redit.
 Tu quoque cū simili tua surgent viscera pugna,
 Si sapias, artibus his utere, liber eris:
 Sique tibi eveniat, quod cuidam contigit olim,
 Clarior est vomitus fama futura tui.
 Quod simul ut noris, paucis adverte, docebo,
 Utilis in multis hæc tibi praxis erit.
 1. Pocula sumebar, cū Lenæa sodales
 Largius, & requies nulla laboris erat.
 Horum aliquis crebros edebat gutture ructus
 Turpiter, hæc vomitum signa præire solent.
 Huic alius proprio demptam de crine Tiaram
 Exhibet, ad præsens officiosus opus.

Sumpta-

Sumptaue ventriculus si vina regurgitat æger,
 Huc mihi quicquid habes evome tutus, ait
 Dixerat, ille aperit fumantia ructibus ora,
 Crudaque per stomachi vina refundit iter,
 Jamque in pileolo vinumque cibusque natabant,
 Tristior hoc alibi non odor ullus erat.
 Alter ut impletam vomitu videt esse Tiaram,
 Immemor officii non sedet ille diu.
 Verum ut erat capiti vicini imponit, & omnis
 Materies toto corpore fusa fluit.
 Exoritur plausus jocularia facta videntum,
 Et venit hæc tota fabula grata domo.
 Qui vomuit vana nequicquam accenditur ira,
 Dignaue pro meritis præmia nactus, abit.

CAP. VII.

Alia exempla de crepitu & ructu Oratorum, retentione urinae, & aliis rusticitatibus.

Qualia contigerint inter convivia dixi,
 Nunc alia, atque aliis accipe gesta locis.
 1. Missus ad externas Orator maximus oras
 Nuper erat, lingua consiliisque valens.
 Virgineo in cœtu, dominæque ante ora potentis
 Debuit eloquii tela ciere sui.
 Utque in conspectu dominæ data copia fandi,
 Sollicitus graviter lumina figit humi.
 Jamque soluturus facunda viriliter ora.
 Ut solitum fieri, flectit utrumque genu.

K 5

Sed

154 *De Morum Simplicitate*

Sed quia se nimium miser incurvabat, in auras
 Edidit ingratum ventre crepante sonum.
Nil tamen hoc facto perterritus, absque rubore
 Prosequitur causæ cœpta severa suæ.
Dissimulant omnes crepitum audivisse, sed una
 Non bene quæ risum virgo teneret, erat.
Dumque sibi indulget nimium ridere loquentem
 Ah male virgineas claudit inepta nates.
Et tenuem ventris crepitum subtiliter edit,
 Audieris, lyricum dixeris esse sonum, (quent,
Tum memor admissi Rhetor, sua cœpta relin-
 Virgineum alloquitur verba per ista chorum:
Pergite sic ventos ex ordine pergite Nymphæ
 Mittere, quos longum continuisse nocet.
Inde ubi me rursum quoque mittere jusserit ordo,
 Officii peragam munia cuncta mei.
Illico virgineas perfusa rubedine malas,
 Dejicit ah oculos mœsta puella suos.
At reliquæ ingenti risu quatiuntur, & illo
 Solvitur actutum concio cœpta modo.
2. Sed recitare disertorum quia gesta virorum,
 Cœpimus, inceptum continuemus opus.
Principis excelsam magnis de rebus ad arcem
 Ingenio Rhetor divite missus erat.
Vestibus indutus quas tellus Serica mittit,
 Eximio visus dignus honore fuit.
Nulla mora est igitur, patet inclyta principis aula,
 Plenaque dicendi est copia facta viro.
Incipit altisonis exordia grandia verbis,
 Fulminat & tumido lingua diserta sono.
Verba sed assiduos edit post singula ructus
 Turpiter, hesternæ signa pudenda dapis.

Huic

Huic vitio teneris demens affuêrat ab annis,
 Nullaque jam poterat tollere cura malum.
 Auribus hos princeps ructus accepit, & agra
 Indecores mores factaque mente tulit.
 Dissimulat tamen & placato Rhetora vultu
 Aspicit, ac tandem talia verba refert :
 Non equidem invitas istis sermonibus aures
 Præbeo, facundo clare vir eloquio,
 Sed quia jam regni graviora negotia surgunt,
 Crastina ad inceptum luce redibis opus.
 Interea varias princeps sub pectore technas,
 Et varios varia cogitat arte dolos.
 Postera lux aderat, Rhetorq; vocandus ad aulam;
 Ut cœptam causam prosequeretur, erat.
 Fortè erat abjectæ vir conditionis in urbe,
 Vile ministerium cuilibet ære locans.
 Is poterat crepitus emittere ventris in auras
 Semper, & arbitrii pro ratione sui.
 Hunc vocat, & verbis princeps affatus amicis,
 Arte tua nobis nunc opus, inquit, erit.
 Inde viro vestem dignam Doctore, Tiaramque
 Induit, & quæ sint postea agenda docet.
 Rhetor ad inceptum rediens, sua fulmina torquet,
 Et repetit ructus continuatque suos.
 Alter item toties, solitæ non immemor artis,
 Parte sui clarum posteriore crepat.
 Quid faciat Rhetor? malè fert, atque æstuat ira
 Alterius facilè cernere crimen erat.
 Respicit, & mores reprehendere cogitat illos,
 Sed dubium in partem traxit utramque pudor.
 Senferat id princeps, & amica fronte diserto
 Talia subridens Rhetori verba refert:

Hic

Hic etiam Doctor longinquis missus ab oris,
 De gravibus nobis dicere rebus habet.
 Utque subinde novi ructus tua verba sequuntur
 (Forſan & in patria mos viget ille tua)
 Non aliter crepitus hic verba ad ſingula promit,
 Et patrium à teneris unguibus illud habet.
 Dixerat, & tacuit, Rhetor deluſus abivit,
 Et medio cœptum tramite rupit opus.
 3. Hiftoriam rerum quidam narrare novarum
 Cœperat, & longam fecerat ille moram.
 Huic aliquis cupidas adhibebat ſedulus aures.
 Rebus & attentus quas recitabat erat.
 Interea plenam veſſicam urina gravabat,
 (Trifte diu ventris non bene fertur onus)
 Sed miſer hiftoriæ nimia dulcedine captus,
 Narrantem, durum negligere, eſſe putat.
 Fortè brevi burlam factam de pelle gerebat,
 Condere qua ſolitus cuſa metalla fuit.
 Hanc rapiens undis ventrem torquentibus implet
 Dum capiat finem fabula cœpta ſuum.
 Noverat urinam multis nocuiſſe retentam.
 Id metuens pulchra conſulit arte ſibi.
 Nuper enim doctor pietate inſignis & ævo,
 Pertulit indignæ fata dolenda necis.
 Cum teneris currum conſcenderat ille puellis,
 Virginibusque ſedens undique cinctus erat:
 Jamque per haud paucas ſecurus ſederat horas,
 Nil niſi de caſta virginitate loquens.
 Plena ſed attracto turgens veſſica liquore,
 Præproperam tacita voce petebat opem.
 Non tamen à curru deſcendere ſuſtinet amens,
 Sed premit ingenti triſte dolore malum.

Tan-

Tanta viro fuerat casti reverentia cœtus,
 Ut faceret vitæ tristia damna suæ.
 Namque redundantî vesica gravata liquore,
 Viscera per diras rupta refudit aquas.
 In fera sic paucis concessit fata diebus,
 Hoc tulit à stulto grande pudore malum.
 Id metuens quasvis potius convertere ad artes,
 Quàm subeas vitæ tanta pericla tuæ.
 4. Hæc quoque visa fuit mihi fabula digna referri,
 Quæ veteris multum simplicitatis habet.
 Nuper ab antiqua superans, puto, rusticus ævo
 (Simplicius nostrò scilicet illud erat)
 Accedit veterem cui non ignotus amicum,
 Verbaque multiplici plena salute refert.
 Jamque manum manui dextræ conjungere dex-
 tram,

Pignus amicitiae quod solet esse, parat.
 Sed prius impletis mucorem naribus aufert,
 Turpiter hunc plena continet ille manu.
 Atque ita dilecto dextram protendit amico,
 Sitque tibi hæc nostri pignus amoris, ait.
 Scilicet id metuit, ne rustica durior æquo
 Possset honoratum lædere palma virum.
 Providus ergo volam sublevit phlegmate molli
 Hoc facinus parvæ non erat artis opus.
 TALIA facta queam numero sine multa refer-
 re,

Quæ monitus possis non sine laude sequi.
 Sed liber in magnum mihi cresceret iste volumen
 Si tibi perferibi carmine cuncta velis.
 Ingenio ipse tuo nunc utere, scilicet ipse
 Me sine, sat implex esse rudisque potes.

Me

Me præcepta jubet brevibus comprehendere Flac-
cus,

Singula quò docili mente notare queas.

Quos tamen haud multos versus in fine libelli
Adjicio, memori mente notare velis.

Simplicitas antiqua virùm læta arva colentum,
Rusticitasque rudis sit preciosa tibi.

Sed quæcunque solent homines laudare severi,
Neglige, quid rigida cum gravitate tibi?

Si poteris risum stomachumq; movere quibusvis,
Officio functum te rear esse tuo.

Jamque vale juvenis morum studiose bonorum,
Quæque tibi dono consule pauca boni.

FRIDERICI DEDEKINDI

GROBIANA.

CAP. ULTIMUM.

*De moribus quæ virgines deceant, tum
domi, tum in publico, & in convi-
viis, & alibi.*

SAt mihi jamdudum dixisse superque vide-
bar,

Et finem monitis imposuisse meis,
Sed teneræ blando me poscunt ore puellæ,
Utque rogant ipsas pauca docere, velim.

Quid

Quid faciam? justasne preces averſer? & illa
 Irrita difficilis vota fuiſſe ſinam?
 Non equidem faciam: cupidas advertite mentes,
 O mihi ſœminci turba colenda Chori.
 Pauca loquar ſaltem mores formantia veſtros,
 Pauca ſed illa tamen commoda multa dabunt.
 Nil opus eſt longo vos carmine multa doceri,
 Vincitis en ipſos ruſticitate viros.
 Ad mala vos ultro facilis natura, vel omnes
 Inſtruit, officio nil eget illa meo.
 Quæ tamen Antifteſ vatum mihi dicat Apollo
 Accipite, haud falſa cuncta relata fide.
 Huc ades ô mōres exoſa puella modestos,
 Huc ades, ut monitis erudiare meis.
 1. Quando per urbanas iter ingrediſ plateas,
 (Nil ego quo cultu ſis onerata moror)
 Lumina permittes quocunque proterva vagari,
 Omnia quò retrò cernere, & antè queas. (det
 „ Quæ ſibi nullius eſt mens conſcia criminis, au-
 „ Lumina depoſito recta levare metu.
 „ Atque hominem quemvis erecta fronte tueri:
 „ Quæ ſibi mens culpæ eſt conſcia, ſpectat humū.
 Inde manu veſtes prudens utraque levabis,
 Sordida ſi multo ſit via facta luto. (deri
 Candida quò poſſint tua crura, & utrunque vi-
 (Altius ô pudeat tollere velle) genu.
 Fortè ea res juvenum tibi conciliabit amorem.
 Quique ſibi ſponſam te petat unus erit.
 Nec mihi diſpliceat, te taliter ire videnti,
 Oblita quod ſœdo ſint tua crura luto.
 Arguit impoſiti ſtudiū res illa laboris,
 Quem vigil aſſidua ſedulitate ſubis.

Otia

Otia nam pedibus data nulla fuere lavandis,
 ' Officio invigilas dum studiosa tuo.

3. Pectore nudato prodire sinuque patente
 Quàm deceat, certe quisque videre potest.
 Lactea colla oculis pateant, teretesque papillæ,
 Grata puellipetis res erit illa procis.

Non ego tam stupidus, nec ero tam barbarus un-
 quam,

Quin mihi te talem sæpe venire velim, (mari,
 „ Quæ bona sunt oculis manifesta, merentur a-
 „ Quæque latent, nulli cognita, nullus amat,
 4. Quæ tibi cunque venit, quondam tibi nota, so-
 dalis

Obvia per mediam foemina facta viam:
 Nil opus est dicta prius acceptaque salute,
 De rebus variis incipe multa loqui. (ellas,
 „ Hei mala multa premunt miseras & magna pu-
 „ Omnia quæ tenero sunt toleranda gregi.
 Huic gravis est rigida nimium censura parentis,
 Jurgia terrifico quæ tonat usque sono.
 Imperium dominæ malè sustinet illa superbæ,
 Subdit & indigno libera colla iugo.
 Hei mihi quam multus fallax decepit amator,
 Promissam veritus nil violare fidem.

Hinc igitur semper quæ multa queraris habebis,
 Uttere naturæ dote puella tuæ.

„ Foemineum omne genus fecit natura disertum
 „ Id mulier donum cœlitus omnis habet.

Ergo diu nihili de rebus multa loquêris,
 De nihili rebus discere multa voles:

Illā decem duret tibi tabula cœpta per horas,
 Antè tibi turpe est velle redire domum.

5. Inte

5. Intersiste (quod vix tamen accidet unquam)
 Deficiet tanta res agitata mora:
 Inspectos aliorum hominum reminiscere mores,
 Hic tibi dicendus campus apertus erit.
 Qua ratione suos vicinus quisque gubernet,
 Exigat, & vitam qua ratione suam.
 Percula quæ ponat mensis, quæ pocula sumat,
 Illius & quantas arca reservet opes.
 Omnia quis numeret, quæ multa diuque volenti
 Dicere, materiam suppeditare queunt?
 Quolibet audacter dices de quolibet, illud
 Est licitum, sexus pro ratione tui.
 Si tamen incipies aliorum lædere famam,
 Plus facies libri quàm docuere mei.
 6. Hinc ab ea quando fueris digressa, domumque
 Imposito nugis sine redire voles.
 Invenies ob iter venalia poma, nucësve,
 Vel pyra, quæ lauto multa videre foro est.
 Talia præteriens obolistribus empta parabis,
 Nonnihil ut cupidæ gratificare gula.
 Inque via, medioque foro, quocunque vidente,
 (Et quis erit qui te carpere possit?) edes.
 Qui tibi quadrantem minimum conferret, ementi
 Nullus erit: precio stant tibi cuncta tuo.
 7. Interea varios qui proferat histrio ludos,
 In medias veniet plebe vocante vias.
 Eder is insano spectacula plurima vulgo,
 Hac sibi quò tenuem colligat arte stipem.
 Multa profanus aget, petulans sed plura loquetur
 Turpiter, & gravibus non placitura viris.
 Te tamen his oculos advertere virgo patentes,
 Omniaque attenta mente notare, velim.

L

Et

Et dare lascivis patulas sermonibus aures.
 Doctior ut possis inde redire domum.
 Turpia sive vides, seu percipis aure putato
 Tingere virgineas turpe rubore genas.
 Conscia commissi tibi criminis esse feréris,
 Purpura si malas pinxerit illa tuas,
 Sin color in vultu semper tibi manserit idem:
 Illavia ad laudem pronior esse potest.
 Non res te credent intellexisse profanas,
 Quòd fugiant annos turpia dicta tuos,
 Si tamen & risu malè sana probâris aperto,
 Quæ fieri cernis, cuncta placere tibi:
 Nullus erit qui te nostri præcepta libelli,
 Et monitus avidè non didicisse putet.
 8. Nec tibi displiceant hilares convivia coetus
 Quæ celebrant juvenes, quæ celebrantque viri,
 Sique meos audis monitus & jussa docentis,
 Te quoque symposiis semper adesse velim
 Inter enim potos juvenes vinoque madentes,
 Multa audire potes, multa videre potes,
 Unde tibi vitæ sumas exempla, profectò
 Rusticitas illo regnat inepta loco.
 Nec nihil esse puta juvenum perdiscere mores.
 Quæ vitia abstruso pectore quisque tegat.
 11. Ingenium, vino mentem superante, patefcet,
 12. Vina solent animum proderè larga viri.
 9. Forfan & adfuerit quem speres nupta maritum
 Hunc etiam, qua sit mente, probare potes.
 Cujus ut ingenium melius perdiscere possis,
 Affideas domino proxima virgo tuo.
 Et quid agat potus, quæ denique verba loquatur,
 Quamque avidè sumat pocula plena, notes.
 Quis

Quis scit an obtineas, animos faciente Lyæo,

Ut tibi promittat fœdera sancta tori?

10. Quoq; magis lætum videas & amore calentem,

Non nimium tuus est dissimulandus amor.

Ingentem Cyathum juveni tu læta propines,

Sic erit exemplo lætior ille tuo.

Evacuesque uno Cyathum quem præbibus haustu

Dè veteri plenus sit licet ille mero.

Et tibi potando mox ut respondeat ores,

Hoc animi poterit pignus habere tui.

Inde etiam quicquid tibi præbiket ille vicissim

Accipias facili nilque morata manu.

Acceptumque avido, quia præcipit ille, palato

Evacues: annos res decet illa tuos.

Moribus his juvenis tuus exhilaratus, in imo

Impatiens curæ pectore vulnus alet.

Indubiisque suum signis jam prædet amorem,

Tempore qui longo dissimulatus erat.

11. Jam teretes manibus volet atrectare papillas,

Cæteraque in toto quæ latuere sinu.

Non equidem quin tu patiaris cuncta vetabo,

Cur mihi displiceant quæ placuere tibi?

Non mea res agitur, tua saltem fama laborat.

12. Fama nequit multos integra ferre jocos. (sturn

13. Heu mihi quam facile est amittere nomen hone-

14. Quod periit ingens est reparare labor.

15. Quid tamen & noceat, blanda jam voce rogare

Quæ tibi det potus munera magna procus,

Cum simul & cæco juvenis stimuletur amore,

16. Et simul assumpto cor calet ille mero?

Multaque promittat licet, & jam plurima donet

Ut tamen acceptis plura det usque roga.

Munera nulla boni, quantumvis magna putentur;

Consule, sed parcas usque querare manus,
 Ipsa quoque interdum, quo vel meliora reportes
 Munera, amatori paucula dona dabis.
 Nec tamen hic veterem Nasonis tradimus artem,
 Diversa est studio meta petita meo.
 Ludere deceptum si delectaris amantem,
 Non potes è nostro discere multa libro.
 Perlege Peligni versus studiosa poeta,
 Quod petis à nobis aptius ille dabit.
 13. Florea virginei capitis decus esse corona,
 Equæ maris viridi rore parata, solet.
 Hanc tamen insani tu consuetudine vulgi
 Simpliciterque comis imposuisse, cave.
 Simplicitas prisca fuit hæc laudabilis annis,
 Nunc alios mores tempora nostra ferunt, (tur,
 Quod nimis est, laudem nullam, vulgare, mere-
 Sed quæ facta novo more fuere, placent.
 Ergo tibi naso sit cura appendere sertum,
 Ut mediam frontem luminaque ipsa tegat.
 Cur moneam tali te pendere more coronam,
 Stultula me causas credis habere leves?
 Floribus è variis, & non malè clientibus herbis,
 Quam geris, ò virgo, facta corona fuit.
 Suaviter hoc nasus tuus officietur odore,
 Suavis odor cerebro proderit ille tuo.
 Ille odor ætherias frustra exhalabit in auras,
 Ni subeant nares florea ferta tuas.
 14. Non pudeat tenerum tecum duxisse catellum
 Qui faciat ludos delitiasque tibi.
 Est quoque cum clausa ventris corruptus in alvo
 Excruciat magno viscera tensa malo.
 Tunc tacitus vacuas erit emittendus in auras
 Qui nimii ventus causa doloris erat.

Hic

Hic poterat teneras nares offendere foetor,
 Forſan & autorem dedecorare ſuum:
 Sed canis officium dominæ præſtabit honeſtæ,
 Impoſiti culpam criminis ille ferat.
 Aëraque ingrato vitiaſſe putetur odore:
 Verba tibi contra dicere nulla poteſt.
 15. Perpetuas agitant pulices & fœmina lites,
 Bellaque in æternum non dirimenda gerunt,
 Inſidias parvus tenebris deſenſus iniquis,
 Collocat, exiguo pungat ut ore pulex.
 Fœmineoque ſuum mordax in corpore roſtrum
 Figit, & in tenera ſpicula dura cute.
 Exagitat miſeras adeo dolor ille puellas,
 Ut poſitis ineant aſpera bella moris.
 Tu quoque lucifugo quando infeſtaris ab hoſte,
 Fortiter ultrici corripe tela manu.
 Sive domi ſævis te lædere morſibus auſit,
 Sive cruentato te petat ore foris.
 Nilque tua refert hinc multa quod adſtet, & illinc,
 Quæ videat mores turba aliena tuos.
 Veſtibus excuſſis inimicum quære latentem.
 Supplicium ſcēleris captus ut ille luat.
 Fortiter è latebris captivum protrahe, nec te
 Parcere res hoſti moverit ulla tuo.
 Exemplum metuent alii crudele, tuumque
 Qui latus inde auſit pungere nullus erit.
 Non alia poterit tibi pax ratione parari,
 Quin tuus ad manes perditus hoſtis eat. (raris,
 16. Nunc etiam exemplum, ne quid tibi deeſſe que-
 Accipe, quod vitæ dirigat acta tuæ.
 Publicus antiqua conventus in urbe virorum,
 Quo non exiguæ res agerentur, erat,

Venerat huc mulier rerum studiosa novarum,
 Et quæ vellet agi, plurima vidit agi,
 Interea multas dum res differtur in horas,
 Ah miseram pleni corporis urget onus.
 Pondere concoctæ venter distenditur escæ,
 Submissoque petit marmure tensus opem,
 Illa re audita nimia dulcedine capta,
 Noluit inceptam deferere historiam.
 Fortè igitur peram qua libros ferre solebat,
 Quos legit assidua religione, gerit.
 Accipit hanc, & ventris onus deponit in illam,
 Dum capiat finem fabula cœpta suum.
 Hunc etiam virgo discas, ego suadeo morem,
 Is tibi qua prosit hora venire potest. (nendo ?
 17. Tempora sed demens quid contero multa mo-
 Cum liceat verbis dicere cuncta tribus :
 Omnia que generis jam sunt præcepta virili
 Tradita, tu vita transfer ad acta tuæ.
 Neotamē esse putem tibi congrua cuncta, sed ipsa
 Cernere quid debeat dedecetque potes.
 Nullus affectes laudem sapientis ab ore,
 Nec tibi sit rigidis jura placere sophis.
 Sed mihi te saltem formandam trade Magistro,
 Atque tua imperio subjice colla meo.
 Scilicet ad vitam tibi præviis ibo molestam,
 Discere quam melius non aliunde potes.
 Pluraque jam poteram præcepta salubria morum
 Tradere non animo displicitura tuo,
 Sed mea me festos revocare Thalia jugales
 Et medio cursu rumpere cœpta jubet.
 Ergo vale, & si quid monitis profeceris illis,
 Prospera doctori fata precare tuo.

CON-

CONCLUSIO AD
SIMONEM BINGIUM,
*In qua hujus operis consilium & uti-
litem indicat.*

HOc duce te Bingi tandē superavimus æquor,
Te lacerae dextram subiciente rati.
Non ego me vasto temere committere ponto,
Et maris insani fluctibus ausus eram.
Sed tua me pietas animavit, & absque timore
Fortiter insolitas jussit inire vias.
Tuque dabas ventos bonus in mea vela secundos
Ut faceret cursum nostra carina suum.
Nunc tenet optatos longo sibi tempore portus
Puppis, & emensis tuta quiescit aquis.
Si fuit infelix nostræ via trita Celoci,
Nec tenuit justum quod decuisset iter :
Non tuus est nobis favor accusandus : & omnis
Ingenii certè culpa erit illa mei.
Qualicumque tamen portum ratione tenemus :
Una erat hæc votis meta petita meis.
Ergo tibi navim servati & vela dicamus,
Accipe, nos fidei tradimus illa tuæ.
Tu laceram à tumidis puppim defende procellis,
Lædere tempestas neu queat ulla, veta.
Nil etenim nobis littus tenuisse petitem
Proderit, & tantam continuasse viam :
Ni favor ille tuus vel nunc mea vela sequatur
Et solitam nobis servet, ut antè, fidem.
Sæva vel in portu submersos obruat unda,
Quæ furit insanis exagitata Notis.
Tu potes incertam, velut anchora, sistere proram,
Eia age præsidio tuta sit illa tuo.

Suscipe tutelam nostri, Clarissime Bingi,
 Carminis, & curam quam potes hujus habere,
 Sique tibi studium saltem laudabitur istud,
 Spes animum reliquis posse placere subit.
 Forsitan exigua est in carmine gratia nostro,
 Et minus urbani Musa lepôris habet.
 Et veniet cupido lectori parva voluptas,
 Dulcia qui tantum scripta legenda putat.
 Hei mihi si multis etiam fastidia surgent,
 Quod videant tenui carmina facta stylo.
 Ergo mei studium damnabitur omne laboris?
 Irritaque est operæ cura futura meæ?
 Polliceor meliora mihi: quia tædia quanquam
 Ex isto multi carmine multa ferent:
 Spero tamen paucos saltem quibus ista probetur
 Musa, fore: & paucis me placuisse, sat est.
 Nil opus hoc, lautas bene quod demulceat aures,
 Quodque animi curas pellere possit, habet.
 Non tamen omnino, nisi me sententia fallit,
 Utilitas nostri nulla laboris erit.
 Pinximus agrestes agresti carmine mores,
 Propositos oculis grex studiose tuis.
 Vidimus à multis fieri, quæ scripsimus, ipsi:
 Multa notata alio sunt referente mihi.
 Multa etiam (quid enim pudeat me vera fateri?)
 Ipse mea admisi rustica facta manu.
 Nec nisi, cujus erat nobis bene cognitus usus,
 Scripsimus hic ullum simplicitatis opus.
 Qui leget hæc (si quis tamen esse legenda putabit)
 Quisquis erit, fructus non feret inde nihil.
 Inveniet saltem dictum factumve vel unum,
 Depictos mores quo putet esse suos.
 Cumq; leget, tacito morsu sua facta notari.

Ru-

Rustica, quæ solitus facta patrare fuit:
 Protenus ingenuas maculabit purpura malas,
 Is color in tacita fronte pudoris erit.
 Neu sit opus simili post illa rubescere culpa,
 Instituet vitam cautius ille suam.
 Et quia ridenti nos hâc perstrinximus ore,
 Quæ sunt iudicio rustica visa meo:
 Certè aliquis nobis isto pro carmine grates
 (Quod puto sedulitas nostra meretur) age
 Qui tamen ista mihi scribendi causa fuisti,
 Cujus & auspicio cœpimus illud opus:
 Tu populi Bingi cantabere plurimus ore,
 Et tua qui taceat nomina nullus erit
 Pro se quisque volet meritas tibi dicere grates,
 Cùm sciet hoc carmen muneris esse tui.
 Et meritò feret acceptum tibi, si quid in illo,
 Quod sibi proficuum indicet ullus erit.
 Namque ubi jejunos dubitabam emittere versus,
 Fuderat incompto quos mea Musa slylo.
 Auribus indignos doctis quos esse videbam,
 Quòd male & invito facti Helicone forent:
 Bingius hortator veniens, audere timentem
 Jussit, & ingratum ponere corde metum.
 Emissumque domo tandem vulgare poemâ,
 Quod queat à multis non sine fruge legi.
 Illius hortatus ego iudiciumque sequutus,
 Hoc patior vulgi carmen adire manus.
 Has igitur quisquam vita de simplice nugas
 Si leget, & senium si liber iste feret:
 Bingius æternum quoque nomen habebit in illo,
 Nullaque posteritas immemor ejus erit.
 Illius hoc virtus bonitasque innata meretur,
 Inclyta ne domino fama cadente cadat. Nam

170 *De Morum Simplicitate Lib. III.*

Nam bonus Aonias humana fronte sorores
 Respicit, & sacrum diligit ille chorum.
 Castraque Pieridum juvenes Phœbique secutos
 Promovet, & promptam fert miseratus opem
 Heu mihi quàm paucos sacri qui numina montis
 Castalidas curent, secula nostra vident.
 Quisque aliis animum mavult intendere rebus,
 Et studium quavis ponere in arte suum.
 Divitias quærunt, quantis rex Lydius olim
 Incolumi regno stante superbus erat.
 Propositus toti scopus est discere vitæ,
 Quærereque immensas quas habet orbis opes.
 Sæpius ergo ruunt acti per fasque nefasque,
 Quò furor & Pluti dira cupido vocat.
 Interea divæ, quæ sacrum Heliconæ frequentant,
 Heu dolor indecores & sine honore jacent,
 Tu tamen has Bingi spretas sine honore jacere
 Non sinis, & nulla non pietate levas.
 Prosequeris doctos, quid doctus ipse, favore,
 Et quacunque potes parte juvare juvas. (nus,
 Perge bonis semper, quòd agis, perge esse benignus,
 Et studia auxilio profer honesta tuo.
 Hinc tua venturo pietas celebrabitur ævo,
 Nominis & perpes fama futura tui est.
 Vix alias melius decus immortale per artes,
 Obtineas, nec laus plenior ulla venit.
 Quam pia doctorum si sit tibi cura virorum,
 Hactenus illorum ceu tibi cura fuit.
 Vive diu nobis, nostrique exile laboris
 Hoc studium vultu conveniente cape.
 Si fuerit nostris conatibus æquus Apollo.
 Plura feres, sed te carmina digna. Vale.

FINIS.

IN-

INDEX CAPITUM,

Quæ in his Libris de Simplicitate Mo-
rum traduntur.

Capita Libri Primi.

- CAP. I. *Qua modestia servanda sit manû in vestitu, capillis, facie, & dentibus mundandis.* Pag. 13
- CAP. II. *De jentaculo, & modestia oculorum, frontis, narium, item de garrulitate, sternutatione, obsecanitate, tussi, ructu, & de incessu, & habitu in plateis.* 16
- CAP. III. *Mensa quomodo adornanda & removenda, & de mensæ ministerio.* 23
- CAP. IV. *Qui mores in mensa servandæ, ante apposita cibaria.* 27
- CAP. V. *De moribus inter edendum observandis.* 32
- CAP. VI. *Mores a prandio, & in deambulationibus observandi.* 37
- CAP. VII. *De adornations mensæ ante cœnam, & aliis ministeriis.* 44
- CAP. VIII. *De Ministerio mensæ in cœna.* 49
- CAP. IX. *Quomodo à cœna convivis ministranda pocula, & quibus iisdem technis abigendi.* 55
- CAP. X. *De convivarum à cœna confabulationibus, altercationibus & rixis.* 60
- CAP. XI. *Quomodo peracta cœna conviva dimittendi, quid agendum antequam cubitum eas: & Epilogus libri.* 65

Capita Libri Secundi.

- CAP. I. *Quomodo se gerere debeat ab alio invitatus, quibus moribus convivium accedat, & mensæ accumbat.* 70
- CAP. II. *Quos in edendo mores & gestus observare conviva debeat.* 77
- CAP. III. *Qui mores post primum missum in mensa sint servandi.* 80

CAP.

CAP. IV. De modestia edendi & bibendi.	86
CAP. V. De Voracitate, Risu, Vomitu in mensa, & de aliis Civilitatibus.	90
CAP. VI. De lotionem manuum à cœna, de mensis secundis, & quid apud virgines debeat.	95
CAA. VII. De clamoribus & tumultibus à cœna, de agressu, & de passione crastina cœna.	99
CAP. VIII. Quomodo à cœna ebrius se domum conferat, quid in via & domi tumultuum ante somnum excitet, & quo- modo se postidie gerat.	105
CAP. IX. Quomodo convivæ abs se invitati excipiendi, tra- ctandi, & denique dimittendi.	119

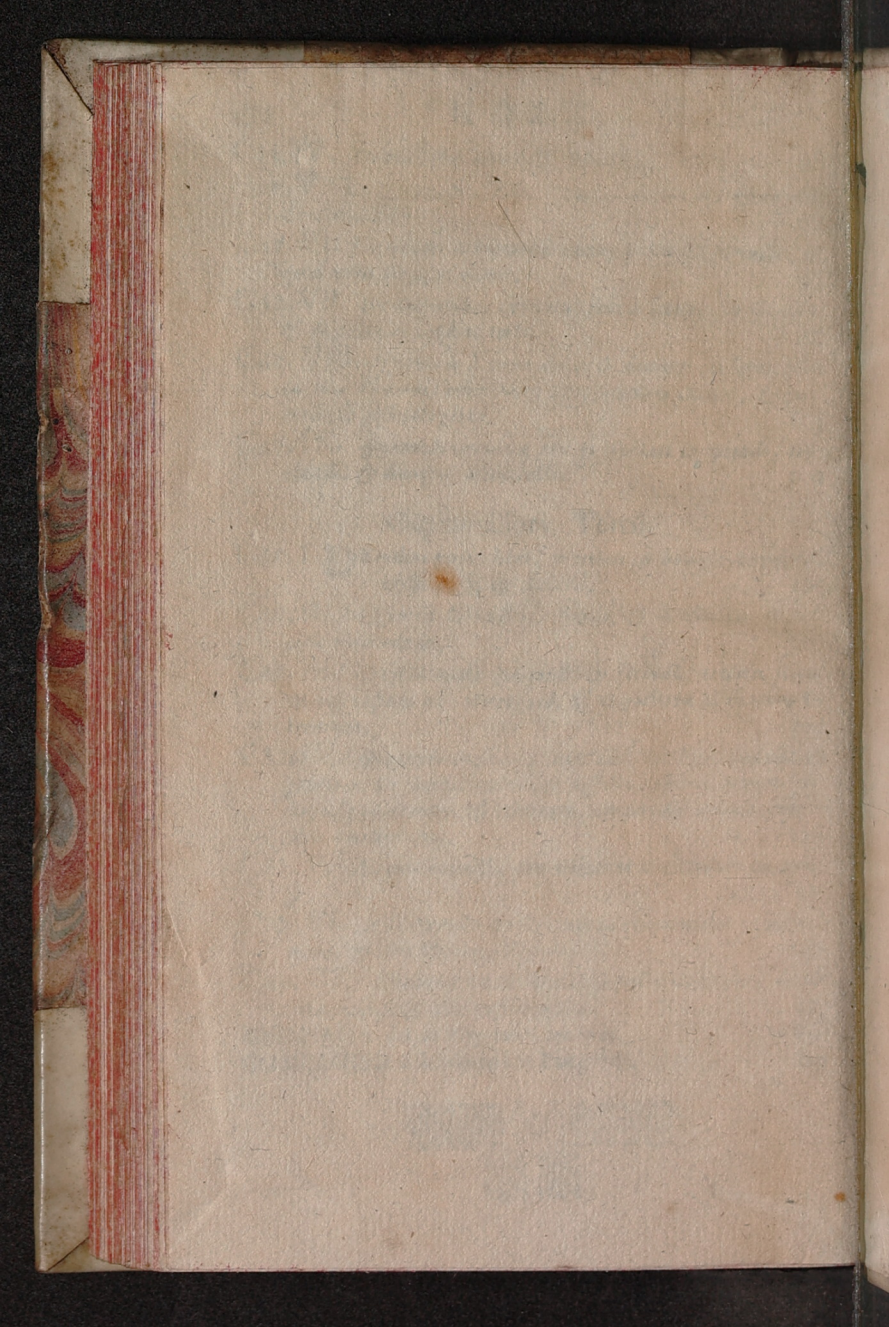
Capita Libri Tertii.

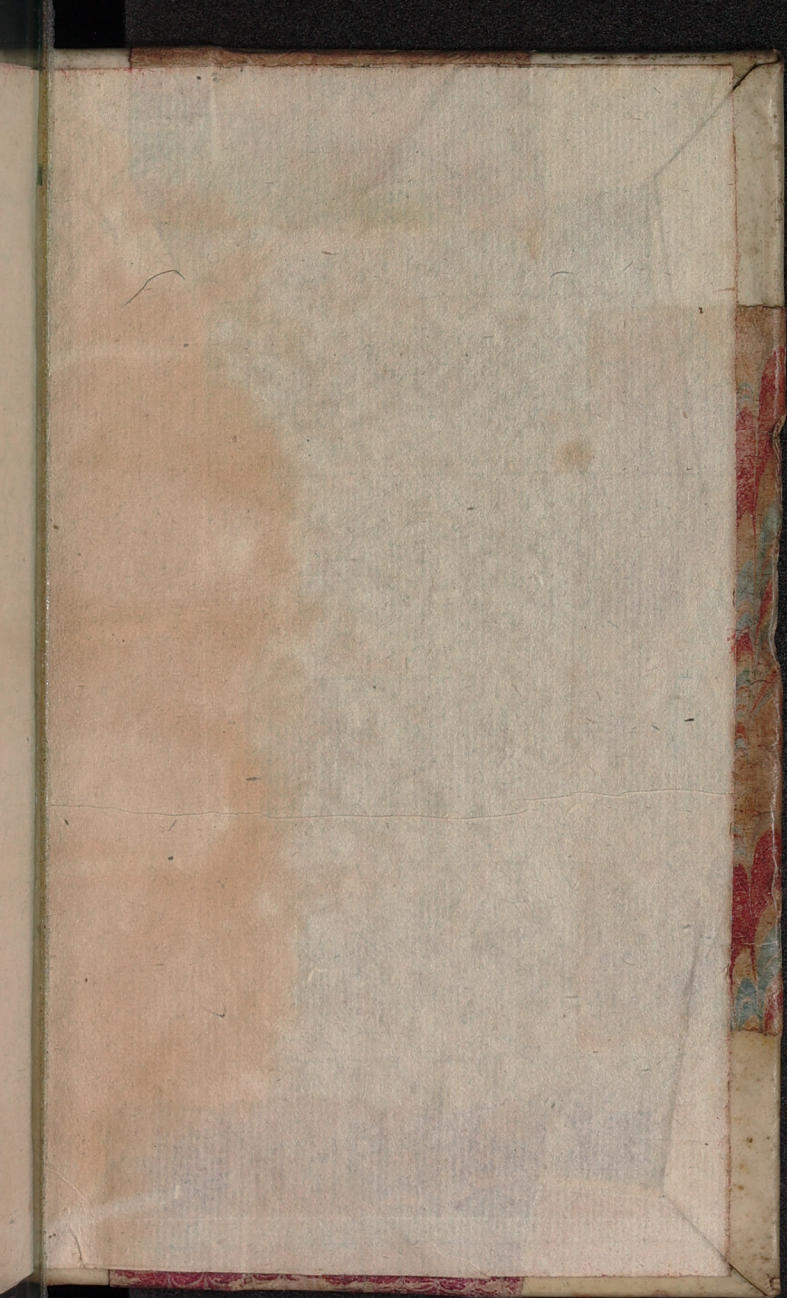
CAP. I. De ordine huius libri, moribus in honesto convivio, edendis assis & cœnæ.	115
CAP. II. De egregiis bibendi rationibus, & de moribus in dis- cussu observandis.	120
CAP. III. De scommatis spargendis & ferendis, crepitu, screa- tu, responsione ad interrogata, & inspectione alienarum li- terarum.	124
CAP. IV. Quomodo te geras alienas ades aut hypocaustum in- grediens; De versicoloribus, & dissectis vestibus, ornatu bar- ba, usque chatriarum & librorum, excipiendis amicis, deque aliis civilitatibus.	128
CAP. V. Aliquos exempla commemorat civilitatum in men- sa.	135
CAP. VI. Alia exempla civilitatum in evacuatione vesicæ, vo- mitu, & aliis morum elegantis.	143
CAP. VII. Alia exempla de crepitu & vultu Oratorum, retin- tione urinae, & aliis rusticitatibus.	153
GROBIANA seu de Virginitate moribus,	158
CONCLUSIO Ad Simonem Bingium.	167

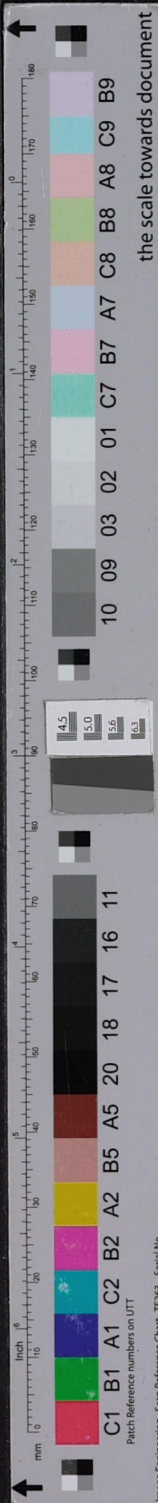
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

1001
1002
1003
1004
1005
1006
1007
1008
1009
1010
1011
1012
1013
1014
1015
1016
1017
1018
1019
1020
1021
1022
1023
1024
1025
1026
1027
1028
1029
1030
1031
1032
1033
1034
1035
1036
1037
1038
1039
1040
1041
1042
1043
1044
1045
1046
1047
1048
1049
1050
1051
1052
1053
1054
1055
1056
1057
1058
1059
1060
1061
1062
1063
1064
1065
1066
1067
1068
1069
1070
1071
1072
1073
1074
1075
1076
1077
1078
1079
1080
1081
1082
1083
1084
1085
1086
1087
1088
1089
1090
1091
1092
1093
1094
1095
1096
1097
1098
1099
1100
1101
1102
1103
1104
1105
1106
1107
1108
1109
1110
1111
1112
1113
1114
1115
1116
1117
1118
1119
1120
1121
1122
1123
1124
1125
1126
1127
1128
1129
1130
1131
1132
1133
1134
1135
1136
1137
1138
1139
1140
1141
1142
1143
1144
1145
1146
1147
1148
1149
1150
1151
1152
1153
1154
1155
1156
1157
1158
1159
1160
1161
1162
1163
1164
1165
1166
1167
1168
1169
1170
1171
1172
1173
1174
1175
1176
1177
1178
1179
1180
1181
1182
1183
1184
1185
1186
1187
1188
1189
1190
1191
1192
1193
1194
1195
1196
1197
1198
1199
1200
1201
1202
1203
1204
1205
1206
1207
1208
1209
1210
1211
1212
1213
1214
1215
1216
1217
1218
1219
1220
1221
1222
1223
1224
1225
1226
1227
1228
1229
1230
1231
1232
1233
1234
1235
1236
1237
1238
1239
1240
1241
1242
1243
1244
1245
1246
1247
1248
1249
1250
1251
1252
1253
1254
1255
1256
1257
1258
1259
1260
1261
1262
1263
1264
1265
1266
1267
1268
1269
1270
1271
1272
1273
1274
1275
1276
1277
1278
1279
1280
1281
1282
1283
1284
1285
1286
1287
1288
1289
1290
1291
1292
1293
1294
1295
1296
1297
1298
1299
1300
1301
1302
1303
1304
1305
1306
1307
1308
1309
1310
1311
1312
1313
1314
1315
1316
1317
1318
1319
1320
1321
1322
1323
1324
1325
1326
1327
1328
1329
1330
1331
1332
1333
1334
1335
1336
1337
1338
1339
1340
1341
1342
1343
1344
1345
1346
1347
1348
1349
1350
1351
1352
1353
1354
1355
1356
1357
1358
1359
1360
1361
1362
1363
1364
1365
1366
1367
1368
1369
1370
1371
1372
1373
1374
1375
1376
1377
1378
1379
1380
1381
1382
1383
1384
1385
1386
1387
1388
1389
1390
1391
1392
1393
1394
1395
1396
1397
1398
1399
1400
1401
1402
1403
1404
1405
1406
1407
1408
1409
1410
1411
1412
1413
1414
1415
1416
1417
1418
1419
1420
1421
1422
1423
1424
1425
1426
1427
1428
1429
1430
1431
1432
1433
1434
1435
1436
1437
1438
1439
1440
1441
1442
1443
1444
1445
1446
1447
1448
1449
1450
1451
1452
1453
1454
1455
1456
1457
1458
1459
1460
1461
1462
1463
1464
1465
1466
1467
1468
1469
1470
1471
1472
1473
1474
1475
1476
1477
1478
1479
1480
1481
1482
1483
1484
1485
1486
1487
1488
1489
1490
1491
1492
1493
1494
1495
1496
1497
1498
1499
1500
1501
1502
1503
1504
1505
1506
1507
1508
1509
1510
1511
1512
1513
1514
1515
1516
1517
1518
1519
1520
1521
1522
1523
1524
1525
1526
1527
1528
1529
1530
1531
1532
1533
1534
1535
1536
1537
1538
1539
1540
1541
1542
1543
1544
1545
1546
1547
1548
1549
1550
1551
1552
1553
1554
1555
1556
1557
1558
1559
1560
1561
1562
1563
1564
1565
1566
1567
1568
1569
1570
1571
1572
1573
1574
1575
1576
1577
1578
1579
1580
1581
1582
1583
1584
1585
1586
1587
1588
1589
1590
1591
1592
1593
1594
1595
1596
1597
1598
1599
1600
1601
1602
1603
1604
1605
1606
1607
1608
1609
1610
1611
1612
1613
1614
1615
1616
1617
1618
1619
1620
1621
1622
1623
1624
1625
1626
1627
1628
1629
1630
1631
1632
1633
1634
1635
1636
1637
1638
1639
1640
1641
1642
1643
1644
1645
1646
1647
1648
1649
1650
1651
1652
1653
1654
1655
1656
1657
1658
1659
1660
1661
1662
1663
1664
1665
1666
1667
1668
1669
1670
1671
1672
1673
1674
1675
1676
1677
1678
1679
1680
1681
1682
1683
1684
1685
1686
1687
1688
1689
1690
1691
1692
1693
1694
1695
1696
1697
1698
1699
1700
1701
1702
1703
1704
1705
1706
1707
1708
1709
1710
1711
1712
1713
1714
1715
1716
1717
1718
1719
1720
1721
1722
1723
1724
1725
1726
1727
1728
1729
1730
1731
1732
1733
1734
1735
1736
1737
1738
1739
1740
1741
1742
1743
1744
1745
1746
1747
1748
1749
1750
1751
1752
1753
1754
1755
1756
1757
1758
1759
1760
1761
1762
1763
1764
1765
1766
1767
1768
1769
1770
1771
1772
1773
1774
1775
1776
1777
1778
1779
1780
1781
1782
1783
1784
1785
1786
1787
1788
1789
1790
1791
1792
1793
1794
1795
1796
1797
1798
1799
1800
1801
1802
1803
1804
1805
1806
1807
1808
1809
1810
1811
1812
1813
1814
1815
1816
1817
1818
1819
1820
1821
1822
1823
1824
1825
1826
1827
1828
1829
1830
1831
1832
1833
1834
1835
1836
1837
1838
1839
1840
1841
1842
1843
1844
1845
1846
1847
1848
1849
1850
1851
1852
1853
1854
1855
1856
1857
1858
1859
1860
1861
1862
1863
1864
1865
1866
1867
1868
1869
1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900
1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
2027
2028
2029
2030
2031
2032
2033
2034
2035
2036
2037
2038
2039
2040
2041
2042
2043
2044
2045
2046
2047
2048
2049
2050
2051
2052
2053
2054
2055
2056
2057
2058
2059
2060
2061
2062
2063
2064
2065
2066
2067
2068
2069
2070
2071
2072
2073
2074
2075
2076
2077
2078
2079
2080
2081
2082
2083
2084
2085
2086
2087
2088
2089
2090
2091
2092
2093
2094
2095
2096
2097
2098
2099
2100
2101
2102
2103
2104
2105
2106
2107
2108
2109
2110
2111
2112
2113
2114
2115
2116
2117
2118
2119
2120
2121
2122
2123
2124
2125
2126
2127
2128
2129
2130
2131
2132
2133
2134
2135
2136
2137
2138
2139
2140
2141
2142
2143
2144
2145
2146
2147
2148
2149
2150
2151
2152
2153
2154
2155
2156
2157
2158
2159
2160
2161
2162
2163
2164
2165
2166
2167
2168
2169
2170
2171
2172
2173
2174
2175
2176
2177
2178
2179
2180
2181
2182
2183
2184
2185
2186
2187
2188
2189
2190
2191
2192
2193
2194
2195
2196
2197
2198
2199
2200
2201
2202
2203
2204
2205
2206
2207
2208
2209
2210
2211
2212
2213
2214
2215
2216
2217
2218
2219
2220
2221
2222
2223
2224
2225
2226
2227
2228
2229
2230
2231
2232
2233
2234
2235
2236
2237
2238
2239
2240
2241
2242
2243
2244
2245
2246
2247
2248
2249
2250
2251
2252
2253
2254
2255
2256
2257
2258
2259
2260
2261
2262
2263
2264
2265
2266
2267
2268
2269
2270
2271
2272
2273
2274
2275
2276
2277
2278
2279
2280
2281
2282
2283
2284
2285
2286
2287
2288
2289
2290
2291
2292
2293
2294
2295

the scale towards document

